

Вінницький національний технічний університет
Факультет менеджменту та інформаційної безпеки
Кафедра менеджменту, маркетингу та економіки

Бакалаврська кваліфікаційна робота на тему:

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВЛАСНИМ
КАПІТАЛОМ ПІДПРИСМСТВА
(НА ПРИКЛАДІ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «УКРАЇНСЬКІ
ЕНЕРГЕТИЧНІ МАШИНИ»)

Виконав: студент 4 курсу, групи ЕК-216
спеціальності 051 «Економіка»

(цифр і назва спеціальності)

Якімов Д.В.
Керівник: к.е.н., доц., доцент кафедри ММЕ

Вітюк А. В.

« 2 » червня 2025 р.

Рецензент: к.е.н., доц., доц. кафедри ПЛМ

Шварц І.В.

« 3 » червня 2025 р.

Допущено до захисту
Зав. кафедри Карачина Н.П.
« 10 » червня 2025 р.

Вінниця ВНТУ – 2025 рік

Вінницький національний технічний університет
Факультет менеджменту та інформаційної безпеки
Кафедра менеджменту, маркетингу та економіки
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
Галузь знань – 05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність – 051 – «Економіка»
Освітньо-професійна програма – Економіка

ЗАТВЕРДЖУЮ

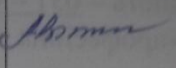
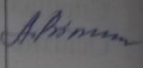
завідувач кафедри ММЕ
д.е.н., професор Карачина Н.П.

«24» березня 2025 р.

ЗАВДАННЯ
НА БАКАЛАВРСЬКУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ
Якімову Дмитру Віталійовичу

1. Тема роботи: Удосконалення управління власним капіталом підприємства (на прикладі акціонерного товариства «Українські енергетичні машини»)
Керівник роботи: Вітюк Анна Валеріївна к.е.н., доцент
затверджені наказом ВНТУ від «20» березня 2025 року №97.
2. Строк подання студентом роботи: 5 червня 2024 р.
3. Вихідні дані до роботи: форма №1 «Баланс», форма №2 «Звіт про фінансові результати» (додаток В).
4. Зміст текстової частини: теоретико-методичні основи власного капіталу; аналізування власного капіталу підприємства АТ «Українські енергетичні машини»; пропозиції та рекомендації щодо покращення ефективності управління власним капіталом на АТ «Українські енергетичні машини».
5. Перелік ілюстративного матеріалу: таблиці: трактування категорії «власний капітал», кінцеві споживачі продукції АТ «Українські енергетичні машини», PEST-аналіз зовнішнього середовища АТ «Українські енергетичні машини», горизонтальний аналіз активів підприємства, тис. грн., основні показники, що визначають фінансово-господарський стан підприємства АТ «Українські енергетичні машини», аналіз ліквідності АТ «Українські енергетичні машини», динаміка власного капіталу АТ «Українські енергетичні машини», ; рисунки: динаміка чистого доходу від реалізації продукції, чистого прибутку та собівартості реалізації продукції АТ «Українські енергетичні машини», динаміка рентабельності роботи підприємства АТ «Українські енергетичні машини», динаміка власного капіталу АТ «Українські енергетичні машини», динаміка рентабельності власного капіталу підприємства АТ «Українські енергетичні машини», напрями управління власним капіталом підприємством з метою підвищення ефективності його використання.

6. Консультанти розділів роботи:

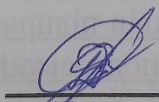
Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Спеціальна частина	Вітюк А.В. доцент кафедри ММЕ		

7. Дата видачі завдання «24» березня 2025 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

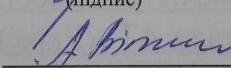
№ з/п	Назва етапів бакалаврської дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітки
1	Формування та затвердження теми бакалаврської дипломної роботи (БДР)	березень	
2	Виконання спеціальної частини БДР. Перший рубіжний контроль виконання БДР. (1-й розділ БДР)	березень-квітень	
3	Виконання спеціальної частини БДР. Другий рубіжний контроль виконання БДР. (2-й розділ БДР)	травень	
4	Виконання спеціальної частини БДР. Третій рубіжний контроль виконання БДР. (3-й розділ БДР)	травень-червень	
5	Нормоконтроль БДР. Попередній захист БДР	1-а декада червня	
6	Рецензування БДР	2-а декада червня	
7	Захист БДР	2,3-я декада червня (за графіком)	

Студент

(підпис)

Якімов Д.В.

Керівник роботи

(підпис)

Вітюк А. В.

АНОТАЦІЯ

Бакалаврська кваліфікаційна робота складається з 102 сторінок формату А4, на яких є 13 рисунків, 21 таблиці, список використаних джерел містить 54 найменування.

Метою бакалаврської кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретико-методичних засад удосконалення управління конкурентоспроможністю підприємства.

В першому розділі розкрито теоретико-методичні основи власного капіталу підприємства: досліджено понятійно-категоріальний апарат, особливості формування та функції власного капіталу; виявлено окремі аспекти управління власним капіталом підприємства та методичні підходи до оцінювання ефективності використання власного капіталу. В другому розділі проведено оцінювання фінансово-економічної діяльності та надано загальну організаційно-економічну характеристику АТ «Українські енергетичні машини»; здійснено оцінювання ефективності використання власного капіталу АТ «Українські енергетичні машини». В третьому розділі розроблено пропозиції та рекомендації щодо покращення ефективності управління власним капіталом на АТ «Українські енергетичні машини»

Ключові слова: власний капітал, управління, ефективність, підприємство, удосконалення

ABSTRACT

The bachelor's thesis consists of 102 pages of A4 format, on which there are 13 figures, 21 tables, the list of used sources contains 54 names.

The purpose of the bachelor's thesis is to substantiate the theoretical and methodological principles of improving the management of the competitiveness of the enterprise.

The first section reveals the theoretical and methodological foundations of the enterprise's equity capital: the conceptual and categorical apparatus, the features of the formation and functions of equity capital are studied; individual aspects of the enterprise's equity capital management and methodological approaches to assessing the efficiency of using equity capital are identified. The second section evaluates financial and economic activities and provides a general organizational and economic characteristic of JSC "Ukrainian Energy Machines"; the efficiency of using equity capital of JSC "Ukrainian Energy Machines" is assessed. The third section develops proposals and recommendations for improving the efficiency of equity capital management at JSC "Ukrainian Energy Machines"

Keywords: equity capital, management, efficiency, enterprise, improvement

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	6
1.1 Теоретичні основи власного капіталу: понятійно-категоріальний апарат, особливості формування та функції	6
1.2 Управління власним капіталом підприємства	16
1.3 Методичні підходи до оцінювання ефективності використання власного капіталу	27
2 АНАЛІЗУВАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА АТ «УКРАЇНСЬКІ ЕНЕРГЕТИЧНІ МАШИНИ»	34
2.1 Загальна організаційно-економічна характеристика підприємства АТ «Українські енергетичні машини»	34
2.2 Аналізування основних фінансово-економічних показників діяльності підприємства	47
2.3 Аналіз ефективності використання власного капіталу АТ «Українські енергетичні машини»	64
3 ПРОПОЗИЦІЇ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ВЛАСНИМ КАПІТАЛОМ НА АТ «УКРАЇНСЬКІ ЕНЕРГЕТИЧНІ МАШИНИ»	70
3.1 Напрями покращення ефективності управління власним капіталом підприємства	70
3.2 Обґрунтування основних пропозицій щодо удосконалення управління власним капіталом на АТ «Українські енергетичні машини»	80
3.3 Розробка комплексу заходів з удосконалення управління власним капіталом на АТ «Українські енергетичні машини»	91
ВИСНОВКИ	98
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	103
ДОДАТКИ	109

ДОДАТОК А (обов'язковий). Протокол перевірки кваліфікаційної роботи	110
ДОДАТОК Б (обов'язковий). Фінансова звітність підприємства АТ «Українські енергетичні машини» за 2022-2023 роки	111
ДОДАТОК В (обов'язковий). Ілюстративний матеріал	125

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасні світові економічні тенденції вказують на те, що в умовах високих фінансових ризиків та впливу кризових чинників на діяльність господарських суб'єктів однією з основних проблем для підприємств є забезпечення необхідними фінансовими ресурсами. Недостатній обсяг фінансових ресурсів призводить до фінансового дисбалансу, зниження конкурентоспроможності та, врешті-решт, до банкрутства підприємств. Однією з ключових умов для існування та економічного зростання будь-якого підприємства є наявність власного капіталу. Достатній обсяг власного капіталу дозволяє розпочати діяльність, розширювати її масштаби та забезпечує фінансову незалежність від зовнішніх інвесторів і кредиторів. В таких умовах управління власним капіталом є особливо важливим для вітчизняних підприємств.

Питання сутності, специфіки, завдань та особливостей управління власним капіталом стали предметом наукових досліджень українських та закордонних дослідників, зокрема О. В. Арєф'єва, І. М. Мягких, Т. Г. Росумака, Ф. Ф. Бутинець, Н. В. Шатило, Є. В. Мних, А. Д. Бутко, О. Ю. Большакова, Г.О. Кравченко, Г. І. Никонович, Р. Е. Грачева, О. В. Бондасов, Т. А. Надбережна та ін.

Мета та завдання роботи. Метою бакалаврської кваліфікаційної роботи є вивчення сутності та методичних засад управління власним капіталом підприємства, а також розробка заходів щодо удосконалення управління власним капіталом підприємства.

Основними завданнями бакалаврської кваліфікаційної роботи є:

- розглянути поняття власного капіталу підприємства,
- провести дослідження проблемних засад управління власним капіталом підприємств;
- розкрити методичні засади оцінювання ефективності власного капіталу;
- охарактеризувати особливості роботи та основні напрями діяльності АТ «Українські енергетичні машини»;

- провести аналізування динаміки основних економічних показників діяльності АТ «Українські енергетичні машини»;
- оцінити ефективність використання власного капіталу АТ «Українські енергетичні машини»;
- обґрунтувати напрями покращення ефективності управління власним капіталом підприємства;
- розкрити основні пропозиції щодо удосконалення управління власним капіталом на АТ «Українські енергетичні машини»
- розробити а комплексу заходів з удосконалення управління власним капіталом на АТ «Українські енергетичні машини».

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є процес управління власним капіталом підприємства.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та прикладні аспекти управління власним капіталом підприємства (на прикладі АТ «Українські енергетичні машини»).

Методи дослідження, що використовувалися при написання бакалаврської кваліфікаційної роботи включають узагальнення, аналіз і синтез, системний і комплексний підхід, статистичний аналіз, кореляційно-регресійний аналіз, монографічний, статистичний, графічний та інші.

Практичне значення одержаних результатів. Практична значимість роботи полягає у можливому врахуванні одержаних результатів бакалаврської дипломної роботи та ряду запропонованих заходів на досліджуваному підприємстві на етапі планування діяльності підприємства для здійснення адекватної політики управління власним капіталом підприємства.

Апробація результатів бакалаврської дипломної роботи здійснювалася на ЛІІ регіональній науково-технічній конференції професорсько-викладацького складу, науковців, аспірантів та студентів підрозділів університету з участю працівників підприємств м. Вінниці та Вінницької області (НТКП ВНТУ-2023).
 URL:<https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/all-fm-2025/paper/view/23591/19704>

1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Теоретичні основи власного капіталу: понятійно-категоріальний апарат, особливості формування та функції

У сучасній ринковій ситуації розвиток підприємств визначається зростаючою їх конкурентоспроможністю як внутрішніх, так і зовнішніх ринках.

Крім того, ефективність функціонування кожного підприємства пов'язана насамперед із наявністю власного капіталу, раціональністю його структури, наявністю усіх його компонентів, необхідних для належного виробництва, його фінансування та впровадження інвестиційних заходів.

Тому формування власного капіталу особливо важливе не тільки для заснування підприємства, але і для його подальшого розвитку. Власний капітал є індикатором, що доцільність застосовувати при дослідженні фінансового стану суб'єкта господарювання, адже він відображає рівень фінансової самостійності та міру кредитоспроможності підприємства.

Власний капітал виступає основою формування активів підприємства, на які не мають жодного впливу особи, що не є власниками підприємства. У зв'язку з цим, власний капітал являється базою фінансової стійкості і стабільності, формує підстави ефективного функціонування підприємства. Потреба керування капіталом підприємства, який знаходиться у його власності визначається не лише ендогенними обставинами (бажанням підвищення фінансових результатів діяльності), але і впливом на підприємство екзогенних чинників.

Незважаючи на те, що власний капітал є важливою частиною капіталу підприємства та показником фінансової стабільності, це одне з невизначено інтерпретованих понять. Розрізняють два концептуальні підходи до розуміння сутності категорії "власного капіталу" – бухгалтерський та економічний.

У бухгалтерському підході власний капітал визначається як вартість чистих активів підприємства. При аналізі економічного підходу можна встановити, що

Власний капітал остаточно не є усталеною категорією, оскільки регулярно категорія поповнюється новим змістом та суттєвими особливостями, що виникають на різних етапах розвитку економічного мислення та відповідають основній парадигмі соціального економічного розвитку. Тому існує кілька напрямків для інтерпретації категорії "власного капіталу" - вартісний (власний капітал - це створення вартості), ресурсний (власний капітал - це конкретна форма фінансових ресурсів), фінансовий (власний капітал виступає джерелом фінансування економічної діяльності) та речовий (власний капітал виступає множиною економічних благ).

За таких обставин важливо оцінити основні положення науковців (табл. 1.1), практиків та законодавства (табл. 1.2) стосовно трактування категорії «власний капітал». Хоча загальновизнаним у науці є підхід відповідно для якого послуговуються позицією представників західної економічної науки, які тлумачать капітал як «блага, які можуть бути використані протягом тривалого проміжку часу які, що були сформовані особою для виробництва інших товарів і послуг» необхідно проаналізувати і трактування українських дослідників (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Трактування категорії «власний капітал»

Дослідник	Пояснення	Основний акцент
1	2	3
Л.В. Безкоровайна [1]	Власний капітал – це привласнені ресурси підприємства, добровільно запропоновані його власниками або частина прибутку попередньо отриманого та знову вкладеного, що застосовуються для створення активів суб'єкта господарювання у одній із форм – грошовій або матеріальній	Розмір реінвестованого чистого прибутку
Ф.Ф. Бутинець [2]	Власний капітал – це підсумована вартість активів підприємства, якими воно володіє на правах власності і які застосовуються підприємством для забезпечення господарської діяльності	Створення ресурсів
С.Ф. Голов [3]	Власний капітал – це унікальна економічна категорія, що формується коштами інвесторів (акціями)	Формування акціями
А.А. Горбатенко [4]	Власний капітал – поняття, що відображає інтегральну суму коштів у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, що були втілені у вигляді активів підприємства	Інтегральна сума коштів

Продовження табл. 1.1

1	2	3
Т.А. Городня [5]	Власний капітал – це процес накопичення господарських благ у вигляді грошових коштів і реальних капітальних товарів через утримання резерву господарських активів, задля їх залучення власниками в бізнес у вигляді інвестиційного ресурсу та фактора виробництва задля отримання прибутку	Нагромадження шляхом збереження запасу економічних благ
А.А. Горбатенко [6]	Власний капітал – бухгалтерське поняття, що відображає сукупну суму коштів у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах з яких формуються активи підприємства.	Загальна величина коштів
Я.П. Іщенко [7]	Власний капітал – необхідний чинник виробництва, що поєднує елементи боргу, нерозподілений прибуток, звичайні та привілейовані акції.	Компоненти
Л.І. Катан [8]	Власний капітал – це специфічне відображення фінансових відносин, що виникають між акціонерним товариством (корпорацією) та іншими суб'єктами господарювання щодо його формування та використання.	Фінансові відносини
В.Ф. Максимова [9]	Власний капітал – це власні джерела фінансування суб'єкта господарювання, що були внесені його засновниками без окресленого теріну їх повернення, накопичені обсяги реінвестованого прибутку протягом строку господарської діяльності підприємства та інші власні джерела	Джерела фінансування підприємства
О.А. Нужна [10]	Власний капітал – це сукупна вартість власних засобів фірми, які належать їй на правах власності і застосовуються нею для створення активів.	Формування активів
Авторське визначення	Власний капітал підприємства – особливий тип фінансових відносин щодо формування джерел фінансування підприємства за рахунок коштів засновників, а також суми реінвестованого чистого прибутку.	

Бухгалтерський підхід є більш формалізованим і передбачає чіткість формування з огляду на потреби облікового процесу (табл. 1.2).

Систематизація відокремлених точок зору науковців дозволяє уточнити категорію «власний капітал»: власний капітал – це множина економічних благ у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, які застосовуються в економічному процесу діяльності суб'єкта господарювання без визначення терміну повернення їх власникам, і здатні генерувати доходи.

На основі виконаного наукового пошуку сутності категорії «власний капітал» можна резюмувати про те, що в сучасних умовах власний капітал підприємства є базисом для його операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, оскільки на

Таблиця 1.2 – Нормативно-правове забезпечення бухгалтерського обліку та фінансової звітності власного капіталу

Назва джерела	Характеристика джерела
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [11]	Характеризує інституційні засади регулювання, організації, здійснення бухгалтерського обліку та формування фінансової звітності в державі
Закон України «Про господарські товариства» [12]	Тлумачить сутність та види господарських товариств, умови їх заснування, визначає особливості господарської діяльності, а також детермінує права і обов'язки їх учасників і засновників
Господарський кодекс України [13]	Визначає згідно з Конституцією України законодавчі положення підприємницької діяльності (господарювання), яка ґрунтується на різноманітті суб'єктів господарювання різних форм власності.
Цивільний кодекс України [14]	Визначає особисті немайнові та майнові відносини (цивільні відносини), що базуються на юридичній рівності, вільному волевиявленні та майновій самостійності їх учасників.
Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку [15]	Визначає призначення і порядок використання рахунків бухгалтерського обліку власного капіталу.
Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності № 433 [16]	Розкриває особливості подання інформації за статтями балансу (звіту про фінансовий стан), звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід), звіту про рух грошових коштів, звіту про власний капітал.
Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства [16]	Детермінує базу розподілу витрат за операціями з інструментами власного капіталу
Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [18]	Визначає мету, склад і принципи складання фінансової звітності та вимоги до визнання і розкриття її елементів

основі достатності власного капіталу можна судити про його незалежність, а отже, і про фінансову безпеку, за допомогою власного капіталу менеджмент підприємства має право приймати самостійні рішення в сфері управління і, відповідно, нести відповідальність за отримані результати.

Поява терміну «власний капітал» в економічній теорії має об'єктивний характер, у фундаменті якого лежить узагальнення багаторічної практики.

Історичний аналіз цього терміну вказує на глибинний генезис і широту шляхів трактування власного капіталу, як економічної категорії. Серед науковців не існує єдності щодо трактування поняття «власний капітал». Проте, у загальному виразі, власний капітал виражає вартість власних засобів підприємства, які належать йому на правах власності і використовуються ним для формування його активів.

Власний капітал є однією з найпоширеніших категорій в економіці. Як джерело створення та основа розвитку підприємства, власний капітал гарантує інтереси засновника та держави в процесі його функціонування. Кожна організація, що займається комерційною діяльністю, повинна мати визначений капітал, який являє собою матеріальні цінності та фінансові забезпечення, фінансові інвестиції, витрати на придбання прав та привілеїв, необхідних для здійснення підприємницької діяльності тощо.

Категорія власний капітал часто асоціюється з категорією «власність».

Власний капітал є джерелом формування активів суб'єкта господарювання та гарантує захист прав його власників. На думку дослідників, власний капітал можна розглядати в трьох напрямках:

1. економічному напрямі – вартість, що створює додаткову вартість;
2. юридичному напрямі – відображає відносини власності;
3. обліковому напрямі – джерело формування активів підприємства.

Юридичне значення капіталу полягає передусім у тому, що його розмір визначає межі мінімальної матеріальної відповідальності, які суб'єкт господарювання несе за своїми зобов'язаннями.

Економічна роль власного капіталу полягає в забезпеченні підприємства власними фінансовими ресурсами, необхідними як для початку, так і для продовження реальної господарської діяльності [19].

Власний капітал, як об'єкт обліку – це власні джерела підприємства, які без визначення терміну повернення внесені засновниками – фізичними або юридичними особами або залишені ними (засновниками) на підприємстві з прибутку після оподаткування. У Національному положенні (стандарті)

бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» власний капітал визначається, як частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань. Згідно з таким визначенням власного капіталу, можна зробити висновок, що у момент створення підприємства його власний (стартовий) капітал втілюється в активах, інвестованих засновниками і оцінюється за вартістю майна підприємства [20].

Розглядаючи економічну сутність капіталу підприємства, доцільно відзначити його основні характеристики, які вказують на вагоме значення капіталу у виробничо-господарській діяльності підприємства:

1. капітал підприємства є основним фактором виробництва. У системі факторів виробництва (капітал, земля, праця) капіталу належить найважливіша роль, оскільки він поєднує усі фактори в єдиний виробничий комплекс;
2. власний капітал характеризує фінансові результати діяльності підприємств, що формують дохід підприємства. У цьому випадку він може виступати відокремлено від виробничого фактора у формі інвестованого капіталу;
3. власний капітал є головним засобом формування добробуту його власників;
4. власний капітал є основним показником ринкової вартості підприємства. У цій якості саме власний капітал підприємства в першу чергу визначає величину багатьох його чистих активів;
5. динаміка власного капіталу підприємства є найважливішим показником рівня ефективності його господарської діяльності.

Для більш детального пояснення змісту власного капіталу доцільно проаналізувати його складові.

Основними складовими власного капіталу є зареєстрований (статутний) капітал, додатковий капітал, капітал у дооцінках, резервний капітал, нерозподілений прибуток (збиток), неоплачений та вилучений капітал. Відомості про розміри статутного і резервного капіталу містяться у статуті підприємства. Детальний склад та зміст власного капіталу наведено в табл. 1.3.

Таблиця 1.3 – Складові власного капіталу та їх зміст

Стаття власного капіталу	Зміст
Зареєстрований (пайовий) капітал	1. зареєстрована вартість акцій для підприємств, створених у формі акціонерних товариств, або сума оголошеного статутного капіталу для підприємств інших організаційно-правових форм господарювання, яка зафіксована у статутних документах; 2. сума пайових внесків фізичних та юридичних осіб, якщо це передбачається в статутних документах; 3. інший зареєстрований капітал; 4. внески до незареєстрованого капіталу
Капітал у дооцінках	1. сума дооцінки (уцінки) необоротних активів та фінансових інструментів;
Додатковий капітал	1. сума, на яку вартість продажу акцій перевищує їх номінальну вартість (емісійний дохід); 2. додаткові внески засновників без прийняття рішення про зміни розміру статутного капіталу; 3. накопичені курсові різниці; 4. вартість активів, які отримані підприємством від фізичних чи юридичних осіб безоплатно; 5. інші види додаткового капіталу.
Резервний капітал	1. сума резервів, що створені підприємством згідно з чинним законодавством чи статутними документами за рахунок нерозподіленого прибутку
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1. сума нерозподіленого прибутку поточного і минулих років, а також використаного у звітному році прибутку; 2. сума непокритих збитків поточного і минулих років.
Неоплачений капітал	1. заборгованість засновників (учасників) щодо внесків до статутного капіталу.

Власний капітал є одним з найважливіших показників, що застосовують для оцінювання фінансового стану підприємства. Власний капітал втілює такі функції:

1. функція створення та запуску: нові підприємства створюються з використанням власного капіталу, без нього заснування нового бізнесу не можливе;
2. функція відповідальності та гарантії: статутний капітал як елемент власного капіталу є свого роду кредитним забезпеченням для кредиторів підприємства;
3. захисна функція: відображає, яке значення несе власний капітал для власників. Зі збільшенням власного капіталу спостерігається зростання захищеності підприємства від впливу небезпечних та шкідливих для його існування факторів;

4. функція фінансування та ліквідності: власний капітал може виступати борговим та акціонерним поряд із нерухомістю, цінними паперами та іншими матеріальними активами, а також може бути грошовим;
5. база для нарахування дивідендів і розподілу майна: отриманий протягом року прибуток або розподіляється та виплачується власникам корпоративних прав у вигляді дивідендів, або тезаврується (спрямовується на збільшення статутного чи резервного капіталу);
6. функція управління та контролю: відповідно до законодавства власники підприємства можуть брати участь в управлінні підприємством;
7. рекламна (репрезентативна) функція: великий обсяг статутного капіталу (власний капітал) підприємства створює підґрунтя для довіри до нього не тільки з боку інвесторів, а й з боку постачальників факторів виробництва і споживачів готової продукції [21].

Управління власним капіталом має не меті не лише формування заходів його ефективного використання вже накопиченої частини власного капіталу, але і з формуванням власних фінансових ресурсів, що створюють підстави для майбутнього розвитку суб'єкта господарювання. Власні фінансові активи підприємства поділяються за окремими джерелами [1] (табл. 1.4).

Таблиця 1.4 – Джерела формування власних фінансових ресурсів підприємства

Джерела	Склад джерел
Внутрішні джерела	1. Прибуток підприємства, що утворився за результатами господарської діяльності; 2. Накопичені через механізм амортизації відрахування; 3. Інші будь які можливі до законного використання джерела.
Зовнішні джерела	1. Залучення акціонерного капіталу, використання можливостей з додаткового, та пайового капіталу; 2. Фінансова допомога, що була отримана підприємством безоплатно; 3. Інші будь які можливі до законного використання зовнішні джерела надходження ресурсів.

Прибуток, який залишається в розпорядженні підприємства за результатами його господарської діяльності відіграє провідне значення при формуванні власного капіталу підприємства. Саме прибуток утворює левову частину власних фінансових ресурсів що дозволяє збільшувати власний капітал підприємства та тим самим сприяти зростанню ринкової вартості підприємства.

Важливе значення серед внутрішніх джерел мають амортизаційні відрахування, особливо на підприємствах з дорогими основними засобами та нематеріальними активами. Проте ці відрахування не збільшують суму власного капіталу, а слугують лише інструментом для його реінвестування.

Інші внутрішні джерела не відіграють важливого значення у формуванні власних фінансових ресурсів суб'єкта господарювання.

Серед зовнішніх джерел формування власних фінансових ресурсів основне місце займає залучення додаткового пайового капіталу (через додаткові внески в зареєстрований пайовий капітал) або акціонерного капіталу (шляхом додаткової емісії та продажу акцій).

Для окремих підприємств одним із зовнішніх джерел формування власних фінансових ресурсів може бути надана їм безоплатна фінансова допомога, яка надається, як правило, лише окремим державним підприємствам [22].

До числа інших зовнішніх джерел входять безплатно передані підприємству матеріальні та нематеріальні активи, що включаються до складу його балансу.

Формування фінансових ресурсів підприємства здійснюється за рахунок власних та запозичених коштів. Загальна сума фінансових ресурсів складається у кожного окремого підприємства з таких елементів [23]:

1. Власний капітал: зареєстрований (пайовий) капітал, додатковий капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток (непокритий збиток) тощо;
2. Забезпечення майбутніх витрат та платежів;
3. Довгострокові зобов'язання;
4. Поточні зобов'язання.

Так, величина власного капіталу визначається як алгебраїчна сума його складових елементів:

1. зареєстрованого (пайового) капіталу, який відображає зафіксовану в установчих документах загальну вартість активів, які є внеском власників (учасників) до статутного й іншого зареєстрованого капіталу, пайового капіталу підприємства відповідно до законодавства і установчих документів, а також внесків до оголошеного, але ще не зареєстрованого статутного капіталу;
2. додаткового капіталу, який відображає суму, на яку вартість реалізації випущених акцій перевищує їхню номінальну вартість.;
3. резервного капіталу, який відображає сума резервів, створених відповідно до чинного законодавства або установчих документів за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства;
4. нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) – суми прибутку, яка реінвестована у підприємство, або сума непокритого збитку;
5. неоплаченого капіталу, який відображає суму заборгованості власників (учасників) за внесками до капіталу;
6. вилученого капіталу, який показує фактичну собівартість акцій власної емісії або часток, викуплених товариством у його учасників;
7. забезпечень майбутніх витрат і платежів;
8. цільового фінансування і цільових надходжень [24].

Отже, внутрішнім називається фінансування, якщо воно здійснюється за рахунок коштів, одержаних від діяльності підприємства. Початкове формування фінансових ресурсів відбувається в момент створення підприємства за рахунок статутного капіталу.

Зовнішнє фінансування – це кошти, не пов'язані з діяльністю підприємства. До них належать [25]:

1. кошти, які мобілізуються на фінансовому ринку:
 - 1.1 продаж акцій, облігацій, кредит;
 - 1.2 операції з валютою та дорогоцінними металами;
 - 1.3 проценти і дивіденди за цінними паперами інших емітентів.
2. кошти, які підприємство одержує в порядку перерозподілу:

2.1 державні бюджетні субсидії;

2.2 страхові відшкодування;

2.3 фінансові ресурси, що поступають від галузевих структур, асоціацій, концернів

Отже, власний капітал виступає чинником, що здійснює вплив на управління підприємством, оскільки через нього формується організаційна структура підприємства і тим самим забезпечується організаційна функція, а також функція управління та контролю. Відтак, можемо стверджувати, що зазначені функції вже є опосередкованими, але не менш важливими для ефективного господарювання підприємства.

1.2 Управління власним капіталом підприємства

Управління власними капіталами є важливою частиною фінансового менеджменту фірми, що забезпечує по-перше формування достатності його обсягу, необхідної структури згідно змісту її виробничої діяльності; по-друге обрання найкращого способу збільшення капіталу (емісія акцій, прибуток тощо) за поточних умов, облік вартості та ризиків.

Основна мета управління власним капіталом підприємства передбачає забезпечення та підтримання його достатнього розміру. Достатні обсяги власного капіталу визначають якість управління бізнесом із позицій ризику та прибутковості. Достатність капіталу досить чітко відображає теза Дж. Д. Елена, представлена в науковій праці Д. Сопко [26]: «... для промисловості питання достатності капіталу завжди залишається неясним. Можливо, єдиний показник достатності – одностайна згода ринку. Іншими словами, частка власного капіталу щодо активів повинна збільшуватися до тих пір, поки ринок не зреагує схвально».

Достатність капіталу слід розуміти як рівень капіталу, необхідний і достатній для досягнення стратегічних цілей і захисту підприємства від можливих збитків. Достатність капіталу розглядається як орієнтир для акціонерів та інвесторів. Це показник, який охоплює всі найважливіші аспекти діяльності суб'єкта

господарювання. Водночас, в рамках широких цілей, кожна компанія формує власні цілі, виходячи із загальної мети використання капіталу.

Забезпечення ефективного управління власним капіталом підприємства може бути досягнути через виконання низки завдань [27]:

1. дослідження ефективності управлінських рішень;
2. виявлення сукупної потреби у капіталі для фінансового забезпечення роботи підприємства;
3. обрання найбільш ефективних джерел залучення капіталу;
4. Створення інформаційної бази аналізу та оцінки;
5. Проведення заходів щодо оптимізації структури капіталу підприємства відповідно до цілей та завдань роботи підприємства;
6. Проведення загального оцінювання власного капіталу;
7. Встановлення відповідності формування власного капіталу вимогам вітчизняного законодавства, принципам стійкості, достовірності;
8. Підведення підсумкових висновків і думок про капітал підприємства;
9. Виявлення стану виконання власним капіталом своїх функцій [28].

Методологія управління власним капіталом підприємства включає вивчення та обґрунтування відповідних принципів задля забезпечення мінімізації зайвих витрат. Дотримання цих принципів, з однієї сторони, дозволяє бізнесу найбільш ефективно керувати власним капіталом з точки зору забезпечення його достатності, з іншої сторони – ці принципи особливо важливі для реалізації власних капіталом своїх функцій, зокрема: стартової, емісійної, ціноутворюючої, оціночної, інноваційно-інвестиційної, репутаційної, забезпечення економічної безпеки підприємства.

Загалом принципи управління власним капіталом підприємства можна поділити на дві окремі групи – загальні та специфічні (рис. 1.1).

До загальних принципів управління власним капіталом підприємства доцільно віднести:

1. принцип адаптивності який ґрунтується на тому, що система управління капіталом не обмежується конкретними підприємствами, а повинна реагувати на зміни у зовнішньому середовищі та своєчасно коригувати свої заходи;

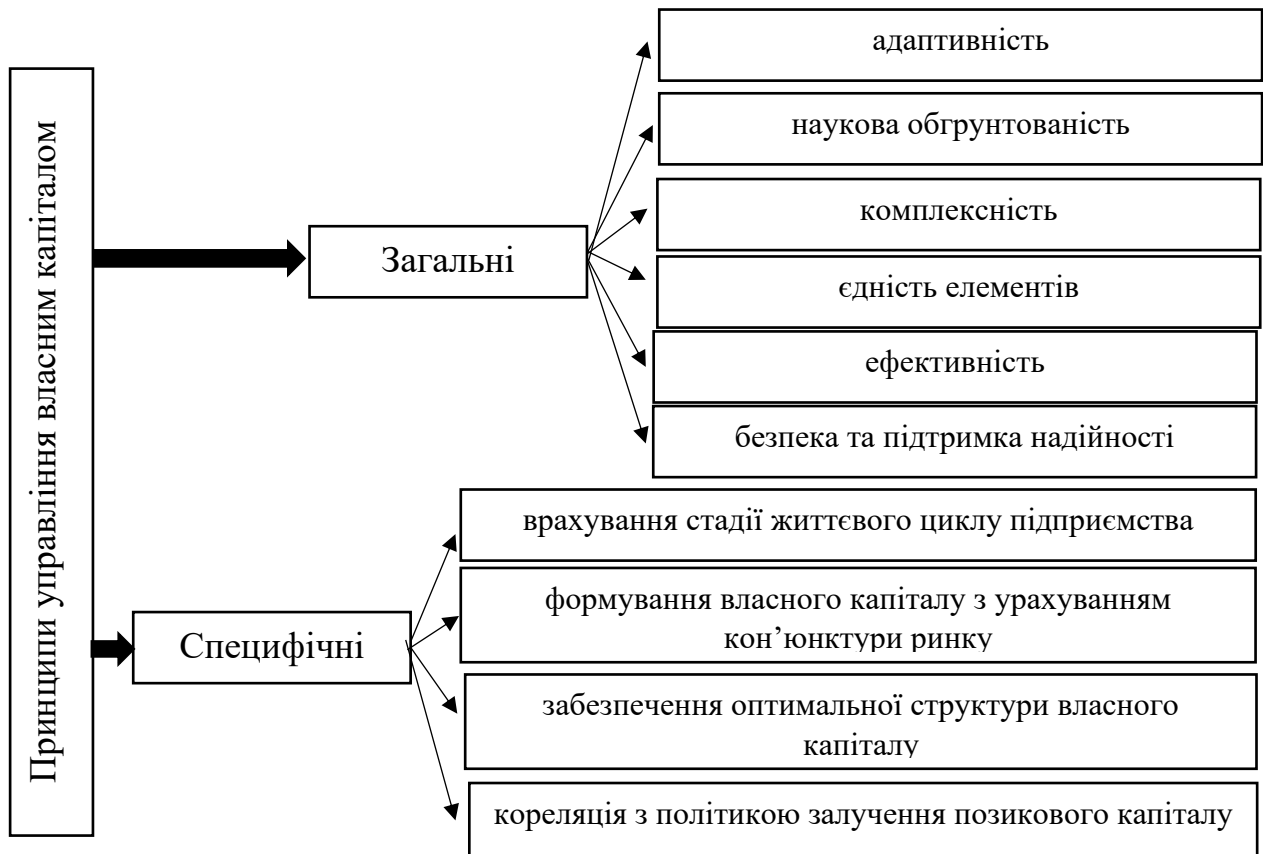

Рисунок 1.1 – Принципи управління власним капіталом підприємства

2. принцип наукової обґрунтованості означає що система управління власним капіталом базується на дослідженні економічного функціонування суб'єкта господарювання та та факторах, що визначають її з метою повного задоволення потреб економічного розвитку;

3. принцип комплексності полягає в тому, щоб дотримуватися логічних зв'язків та узгодженості заходів, що вживаються в сфері управління власним капіталом, забезпеченні дотримання стратегій та тактичних методів та методик впровадження фінансової політики, яка є найбільш оптимальною для роботи підприємства;

4. принцип єдності елементів виходить з того, що управління власним капіталом повинно бути побудованим на нерозривному взаємозв'язку всіх його елементів (елементи власного капіталу, їх якість, ціна власних ресурсів), забезпечуючи тим самим досягнення цілей діяльності суб'єкта господарювання;

5. принцип ефективності полягає у відповідності управління власним капіталом генеральній стратегії підприємства (в т.ч. сприянню отримання прибутку), формуванню умов для її досягнення в перспективі;

6. принцип безпеки і підтримки надійності ґрунтується на дотриманні законодавчих і нормативних вимог, а також виконанні відповідних обмежень, що дозволяє подолати низку порушень, які призводять до штрафних санкцій та збитків [29].

Серед специфічних принципів управління власним капіталом можна виокремити:

1. принцип врахування стадії життєвого циклу підприємства – зміст принципу наголошує на відмінностях у структурі власного капіталу, різну питому вагу певних складових елементів, що було спричинено різними цілями, можливостями та завданнями підприємства в різні проміжки часу [30];

2. принцип формування власного капіталу з урахуванням кон'юнктури ринку означає дотримання ринкової дисципліни, а точніше, повне і своєчасне подання інформації щодо підходів, методів, процедур, які використовуються в управління власним капіталом, фінансова прозорість підприємства;

3. принцип забезпечення оптимальної структури власного капіталу дозволяє забезпечити оптимальний обсяг та структуру власного капіталу (в залежності від планованого обсягу активних операцій) з найменшими витратами;

4. принцип кореляції з політикою залучення позикового капіталу – формування ресурсної бази за допомогою політики фінансування має первинне значення відносно виробничої та інвестиційної діяльності і визначає масштаби бізнесу та ступінь впливу на відтворювальний процес.

Суб'єктів управління власним капіталом підприємства поділяють на внутрішніх (Рада директорів (наглядова Рада), виконавчі органи, фінансовий менеджер, ризик-менеджер, внутрішні контролери-аудитори) та зовнішніх (Державна фіскальна служба України, регулятори ринку цінних паперів, фондові біржі, саморегульовані організації, консалтингові, рейтингові, конкуренти, контрагенти) [31].

Сукупність зазначених елементів управління власним капіталом підприємства формує систему управління власним капіталом (рис. 1.2).

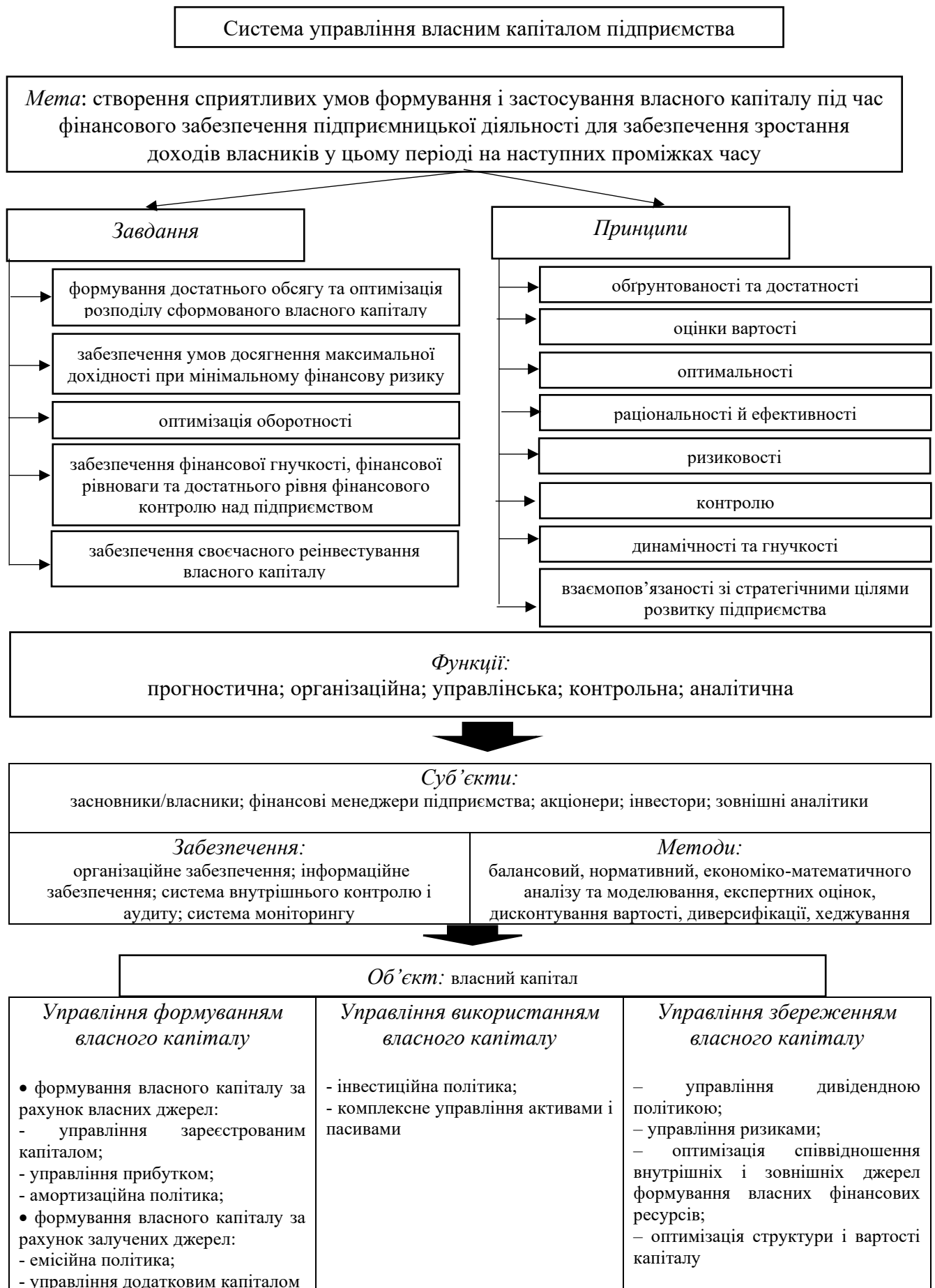

Рисунок 1.2 – Система управління власним капіталом підприємства

Виступаючи унікальним комплексом взаємозв'язків та впливів управління власним капіталом підприємства, на нашу думку поєднує в собі такі елементи як мета, завдання, принципи та функції. При цьому взаємозв'язки між зазначеними елементами є суб'єктно-об'єктними, а методи та інструменти, що використовуються спрямовані на забезпечення ефективного залучення та використання власного капіталу підприємства.

Ключове місце в системі управління власним капіталом суб'єкта господарювання належить системі забезпечення організації цього процесу, яка складається із інформаційно-аналітичного забезпечення, елементів контролю і моніторингу та ґрунтується на застосуванні поточної регуляторної бази, набору фінансової інформації, показників оцінювання ефективності формування та використання власного капіталу. Моніторинг процесу управління власним капіталом підприємства передбачає можливість регулярно діагностувати стратегічні та поточні потреби використання власного капіталу, що дозволить на виявити ознаки та потенційні обсяги кризових ситуацій, виділити основні фактори її прояву, розробити заходи по унеможливленню кризи і запобіганню банкрутства, здійснювати контроль за реалізацією цих заходів шляхом використання сучасного фінансового інструментарію [32].

Управління власним капіталом може здійснюватися через використання методів дослідження економічних процесів, зокрема: балансового аналізу, нормативного підходу, економіко-математичного моделювання, експертних оцінок, дисконтування вартості активів, диверсифікації, хеджування та інших інструментів.

Система управління власним капіталом підприємства формується трьома функціональними підсистемами: управління формуванням, управління використанням та управління збереженням власного капіталу підприємства. Управління формуванням власного капіталу означає вибір між джерелами формування власного капіталу, обґрунтування форм залучення зовнішніх джерел фінансування власного капіталу та забезпечення їх привабливості на фінансових ринках, вибір схеми мінімізації податкових платежів, оптимізацію витрат та

розподілу чистого прибутку підприємства, вибір оптимальної амортизаційної політики. Управління використанням власного капіталу спрямоване на здійснення обґрунтованої політики розвитку підприємства, яка знаходиться під впливом обраного на підприємстві підходу щодо фінансування необоротних і оборотних активів. Збереження власного капіталу має особливе значення в умовах фінансової нестабільності та ґрунтується на запровадженні дивідендної політики, визначенні порядку виплат акціонерам, а також встановленні правильного співвідношення між реінвестованим прибутком і тим, що виплачується власникам [33]. Водночас ефективне управління збереженням власного капіталу залежить від системного врахування ризиків у фінансово-господарській діяльності. Це досягається завдяки створенню оптимального складу і структури джерел фінансування капіталу підприємства загалом.

Важливо зважати на те, що використовувана в компанії система управління власним капіталом повинна узгоджуватися з базовим положеннями фінансового менеджменту суб'єкта господарювання та забезпечувати досягнення довгострокових та короткострокових цілей господарської діяльності суб'єкта господарювання.

Для ефективного управління необхідна злагоджена команда кваліфікованих спеціалістів, до складу якої мають входити: топменеджер, портфельний менеджер, що відповідає за стратегічне планування обсягу капіталу, ринковий аналітик, математик із глибокими знаннями в галузі алгоритмічної оптимізації та програміст, який втілює фінансові й математичні ідеї [34].

Ключова роль у процесі управління власним капіталом повинна належати фінансовому менеджеру. Згідно сучасної практики підприємницької діяльності, фінансові менеджери, особливо ризик-менеджери працюють здебільшого на потужних підприємствах, а на середніх та малих в якості суб'єкта управління можуть виступати керівник та головний бухгалтер, що в свою чергу знижує ефективність фінансових рішень. У провідних країнах світу фінансові служби підприємств побудовані «від стратегії», тобто фінансова служба поєднана з бухгалтерією і максимально використовує її дані [6].

Об'єкт управління – це цілісна система, що сформована з сукупності взаємодіючих елементів, функціонування яких повинно забезпечити підсистеми нижчого рівня – систему управління ризиками, внутрішнього контролю та аудиту, інформаційну систему, систему моніторингу тощо.

Управління капіталом в системі фінансового менеджменту здійснюється шляхом прийняття управлінських рішень. Прийняття рішень можна розглядати як процес цілеспрямованого перетворення вихідної інформації щодо стану та умов функціонування керованого об'єкта в інформацію щодо найбільш раціонального напрямку досягнення цим об'єктом бажаного стану в майбутньому. Далі визначаються обмеження та критерії прийняття рішень, а також обставини, які можуть вплинути на їх реалізацію. До таких обмежень і обставин можуть належати: недостатність наявних ресурсів, дефіцит працівників із відповідною кваліфікацією та досвідом, необхідність у використанні технологій, які ще не створені або мають занадто високу вартість, високий рівень конкуренції, а також чинне законодавство та етичні принципи. Водночас слід окреслити систему пріоритетів, яка дозволить здійснювати оцінку доступних альтернатив, враховуючи їхню корисність і якість. Така система пріоритетів формує критерії прийняття рішень, що визначають оптимальний вибір або найкраще можливе рішення.

На наступному етапі формується перелік можливих варіантів вирішення проблеми, який підлягає ретельній оцінці. При цьому визначаються як переваги, так і недоліки кожної альтернативи, а також прогнозуються потенційні загальні наслідки їх реалізації. Для аналізу і порівняння використовується набір заздалегідь обраних критеріїв [35].

Подальший процес прийняття рішення передбачає вибір оптимальної альтернативи з доступних варіантів. Якщо проблема була правильно і чітко окреслена, а всі можливі шляхи її вирішення ретельно зважені, найкращим стає той варіант, що принесе найбільш сприятливі загальні наслідки. Оптимальне рішення визначається через його відповідність обраному критерію та врахування потенційної ефективності.

Після вибору рішення здійснюється його реалізація, яка потребує ухвалення низки оперативних дій. У цьому процесі важливим є встановлення зворотного зв'язку: моніторинг і отримання інформації про події, які відбуваються в ході реалізації. Це дозволяє коригувати обране рішення в разі виявлення його недоліків або помилок до моменту, коли можливий збиток для підприємства стане суттєвим [36]. Досягнення правильного фінансового рішення стає можливим за умови застосування сучасних інформаційних технологій та залучення висококваліфікованих фахівців.

Сьогодні розрізняють відносно невелику кількість методів управління власним капіталом, базові з них представлені на рис. 1.3 [2; 3].

Рисунок 1.3 – Методи управління власним капіталом підприємства

Планування власного капіталу підприємства повинно бути реалізовано з урахуванням прогнозів виробництва та наукового та технологічного розвитку, обсягу залученого капіталу та сформованих активів [37].

Одним із найважливіших методів управління власним капіталом є емісійна політика, зміст якої зводиться до забезпечення залучення коштів із зовнішніх

джерел найбільш раціональним способом та практично втілюється через додаткову емісію акцій. Основна мета емісійних заходів – залучення необхідної кількості фінансових ресурсів у мінімально можливі строки за мінімальною вартістю. Межу економічної доцільності залучення позикових коштів визначає ефект фінансового важеля – інструмент управління рентабельністю власного капіталу за рахунок оптимізації співвідношення власних і позикових фінансових коштів, що використовуються.

Основним завданням комплексного управління пасивами та активами є визначення рівня придатності та обґрунтованості конкретного ризику та і прийняття рішень, орієнтованих на розробку низки заходів, що знижують можливість появи втрат від будь-якого виду діяльності з метою досягнення найвищої прибутковості при дотриманні необхідного рівня ліквідності. При цьому використовуються такі способи:

1. портфельний – пасиви і активи підприємства розглядаються як його особливі «портфелі цінностей». Здійснюється дослідження структури активів, їх прибутковість і рівень ризику, обирається певна стратегія формування портфеля активів;

2. методи потокового моделювання забезпечують динамічну картину формування портфеля пасивів і активів підприємства.

Структура активів розглядається не тільки на певний момент, але і за весь необхідний проміжок часу. Кожному активу ставиться у відповідність потік доходів. Коливання частки і розміру самого активу призводитиме до змін потоку доходів та співставляється з певною тимчасовою шкалою [38].

Можливість капіталізації прибутку безпосередньо пов'язана з визначенням та реалізацією дивідендної політики. Ця політика дає змогу підприємству підтримувати стабільний рівень виплат власникам, одночасно сприяючи поступовому накопиченню капіталу для збільшення обсягів активних операцій.

В умовах посилення ринкової дисципліни особливу увагу слід приділяти інформаційній політиці підприємства. Впровадження інформаційних підсистем у систему управління власним капіталом передбачає комплексний підхід. Він

включає поєднання методів і інструментів управління капіталом, різні методики його оцінювання, а також використання спеціалізованих програмних засобів. Ці засоби охоплюють статистичний аналіз, оптимізацію, багатокритеріальний вибір, причинно-наслідкове моделювання. Основна їх мета — визначення взаємозв'язків факторів, що впливають на розмір капіталу підприємства, та створення обґрунтованих прогнозів показників ефективності його діяльності.

Для успішної реалізації прийнятих рішень важливо широко використовувати наукові підходи у процесі їх розробки. Метод наукового управління передбачає застосування математичного програмування для досягнення оптимального розподілу ресурсів, що підвищує рівень надійності прийнятих рішень. Фінансовий менеджер може гнучко використовувати різноманітні методи та підходи для вирішення конкретних завдань [39].

Ефективне управління власним капіталом компанії повинно базуватися на постійному та максимально точному його відстежуванні (моніторингу). Моніторинг управління власним капіталом - це систематичний або безперервний процес збору інформації щодо управління власним капіталом підприємства, який може бути використаний для вдосконалення процесу прийняття рішень, а також в якості інструменту відповіді на окремі проблемні питання для ефективного управління власним капіталом підприємства.

Основна мета моніторингу передбачає контролювання змін у власному капіталі суб'єкта господарювання, його структури, за якої обрана стратегія управління капіталом буде сприяти максимальній його ефективності. Завдання моніторингу - це не лише спостереження, але й накопичення подій та фактів, що свідчать про розвиток капіталу як економічної системи, їх аналіз, оцінювання та діагностування. Частота здійснення моніторингу визначається за його важливістю для управління операціями, внутрішніми процесами або відповідними інформаційними системами.

Моніторинг виконує такі функції [7]: виявляє стан критичних або перебуваючих у стані зміни явищ навколишнього середовища, відносно яких буде розроблений план дій на майбутнє; забезпечує зворотний зв'язок відносно

попередніх успіхів і невдач певної системи управління капіталом; встановлює відповідності виділеному показнику ефективності.

Моніторинг управління власним капіталом підприємства ґрунтується на таких принципах, як системність, достовірність, повнота інформації, своєчасність, точна координація дій, зрозумілість, регулярність та мінімізація витрат.

У процесі моніторингу визначаються: ефективність управління власним капіталом, вузькі місця та причини їх виникнення, ризикові фактори, що впливають на управління капіталом, доцільність змін у процесі управління, гнучкість у прийнятті рішень щодо власного капіталу, а також ступінь захисту підприємства від ризиків, пов'язаних із рішеннями стосовно капіталу.

Результатом моніторингу має стати адаптація управлінських рішень щодо власного капіталу до змін умов діяльності підприємства та чинників ризику, які впливають на його обсяг і структуру.

Після завершення моніторингу необхідно організувати контроль за виконанням заходів, спрямованих на вирішення проблем з достатністю капіталу. Ці заходи передбачають постійний контроль виконання рекомендацій за результатами моніторингу, оцінку ефективності впроваджених рішень та, у разі необхідності, реалізацію додаткових дій.

Таким чином, проведення моніторингу є основою для ефективного управління власним капіталом підприємства. Воно дозволяє приймати аргументовані управлінські рішення на основі аналізу і прогнозування ключових показників діяльності та вивчення попиту на фінансові ресурси. В результаті грамотне управління власним капіталом сприятиме забезпеченню стабільної діяльності підприємства, фінансовій автономії та платоспроможності.

1.3 Методичні підходи до оцінювання ефективності власного капіталу

Унікальними рисами застосування власного капіталу на кожному підприємстві є два економічні взаємопов'язані процеси: процес формування власного капіталу та процес його використання. Ефективність зазначених процесів

і діяльність підприємства залежить від раціональності прийнятих управлінських рішень. Важливого значення при здійсненні цих процесів набуває комплексний економічний аналіз власного капіталу, базовою умовою якого є економічно обґрунтована класифікація та систематизація чинників, що здійснюють вплив на величину результативного показника. Без ґрунтовного всебічного дослідження цих чинників неможливо своєчасно виявити та подолати недоліки у підприємницькій діяльності підприємства, окреслити резерви вдосконалення подальшого розвитку та прийняти раціональних управлінських рішень.

Під час управління власним капіталом суб'єкта господарювання досить важливим є проведення аналізу ефективності його формування та використання, який є виступає основою для виявлення напрямків підвищення рівня конкурентоспроможності.

Дослідження ефективності управління власним капіталом підприємства є складним процесом аналізу основних результативних показників ефективності його функціонування на підприємстві задля виокремлення резервів подальшого підвищення цієї ефективності. Сьогодні розроблено науковцями та практиками низку методик аналізу ефективності формування та використання власного капіталу. У теорії фінансового менеджменту залежно від застосовуваних методів виділяють такі основні підходи для аналізу ефективності використання власного капіталу на підприємстві: горизонтальний аналіз; вертикальний аналіз; порівняльний аналіз, аналіз коефіцієнтів; інтегральний аналіз [43].

Горизонтальний або трендовий фінансовий аналіз власного капіталу спрямований на дослідження змін окремих складових і власного капіталу в цілому з плином часу. В межах цього виду аналізу визначаються темпи зростання чи приросту власного капіталу та його елементів за кілька періодів, а також виявляються загальні тенденції їх змін.

Вертикальний або структурний фінансовий аналіз базується на розподілі структури власного капіталу підприємства. Під час такого аналізу обчислюється питома вага кожної складової у загальній вартості власного капіталу. Наразі, згідно з фінансовою звітністю, до власного капіталу підприємства входять такі складові:

zareestrovaniy (payoviy) kapital, kapital u doocinkakh, dodatkoviy kapital, rezervniy kapital, nerozpodilennyi przybutok (nepokritiy zbitok), neoplachenyi i vyluchenyi kapitaly [24]. Pri tsumu zareestrovaniy abo statutniy kapital e neobkhidnoyu umovoyu dlya nachatku gospodarskoy diyalnosti pidpriemstva, todi yak nerozpodilennyi przybutok spriye rozshirennyu vyrobnychikh mozhlyvostey.

Porivnyalnyi finansoviy analiz zoseredzhuetsya na porivnyanni analogichnykh grup pokaznykiv. U tsumu pidkhodi vstanovlyuyutsya absolyutni y vidnosni zmini u velichini vlasnoho kapitalu ta yoho skladovykh. Tsей metod zastosovuyetsya z metoyu oцінки efektyvnosti robity pidpriemstva v rіznі періоди або для аналізу управління власним капіталом в порівнянні з іншими суб'єктами господарювання.

Analiz finansovykh koeffitsiyentiv (R-analiz) oriєntovaniy na spivvidnoшення rіznykh absolyutnykh pokaznykiv diyalnosti pidpriemstva. Zavdyaki tsiy systemi rozrahovuyutsya vidnosni indykatory, sho vidobrazhayut efektyvnist vykorystannya kapitalu ta rіven y finansovoy stійkosti pidpriemstva [25].

Показники ефективності використання власного капіталу демонструють здатність підприємства забезпечувати потрібний прибуток у процесі господарської діяльності та визначають загальну результативність його застосування. Найважливішими серед показників, які характеризують фінансову автономію підприємства та мінімальну залежність від зовнішніх джерел фінансування, є коефіцієнт фінансової незалежності, коефіцієнт фінансової залежності, коефіцієнт концентрації залученого капіталу і коефіцієнт фінансового ризику [36].

Коефіцієнт фінансової незалежності (коефіцієнт фінансової автономії концентрації власного капіталу) – відображає відсоток власного капіталу у загальній сумі капіталу підприємства [17].

$$K_{\text{авт}} = \frac{BK}{K} \quad (1.2)$$

де BK – величина власного капіталу підприємства;

K – загальна вартість капіталу підприємства.

Для показника позитивною є тенденція до зростання, яка сигналізує про збільшення частки власних коштів у загальній вартості капіталу підприємства. Загалом компанія вважається фінансово незалежною від зовнішніх джерел за умови, що частка власного капіталу перевищує 50 % від загальної структури капіталу. В той же час це перевищення залежить як від специфіки галузі, у якій працює підприємство, так і від обраної політики щодо формування активів.

Коефіцієнт концентрації залученого капіталу характеризує частку залученого капіталу в загальній сумі капіталу підприємства. Зростання цього показника характеризує збільшення частки залучених коштів у фінансуванні підприємства.

$$K_{\text{конц}_{\text{ЗК}}} = \frac{\text{ЗК}}{\text{ВБ}} \quad (1.2)$$

де ЗК- величина залученого капіталу підприємства;

ВБ – валюта балансу підприємства.

За нормативом коефіцієнт концентрації залученого капіталу має бути меншим 0,5.

Коефіцієнт фінансового ризику характеризує співвідношення залученого та власного капіталу та показує, у скільки разів залучений капітал перевищує власний.

$$K_{\text{фр}} = \frac{\text{ЗК}}{\text{ВК}} \quad (1.3)$$

Коефіцієнт фінансового ризику, показує співвідношення залучених засобів і власного капіталу. Цей коефіцієнт дає найбільш загальну оцінку в фінансовій стійкості. Він має досить просту інтерпретацію: показує скільки одиниць завчених засобів припадає на кожну одиницю власних. Зростання показника в динаміці свідчить про збільшення залежності підприємства від зовнішніх інвесторів і - кредиторів, тобто про зниження фінансової стійкості і навпаки. Оптимальне значення даного коефіцієнта не повинно перевищувати 0,5. Критичне значення — 1.

Оберненим показником до коефіцієнта фінансового ризику є коефіцієнт самофінансування (фінансування стійкості), який відображає можливість покриття власним капіталом позикових коштів. Рекомендоване значення більше одиниці [38].

$$K_{\text{сф}} = \frac{\text{ВК}}{\text{НО}} \quad (1.4)$$

де НО – необоротні активи підприємства.

Якщо $K_{\text{сф}} \geq 1$, то це свідчить про фінансування необоротних активів лише за рахунок власних коштів, а якщо $K_{\text{сф}} < 1$, то це означає, що капіталовкладення здійснюються частково за рахунок власних, а частково за рахунок залучених коштів.

Певною мірою коефіцієнт самофінансування відображає ступінь фінансової стійкості підприємства. Однак його не можна вважати абсолютним за інформативністю показником фінансової стійкості, оскільки фінансування необоротних активів може здійснюватися не тільки за рахунок власного капіталу, а й за рахунок довгострокового боргу.

Аналіз власного капіталу передбачає також оцінювання достатності власного капіталу для здійснення поточних операцій. Коефіцієнт маневрування власного капіталу визначає частку останнього, яка вкладена в оборотні активи:

$$K_{\text{мвк}} = \frac{\text{ВОК}}{\text{ВК}} \quad (1.5)$$

де ВОК – власний оборотний капітал підприємства.

Значення цього показника може змінюватися залежно від структури капіталу і галузевої належності підприємства (норматив – 0,4 – 0,6) [49, с. 198].

Коефіцієнт маневрування власного капіталу (K_n) відображає рівень гнучкості використання власного капіталу для вільного маневрування. Він обчислюється як співвідношення власного оборотного капіталу до загальної суми власного капіталу.

Чим вище значення цього коефіцієнта, тим кращий фінансовий стан підприємства, оскільки таким чином забезпечується більш ефективні можливості для фінансування виробничої діяльності, інших видів операцій, а також своєчасного виконання зобов'язань перед кредиторам.

Одним із ключових аспектів аналізу власного капіталу підприємства є оцінка його ефективності через показники ділової активності та рентабельності. Ці показники відображають частину прибутку та чистого доходу, яку підприємство отримує в результаті використання кожної одиниці власного капіталу.

Для оцінки ефективності використання та управління власним капіталом на підприємстві найбільш доцільно застосовувати аналіз коефіцієнтів ефективності, а також порівняльний аналіз.

Використання коефіцієнтів дозволяє детальніше визначити, наскільки раціонально підприємство розпоряджається власним капіталом. Якщо при цьому провести порівняльний аналіз, зіставляючи показники поточного року з даними попереднього, з'являється можливість оцінити, чи досягнуто суттєвих покращень у його використанні за звітний період.

Ще одним підходом до аналізу показників власного капіталу є інтегральний метод. Він передбачає розрахунки таких ключових показників, як рентабельність продукції, рентабельність продажів, рентабельність капіталу загалом. Цей метод дає змогу комплексно оцінити ефективність вкладення капіталу в діяльність підприємства протягом тривалого періоду, а також рентабельність інвестицій [50].

Водночас, коефіцієнтний метод також має свої недоліки, головним з яких є складність формування остаточного висновку про стан підприємства. Це зумовлено тим, що загальна картина за показниками може бути неоднорідною: за одним параметром підприємство демонструє досить високі результати, тоді як за іншими – навпаки, виявляє слабкі сторони. Така ситуація посилює суб'єктивність оцінювання з боку аналітика, оскільки саме він визначає, який із параметрів є більш або менш важливим. Разом із тим, цей фактор можна розглядати і з позитивної сторони: не кожен фахівець здатний провести якісний аналіз і взяти на себе відповідальність за точність висновків та запропонованих рекомендацій.

Серед переваг використання відносних показників для оцінювання ефективності управління власним капіталом слід відзначити їх методологічну прозорість. Розрахунок коефіцієнтів не вимагає глибоких математичних знань, а кожен, хто володіє відповідною економічною термінологією, може зрозуміти значення цих показників. Однак методика обчислення кожного показника має бути адаптована до наявних форм фінансової звітності або містити чітке посилення на джерело даних. За таких умов розрахунок коефіцієнтів буде простим і зрозумілим, сприятиме забезпеченню порівнянності результатів. Крім того, керівництво підприємства зможе оперативно отримувати необхідну інформацію, що дозволить вчасно виявляти слабкі місця та впроваджувати відповідні заходи для їх усунення ще на ранніх етапах [18].

Підсумовуючи викладене, можна дійти висновку, що аналіз ефективності управління власним капіталом може включати різноманітну кількість показників, залежно від потреб користувачів цієї інформації. Водночас, на думку автора, такий аналіз буде доцільним і результативним лише за умови, коли він базуватиметься на аналітичних показниках діяльності підприємства і враховуватиме всі аспекти його функціонування, що дозволить виявити всі чинники, які впливають на діяльність підприємства.

2 АНАЛІЗУВАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА АТ "УКРАЇНСЬКІ ЕНЕРГЕТИЧНІ МАШИНИ"

2.1 Загальна економічна характеристика акціонерного товариства "Українські енергетичні машини"

Акціонерне товариство "Українські енергетичні машини" розташоване за адресою проспект Героїв Харкова, 199, м Харків, 61037, Україна

Акціонерне товариство "Українські енергетичні машини" займає провідну позицію у сфері вітчизняного машинобудування, утримуючи монополію на ринку України та країн близького зарубіжжя. Підприємство було створено шляхом об'єднання двох потужних підприємств — АТ «Укренергомашини» і АТ «Завод «Електроважмаш», що відкриває можливість забезпечення комплексного постачання обладнання для АЕС, ТЕС, ГЕС і ГАЕС (турбіна та генератор). Такі виробничі можливості відповідають вимогам багатьох міжнародних тендерів і є стандартною практикою провідних світових корпорацій, що виробляють енергетичне обладнання. Такий крок дозволить суттєво розширити асортимент продукції, що випускається АТ "Українські енергетичні машини" [40].

Створення АТ «Українські енергетичні машини» було здійснено згідно наказу Фонду державного майна України відповідно до якого АТ «Завод «Електроважмаш» було приєднано до АТ «Укренергомашини». На дату об'єднання 1.12.2021р чисельність персоналу складала: АТ «Укренергомашини» - 2 558 осіб АТ «Завод «Електроважмаш» - 2 738 осіб; (з них більш 1 200 осіб у простої). З 1.12.2021р. робітники колишнього АТ «Завод «Електроважмаш» зараховані до штату АТ «Укренергомашини», сформовані схеми управління та штатні розписи, було проведено комплекс заходів щодо вдосконалення структури підприємства, виключено дублюючі функції, скорочено кількість підрозділів, за рахунок чого отримано синергетичний ефект від об'єднання виробничих, інженерних, конструкторських, економічних, юридичних служб. Вже з 1 січня 2022р підприємство працювало як єдиний механізм у всіх сферах своєї діяльності [41].

Досліджуване акціонерне товариство контролюється державою - 75,22 % акцій належали державі Україна і знаходилися в управлінні Кабінету Міністрів України, близько 14 % належить компаніям, афілійованим з «Енергетичним стандартом» підприємця Костянтина Григоришина; решта акцій належить міноритаріям, найбільшим із яких є «Мегабанк». Станом на грудень 2023 року кінцевим власником заводу були російські компанії, Кабмін розглядав можливість примусового вилучення підприємства на користь України [42].

Місія акціонерного товариства "Українські енергетичні машини" - збереження потужного підприємства, яке діє з максимальною вигодою для своїх акціонерів, працівників, споживачів і суспільства в цілому, та прагне зайняти лідируючі позиції в галузі і забезпечити енергетичну незалежність Держави.

Цілями діяльності АТ «Українські енергетичні машини» є:

1. Максимізація добробуту акціонерів шляхом збільшення ринкової вартості акцій та забезпечення виплати дивідендів акціонерам;
2. Задоволення суспільних потреб економіки України та громадян у продукції підприємства, що відзначається високими споживчими якостями при мінімальних витратах. Це передбачає отримання прибутку, що створює основу для підвищення добробуту акціонерів товариства.

Акціонерне товариство "Українські енергетичні машини" є одним із провідних підприємств у світі, що займається проектуванням і виробництвом:

1. парових турбін для:
 - 1.1 теплових електростанцій (ТЕС);
 - 1.2 теплоелектроцентралей (ТЕЦ);
 - 1.3 атомних електростанцій (АЕС);
2. гідравлічних турбін для:
 - 2.1 гідроакумуючих електростанцій (ГАЕС);
 - 2.2 гідроелектростанцій (ГЕС);
 - 2.3 гідравлічних затворів для ГЕС, ГАЕС і насосних станцій;
3. турбогенераторів для:
 - 3.1 теплових електростанцій (ТЕС);

3.2 атомних електростанцій (АЕС);

4. гідрогенераторів для:

4.1 гідроелектростанцій (ГЕС);

4.2 гідроакумуючих електростанцій (ГАЕС);

5. великі машини постійного струму для:

5.1 електроприводів прокатних станів;

5.2 електроприводів шахтних підйомних машин;

6. тягове обладнання для:

6.1 різних марок тепловозів;

6.2 трамваїв;

6.3 тролейбусів;

6.4 вагонів метро.

Виробничі можливості підприємства забезпечують щорічний випуск парових та гідравлічних турбін із загальною номінальною потужністю 8 млн кВт і 2 млн кВт відповідно. Весь процес виробництва організований за принципом замкнутого циклу, що охоплює стадії від проектно-конструкторської та науково-дослідної роботи до виготовлення, складання, випробування обладнання і його відвантаження замовникам.

Підприємство володіє потужним виробничим потенціалом та сучасною науково-експериментальною базою, яка за рівнем технічного оснащення входить до числа найкращих у Європі. Це дає змогу виготовляти турбіни і генератори високої якості з конкурентоспроможними характеристиками.

Цикл створення енергетичного устаткування включає:

1. науково-дослідні роботи;
2. проектно-конструкторські;
3. виготовлення, складання та випробування турбін;
4. шеф-монтажні роботи;
5. авторський нагляд;
6. інженерінгові та пусконаладжувальні роботи;
7. сервісне обслуговування.

На підприємстві впроваджено Систему менеджменту якості, розроблену відповідно до вимог міжнародного стандарту ISO 9001:2015, а також його національного аналога — ДСТУ ISO 9001:2015. Основу цієї системи становить документ "Настанова з Системи менеджменту якості акціонерного товариства "Українські енергетичні машини"". Вище керівництво підприємства постійно працює над удосконаленням процесів у сфері менеджменту якості, орієнтуючись на стандарти серії ISO 9000. Особлива увага приділяється створенню належних умов для ефективної роботи співробітників, підвищенню їх кваліфікації, стимулюванню творчих ініціатив і сприянню професійному розвитку. Щороку керівники проводять аналіз функціонування системи менеджменту якості, результати якого підтверджуються незалежним сертифікаційним органом. Підтвердженням відповідності системи міжнародному стандарту є сертифікат ISO 9001:2015, виданий авторитетною міжнародною організацією Bureau Veritas.

Організаційна структура АТ "Українські енергетичні машини" є лінійно-функціональною (рис. 2.1). Вона базується на чіткому розподілі повноважень і відповідальності по вертикалі управління. На чолі підприємства стоїть Генеральний директор, якому підпорядковуються заступники генерального директора за відповідними напрямками. Вони, своєю чергою, керують начальниками структурних підрозділів. Керівники за напрямками несуть повну відповідальність за діяльність довірених їм підрозділів.

Персонал - один з основних та найбільш цінних ресурсів розвитку "Українських енергетичних машин". Тому, основою кадрової політики підприємства є залучення кращих фахівців, постійне їх навчання й розвиток, високий рівень заробітної плати та безпеки праці.

Корпоративна культура АТ «Українські енергетичні машини» передбачає:

1. створення відкритого і доступної системи обміну інформацією між працівниками, менеджментом та стейкхолдерами через сайт підприємства та його сторінки в соціальних мережах;

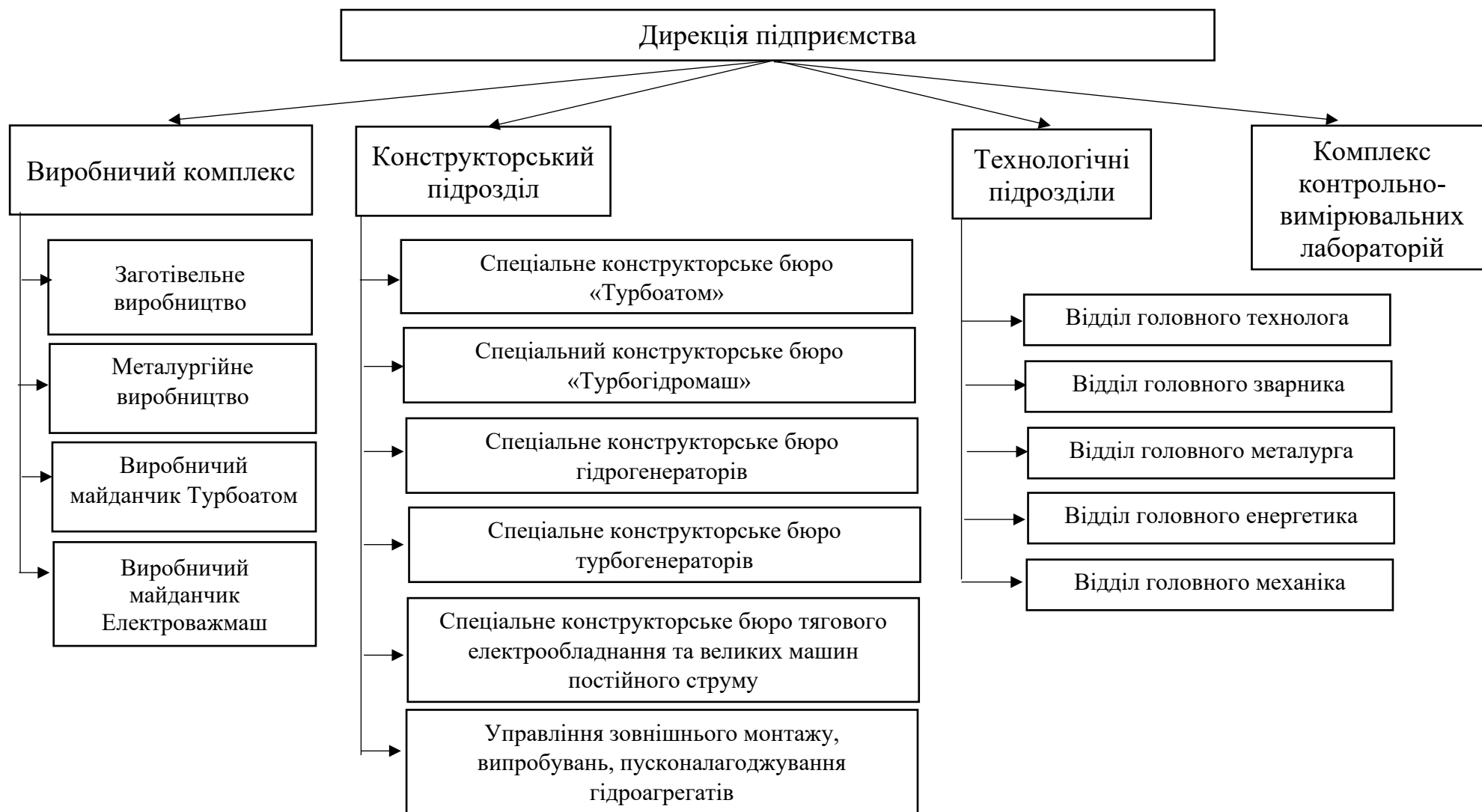

Рисунок 2.1 – Організаційна структура АТ «Українські енергетичні машини»

2. розвиток соціальних програм і покращення інфраструктури підприємства, включаючи роботу поліклініки, їдалень, буфетів, спортивного комплексу, оздоровчої бази тощо;
3. організація корпоративних заходів, таких як концерти, спортивні змагання, екскурсії до історичних і культурних об'єктів;
4. зміцнення системи ефективної взаємодії між працівниками та менеджментом підприємства;
5. сприяння усвідомленню власної значущості кожного працівника, підвищення почуття причетності та гордості за підприємство.

Завдяки роботі високопрофесійних працівників підприємству вдалося впродовж 2023 року АТ «Укренергомашини» виготовити та відвантажити:

1. обладнання для атомних та теплових електростанцій:
 - 1.1 комплект енергетичного обладнання для АЕС Козлодуй (Болгарія);
 - 1.2 комплект енергетичного обладнання для АЕС Кайга (Індія);
 - 1.3 комплект енергетичного обладнання для Екібастузької ДРЕС (Казахстан);
 - 1.4 комплект енергетичного обладнання для Ровенської АЕС;
 - 1.5 комплект енергетичного обладнання для Південноукраїнської АЕС;
 - 1.6 комплект енергетичного обладнання для Хмельницької АЕС;
 - 1.7 комплект енергетичного обладнання для Ладиженської ТЕС;
 - 1.8 комплект енергетичного обладнання для Прідніпровської ТЕС;
2. обладнання для гідравлічних електростанцій:
 - 2.1 комплекти енергетичного (генераторного) обладнання для Кременчуцької ГЕС ст.№4; АТ «УКРЕНЕРГОМАШИНИ»;
 - 2.2 комплекти енергетичного (генераторного) обладнання для Дніпро ГЕС ст.№14;
 - 2.3 комплекти енергетичного (генераторного) обладнання для Середньодніпровської ГЕС ст.№1, №2;
 - 2.4 комплекти енергетичного (генераторного) обладнання для ГЕС Бахо де Мина (Республіка Панама);

- 2.5 комплект енергетичного обладнання для Сальто Гранде ГЕС (Аргентина).
3. моторне обладнання електродвигунів постійного струму тягові ЕД 118АУ1 для Profi Inwest. z o.o. (Польща);
- 3.12 агрегати тягових А 723МБУ2 для ТОВ «МТрЗ»;
- 3.21 агрегат тяговий А 735У2 для ТОВ «МТрЗ»;
- 3.3 електродвигунів тягові асинхронні ЕД 933У1 для ТОВ «ТАТРА-ЮГ»;
- 3.42 генератора індукторних різнойменнополюсних ГИР101Б У1 для філії «Центр забезпечення виробництва» АТ «Укрзалізниця»;
- 3.5 комплект апаратури для ТОВ «МТрЗ»;
- 3.6 комплект апаратури для ПрАТ «ДТрЗ»;
- 3.7 комплект апаратури для Energolatina S.A. (Республіка Панама);
- 3.8 комплект апаратури для “Daugavpils Locomotive Repair Plant” (Латвія);

Переважно споживачами продукції підприємства є виробники електричної енергії в Україні (табл. 2.1)., проте на українському ринку присутні і потужні зарубіжні виробники (табл. 2.2).

Таблиця 2.1– Кінцеві споживачі продукції АТ «Українські енергетичні машини»

Напрямок:	Основні кінцеві споживачі продукції:
Обладнання парових турбін, турбогенераторів, інше паротурбінне обладнання	1. АТ «НАЕК «Енергоатом» (Україна); 2. ПАТ «Центренерго» (Україна); 3. ТОВ «ДТЕК ЕНЕРГО» (Україна); 4. АТ «Євразійська енергетична корпорація» (Казахстан); 5. NPCL (Індія); 6. АЕС Козлодуй (Болгарія); 7. АЕС Пакш (Угорщина); 8. ПАТ «Запоріжсталь»; 9. ТОВ «ЗЕМ «ТММ-Енергобуд»; 10. АТ «Енерголатина» та інші
Обладнання гідротурбін, гідроенергетичних, гідралічних затворів	1. АТ «Укргідроенерго» (Україна); 2. ПрАТ «Нижньодністровська ГЕС» (Україна); 3. АТ «НАЕК «Енергоатом» (Ташлицька ГАЕС, Олександрівська ГЕС, Україна); 4. ТОВ «Азіяенергокомпані» (Казахстан); 5. ДЕС «Нахічеванської автономної республіки» (Азербайджан)

Таблиця 2.2 – Конкурентна ситуація АТ «Українські енергетичні машини»

Напрямок:	Основні конкуренти:
Обладнання гідротурбін, гідрогенераторів, гідравлічних затворів	Andritz Hydro (Австрія), Voith Hydro (Німеччина), Bharat Heave Electric (Індія) та інші
Обладнання парових турбін, турбогенераторів	Siemens (Німеччина), General Electric (США), Shanghai Electric (Китай), Bharat Heave Electric (Індія) та інші

Питома вага експортних операцій досліджуваного підприємства у загальній реалізації машинобудівної продукції за 2023 рік становила 21,5%, що відповідає 810023,0 тис. грн. Основними замовниками є ПрАТ «Укргідроенерго», ДП НАЕК «Енергоатом», а також парові та гідравлічні електростанції Казахстану, Болгарії, Індії та Аргентини. Тягове обладнання виробляється для залізниць України, Польщі, Литви, Німеччини, а також для міського транспорту в Україні.

Для виявлення потенційних перспектив розвитку доцільно проаналізувати зовнішнє середовище функціонування підприємства (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – PEST-аналіз зовнішнього середовища АТ «Українські енергетичні машини»

	Фактор	Вплив на галузь	Вплив на підприємство
1	2	3	4
Політика	1. Військові дії	Руйнування приміщень, втрата покупців, виїзд працівників	Зменшення виробництва, пошкодження ланцюгів постачання та збуту
	2. Посилення політичного лобіювання	Запровадження законів, що створюють преференції для підприємств-імпортерів	Може призвести до втрат у конкурентній боротьбі.
	3. Активізація спроб державного регулювання ринку	Формування нових лобі в галузі для протидії подібним регуляторним ініціативам	Потреба більш активної участі підприємств у різних асоціаціях чи групах для захисту власних інтересів
	4. Державна підтримка конкурентів	Збільшення конкуренції в напрямі формування цін	Потенційне зниження продажів

Продовження табл. 2.3

1	2	3	4
Економіка	1. Відхід з ринку роздрібних продажів	Нарощення впливу потужних покупців	Зростання відсотку продажів безпосереднім споживачам
	2. Укрупнення конкурентів	Посилення конкуренції в ціновій політиці	Зниження конкурентоспроможності що може призвести до скорочення споживачів
	3. Збільшення інфляції	Поява додаткового попиту, корегування структури та обсягів закупок дилерів	Збільшення придбань, зокрема закупівлі на перспективу
	4. Зростання курсу валют	Зростання продажів української продукції	Спричиняє зростання попиту на вітчизняну продукцію, водночас знижуючи попит на імпортні товари що позитивно позначається на продажах підприємств
	5. Нестача оборотних засобів	Збільшується вартість фінансових ресурсів, сприяє укріпленню позицій компаній із достатнім обігом власних засобів	Підприємства змушені відмовлятися від угод, які потребують відстрочки платежів
	6. Криза	Робить неможливою реалізацію стратегій зростання у випадку відсутності у підприємства фінансової підтримки	
Соціальна сфера	1. Скорочення доходів населення як опосередкований фактор	Зниження попиту на товари	Опосередкований вплив через зниження попиту на продукцію
	2. Скорочення реальних доходів середнього класу	Корегування обсягів та ритмічності закупівель	Скорочення купівельної спроможності споживачів
Технологія	1. Широкомасштабне впровадження комп'ютеризації, автоматизації та вдосконалення виробничих технологій	Потужні суб'єкти господарювання, що володіють засобами комп'ютеризації, новітніми технологіями виграють конкуренцію	Ініціює потребу інтеграції сучасних технологій компаніями для збереження конкурентної позиції.

Для аналізу внутрішнього середовища підприємства доцільно скористатися SWOT – аналізом підприємства (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 - SWOT – аналіз АТ «Українські енергетичні машини»

Сильні сторони	Можливості в зовнішньому ринковому середовищі
АТ «Укренергомашини» - єдиний в Україні виробник турбінного та генераторного устаткування для теплових, атомних та гідроелектростанцій: 1. Виробництво турбін здійснюється за замкнутим циклом: проектування, виробництво, поставка, налагодження, фірмове обслуговування турбінного устаткування для всіх видів електростанцій: - відомість бренду ; - цінова політика ; - можливість доопрацювання виробів під специфічні вимоги замовника	Національна економіка перебуває під впливом негативних наслідків триваючої збройної агресії російської федерації проти України: 1. Тривалий виробничий цикл; 2. Висока матеріало- і енергоемність виробництва; 3. Замороження обігових коштів підприємства в дебіторській заборгованості
Слабкі сторони	Загрози зовнішнього ринкового середовища
1. Для нарощування обсягів виробництва підприємство проводить технічне переозброєння виробничих потужностей, впроваджує інноваційні техпроцеси, застосовує прогресивні обладнання та інструмент; 2. З метою збереження унікального підприємства релокація частини потужностей в безпечний регіон; 3. Веде активну роботу з імпортозаміщення обладнання необхідного для енергостанцій України; 4. Підприємство навчає учнів училищ та коледжів різним робочим професіям ; 5. Для підготовки та навчання робочих створений інститут наставництва; 6. Постійно проводяться курси підвищення кваліфікації для робітників підприємства	1. Триваюча збройна агресія російської федерації проти України; 2. Знищення основних засобів та матеріалів підприємства та загроза життю працівників внаслідок обстрілів; 3. Нестабільність національного та міжнародного ринків, пов'язана з військовим станом, а також з економічними, соціальними, політичними кризами, зокрема порушення ланцюгів постачання та логістики; 4. Жорстка конкуренція на світовому ринку: "Сіменс" (Німеччина), "Альстом" (Франція), "Дженерал Електрик" (США), "Андрітц Гідро" (Австрія), "Шанхай Електрик" (Китай), "Бхарат Хеві-Електрик" (Індія); 5. Розвиток альтернативних технологій (аналогів), поява на ринку аналогів обладнання

Для оцінки стратегічного положення підприємства буде використано метод SPACE-аналізу – комплексний інструмент, який дозволяє досліджувати ситуацію

та визначати оптимальні стратегії підприємства [13]. Розробники цього методу пропонують застосовувати багатокритеріальний підхід, що включає ідентифікацію ключових факторів, формування репрезентативної вибірки характеристик, їхнє групування, надання відповідних оцінок (вагових коефіцієнтів) у межах заданої шкали [14, с. 175] (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 – Результати бальної оцінки критеріїв за методом SPACE-аналізу для АТ «Українські енергетичні машини»

Критерії	Оцінка, балів	Вага	Зважена оцінка, балів
Фінансова сила підприємства (ФС)			
Рентабельність інвестицій	9	0,3	2,7
Динаміка прибутку	9	0,1	0,9
Рівень фінансової стійкості	8	0,9	7,2
Загальна оцінка критерію			10,8
Конкурентоспроможність підприємства (КП)			
Частка підприємства на ринку	10	0,2	2,0
Конкурентоспроможність продукції	8	0,2	1,6
Рентабельність реалізації продукції	7	0,6	4,2
Загальна оцінка критерію			7,8
Привабливість галузі (ПГ)			
Рівень прибутковості галузі	9	0,4	3,6
Стадія життєвого циклу галузі	10	0,3	3,0
Залежність розвитку галузі від кон'юнктури	3	0,3	0,9
Загальна оцінка критерію			7,5
Стабільність галузі (СГ)			
Стабільність прибутку	10	0,5	5,0
Рівень розвитку інноваційної діяльності в галузі	5	0,3	1,5
Маркетингові та рекламні можливості	1	0,2	0,2
Загальна оцінка критерію			6,7

Результати зваженої оцінки фінансової сили підприємства (10,8 бала) свідчать про відсутність проблем на підприємстві, пов'язаних із забезпеченням ефективного використання вкладеного капіталу. Так само високим є і рівень кон-

курентоспроможності підприємства (7,8 бала) через володіння керівництвом підприємства секретами доходності бізнесу, про достатньо високий рівень якого свідчать також високі оцінки привабливості та стабільності галузі (7,5 бала та 6,7 бала відповідно). Побудуємо вектор рекомендованої стратегії в системі координат SPACE (рис. 2.2). Початок вектора знаходиться в точці початку координат, кінець вектора знаходиться в точці А з координатами:

$$x = \text{ПГ} - \text{КП} = 6,7 - 7,4 = -0,7;$$

$$y = \text{ФС} - \text{СГ} = 8,6 - 7,4 = 1,2.$$

З огляду на представленні розрахунки та їх графічне зображення можемо зробити висновок, що підприємство у своїй роботі дотримується консервативної стратегії.

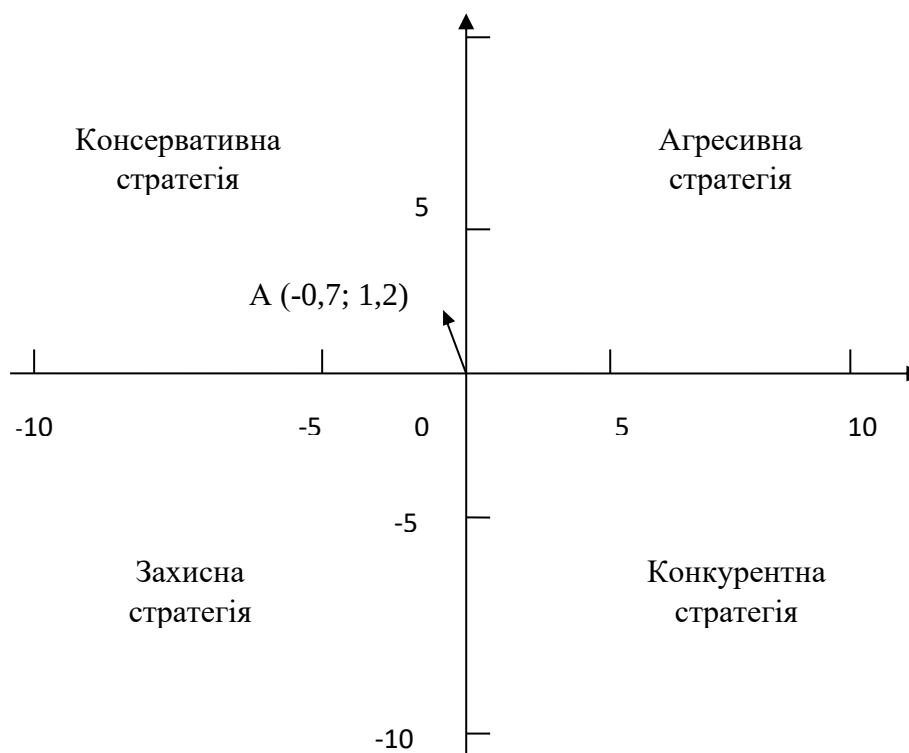

Рисунок 2.2 – Вектор рекомендованої стратегії АТ «Українські енергетичні машини» в системі координат SPACE

Застосування консервативної стратегії допомагає підприємству «Українські енергетичні машини» частково стримувати розвиток своєї діяльності. Однак серед

недоліків управління можна відзначити обмежене зростання, притаманне посткризовому стану економіки, та недостатнє використання потенціалу масштабів діяльності, що зумовлюється умовами господарювання в період кризи. Водночас така стратегія дозволяє уникати ризикових ситуацій, наприклад, неплатоспроможності дебіторів або затримок поставок матеріалів і запчастин. У межах цієї стратегії підприємство зосереджується на зниженні собівартості продукції та підвищенні її якості. Це, у свою чергу, створює можливість виходу на перспективні міжнародні ринки, що сприяє підтримці стабільного функціонування компанії.

Незважаючи на ефективну роботу підприємства в умовах воєнного стану, воно стикається із кількома ключовими проблемами сучасного розвитку:

1. Застаріле обладнання та технології виробництва, які обмежують гнучкість виробничих процесів;
2. Низький рівень платоспроможності українських покупців, що негативно впливає на фінансовий стан компанії;
3. Обмежений внутрішній попит на продукцію вітчизняного виробництва;
4. Відставання у сфері досліджень і розробок машинобудівної продукції, що призводить до незначної частки інноваційної продукції в асортименті;
5. Значна залежність від іноземних постачальників комплектуючих і низький рівень кооперації між українськими підприємствами;
6. Недостатньо ефективна державна політика, яка не сприяє стримуванню зростання вартості матеріалів та енергоресурсів, контрольованих монополістами.

Оскільки АТ «Українські енергетичні машини» розвивається є монополістом у галузі виробництва енергетичного машинобудування, то підприємство потребує від держави заходів підтримки і стратегічного розвитку українського машинобудування на довгострокову перспективу. Такі кроки мають бути націлені на стимулювання внутрішнього попиту енергогенеруючих підприємств на продукцію АТ «Українські енергетичні машини».

2.2 Аналізування основних фінансово-економічних показників діяльності підприємства АТ «Українські енергетичні машини»

Для виявлення ряду інших позитивних та негативних аспектів в діяльності АТ «Українські енергетичні машини» здійснимо аналіз фінансово-економічних показників підприємства. Спочатку зосередимо увагу на горизонтальному аналізі активів підприємства (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 – Горизонтальний аналіз активів підприємства, тис.грн.

Показники	Роки		Абс. відх, +,-	Відн. відх., %
	2022	2023		
Нематеріальні активи:				
- залишкова вартість	3945334,0	3432355,0	-512979,0	-13,00
Незавершені капітальні інвестиції	104428,0	106513,0	2085,0	2,00
Основні засоби:				
- залишкова вартість	3432893,0	3264874,0	-168019,0	-4,89
- первісна вартість	12518956,0	12522595,0	3639,0	0,03
- знос	9086063,0	9257721,0	171658,0	1,89
Необоротні активи	3945334,0	3432355,0	-512979,0	-13,00
Виробничі запаси	9086063,0	433783,0	-8652280,0	-95,23
Готова продукція	423339,0	127688,0	-295651,0	-69,84
Товари	59,0	59,0	0,0	0,00
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	2937488,0	2661696,0	-275792,0	-9,39
Дебіторська заборгованість за рахунками:				
- за виданими авансами	30039,0	61037,0	30998,0	103,19
- за бюджетом	33093,0	24697,0	-8396,0	-25,37
- у тому числі з податку на прибуток	14184,0	14184,0	0,0	0,00
Інша дебіторська заборгованість	10888,0	18773,0	7885,0	72,42
Грошові кошти та їх еквіваленти:				
- в національній валюті	217391,0	161478,0	-512979,0	-13,00
- у т.ч. в касі	7,0	0,0	2085,0	2,00
Оборотні активи	5239790,0	5316635,0	-512979,0	-13,00
Баланс	9202505,0	8766372,0	2085,0	2,00

Активи АТ «Українські енергетичні машини» у 2022-2023 роках нерівномірно розподілені між складовими частинами в напрямі значного зосередження ресурсів в основних засобах та значним обмеженням активів в статті грошових коштів у касі та товарів. Така ситуація є звичною для підприємств що займаються виробничою діяльністю та мають ліміти на збереження готівки в касах. Зазначимо, що вважаємо за доцільне здійснювати горизонтальний аналіз активів підприємства за статтями: нематеріальні активи, основні засоби, дебіторська заборгованість за рахунками, грошові кошти та їх еквіваленти та оборотні активи.

Аналіз нематеріальних активів за їх залишковою вартістю у 2023 році скоротився до 3432355,0 тис. грн. із 3945334,0 тис. грн., що було виявлено у 2022 році, відтак було виявлено скорочення на 512979,0 тис. грн. або на 13,00%, що свідчить про застарівання програмного забезпечення, технологій, авторських прав тощо на підприємстві і відсутність заходів їх оновлення чи поповнення, що негативно характеризує політику управління підприємством.

Дослідження динаміки незавершених капітальних інвестицій у нематеріальні активи у 2022-2023 роках засвідчило їх незначне зростання на 2085,0 тис. грн. (2,00%) із 104428,0 тис. грн. у 2022 році до 106513,0 тис. грн. у 2023 році, що свідчить про те, що підприємство потрохи вживає заходів щодо впровадження нових нематеріальних активів, однак у дослідженому періоді їх використання в роботі підприємства ще не відбувалося.

Основні засоби АТ «Українські енергетичні машини» було проаналізовані за первісною вартістю, за залишковою вартістю та зносом. Відтак, первісна вартість основних засобів у 2022-2023 роках суттєво не коливалася, якщо у 2022 році показник складав 12518956,0 тис. грн., то у 2023 році він зріс на 3639,0 тис. грн. або на 0,03% та досяг рівня 12522595,0 тис. грн., що свідчить про те, що первісна вартість основних засобів вчасно оновлюється новими основними засобами. Аналіз залишкової вартості основних засобів показав її зменшення із 3432893,0 тис. грн. у 2022 році до 3264874,0 тис. грн. у 2023 році, що свідчить про зменшення залишкової вартості підприємства на 168019,0 тис. грн., що відповідає 4,89% та

свідчить про зменшення можливостей корисного використання основних засобів підприємством. Подібні висновки можна підтвердити виявленою динамікою зносу основних фондів, який зріс із 9086063,0 тис. грн. у 2022 році до 9267721,0 тис. грн. у 2023 році і свідчить про зростання зносу обладнання на 1,89%. Отже, стан основних засобів на АТ «Українські енергетичні машини» за аналізований період погіршився.

Необоротні активи підприємства, як наслідок політики управління основними засобами, які є переважаючою складовою структури основних засобів, також продемонстрували зменшення вартості із 3945334,0 тис. грн. у 2022 році до 3432355,0 тис. грн. у 2023 році, що відображає зменшення їх вартості на 512979,0 тис. грн. або на 13,00%.

Аналіз виробничих запасів показав їх суттєве скорочення на 95,23% із 3945334,0 тис. грн. у 2022 році до 3432355,0 тис. грн. у 2023 році, що свідчить про скорочення витрат на утримання таких запасів та започаткування роботи з коліс. Така ситуація може бути спричинена складнощами в логістиці та організації збереження запасів в умовах війни.

Зберігання готової продукції на підприємстві було також значно зменшене, а точніше воно скоротилося на 69,84 % із 423339,0 тис. грн. у 2022 році до 127688,0 тис. грн. у 2023 році, що пов'язано із значними ризиками пошкодження чи втрати готової продукції і виступає засобом забезпечення стабільної роботи підприємства.

Товари на АТ «Українські енергетичні машини» за аналізований період зберігалися стабільно на суму 59,0 тис. грн. в обох роках.

Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги у 2023 році зменшилася на 9,39% у порівнянні із значеннями 2022 року, зокрема відбулося її зменшення із 2937488,0 тис. грн. до 2661696,0 тис. грн., що свідчить про зменшення боргів покупців перед підприємством і позитивно характеризує його збутову політику.

Позитивно характеризує роботу підприємства зростання його дебіторської заборгованості за виданими авансами, зокрема показник зріс із 30039,0 тис. грн. у

2022 році до 61037,0 тис. грн. у 2023 році, що відображає зростання на 103,19% і відповідно спостерігатиметься їх оплата надалі, що свідчить про придбання підприємством або дороговартісного устаткування або великих партій сировини, що однаково позитивно закладає підвалини майбутнього розширення виробництва підприємством.

Стан дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом за аналізований період змінився на 25,37% в сторону зменшення у 2023 році, що свідчить про певні особливості облікового процесу і трохи перевищений рівень сплати податків в досліджуваному періоді.

Дебіторська заборгованість з податку на прибуток у 2022-2023 роках була однаковою і не змінювалася, що свідчить про вживання до стратегічно важливого підприємства особливих заходів щодо оподаткування.

Інша дебіторська заборгованість у 2022 році становила 10888,0 тис. грн., а у 2023 році вона зросла на 7885,0 тис. грн. або на 72,42% та складала 18773,0 тис. грн., що свідчить про збільшення позик підприємством грошей для своїх працівників. Такі заходи комерційно є не вигідними, втім вони позитивно характеризують соціальну політику підприємства і дозволяють зберігати колектив в умовах військової загрози.

Аналіз зберігання грошових коштів на підприємстві засвідчив чітку тенденцію відмови від касового обслуговування на підприємстві у 2023 році в порівнянні із попередніми роками, при цьому сума коштів, що зберігалася на рахунках в банках у скоротилася із 217391,0 тис. грн. у 2022 році до 161478,0 тис. грн., що становить -13,00%.

Негативну динаміку скорочення виробничої діяльності можна спостерігати після зменшення оборотних активів із 5239790,0 тис. грн. у 2022 році до 5316635,0 тис. грн. у 2023 році (-13,00%).

За результатами господарювання в аналізованому періоді було виявлено зростання загальної вартості майна підприємства із 9202505,0 тис. грн. до

8766372,0 тис. грн., що складає 2,00 %, що є позитивним ефектом, втім потрібне його подальше зростання.

Для більш повної характеристики АТ «Українські енергетичні машини», на основі фінансової звітності (Додаток Б), розглянемо його основні економічні показники та їх динаміку на протязі 2022-2023 рр. Для забезпечення повноти аналізу виконаємо горизонтальний аналіз пасивів підприємства (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Горизонтальний аналіз пасивів підприємства, тис. грн.

Показники	Роки		Абс. відх., +, -	Відн. відх., %
	2022	2023		
Зареєстрований (пайовий) капітал	1417337,0	1417337,0	0,0	0,00
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	0,0	0,0	0,0	0,0
Капітал у дооцінках	1786795,0	1786795,0	0,0	0,00
Додатковий капітал	41852,0	41852,0	0,0	0,00
Емісійний дохід	0,0	0,0	0,0	0,0
Резервний капітал	61064,0	61064,0	0,0	0,00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	2657687,0	2658946,0	1259,0	0,05
Власний капітал	5965941	5965994	53,0	0,00
Короткострокові кредити банків	582284,0	306967,0	-275317,0	-47,28
Поточна кредиторська заборгованість за: - довгостроковими зобов'язаннями	0,0	0,0	0,0	0,0
- за товари, роботи, послуги	908707	967721,0	59014,0	6,49
- за розрахунками з бюджетом	96248,0	73594,0	-22654,0	-23,54
- у тому числі з податку на прибуток	37024,0	35492,0	-1532,0	-4,14
- за розрахунками зі страхування	33169,0	25402,0	-7767,0	-23,42
- за розрахунками з оплати праці	51067,0	35822,0	-15245,0	-29,85
- за одержаними авансами	550015,0	492334,0	-57681,0	-10,49
- за розрахунками з учасниками	225501,0	223886,0	-1615,0	-0,72
- із внутрішніх розрахунків	0,0	0,0	0,0	0,0
Поточні забезпечення	195229,0	141658,0	-53571,0	-27,44
Інші поточні зобов'язання	239664,0	231476,0	-8188,0	-3,42
Поточні зобов'язання	2950875	2617645	-333230,0	-11,29

Горизонтальний аналіз пасивів підприємства показав негативну динаміку скорочення низки показників або їх незмінність. Наприклад такі показники як зареєстрований (пайовий) капітал, внески до незареєстрованого статутного капіталу капітал у дооцінках, додатковий капітал, емісійний дохід та резервний капітал у досліджуваному періоді 2022-2023 років залишилися незмінними. Власний капітал збільшився на 59,0 тис. грн., що хоч і відбулися певні дії проте якогось очевидного впливу на діяльність такого великого підприємства вони не здійснили. Поряд з цим, для прикладу, нерозподілений прибуток (непокритий збиток) у 2023 році зріс в порівнянні із 2022 роком на 1259,0 тис. грн. або на 0,05% із 2657687,0 тис. грн. у 2022 році до 2658946,0 тис. грн. у 2023 році, що позитивно характеризує діяльність підприємства.

Позитивну динаміку було виявлено із кредиторської заборгованістю підприємства, для прикладу зменшилася сума короткострокового кредиту банку із 582284,0 тис. грн у 2022 році до 306967,0 тис. грн. у 2023 році, що засвідчив скорочення боргу на 47,28%. Що стосується кредиторської заборгованості то заборгованістю за довгостроковими зобов'язаннями та заборгованістю із внутрішніх розрахунків підприємство не володіло.

Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги зросла із 908707,0 тис. грн. у 2022 році до 967721,0 тис. грн. у 2023 році, що засвідчує відхилення у 6,49%, а відтак є нормальною практикою ведення бізнесу.

Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом зменшилася на 22654,0 тис. грн. або на 23,54%, що свідчить про те, що у 2023 році підприємство погасило свої борги перед бюджетом і за попередній рік.

Поточна кредиторська заборгованість з податку на прибуток також зменшилася із 37024,0 тис. грн. у 2022 році до 35492,0 тис. грн., що свідчить про зростання можливостей підприємства вчасно сплачувати податки.

Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування також зменшилася на 23,42% у 2023 році в порівнянні із 2022 роком, що є позитивним оскільки зменшилася сума заборгованості за відрахуваннями на

загальнообов'язкове державне соціальне страхування, страхування майна підприємства та індивідуальне страхування його працівників.

Поточна кредиторська заборгованість зменшилася із 51067,0 тис. грн. у 2022 році до 35822,0 тис. грн. у 2023 році, тобто скоротилися борги перед працівниками на 29,85%, що свідчить про те, що підприємство впоралося із попередньо накопиченими заборгованостями по оплаті праці.

АТ «Українські енергетичні машини» у 2022-2023 роках зменшило кредиторську заборгованість за одержаними авансами на 57681,0 тис. грн., що відповідає 10,49%, тобто підприємство змогло більш швидко відвантажувати свою продукцію після надходження авансів за неї, що свідчить про підвищення ефективності роботи підприємства.

Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками майже не змінилася, відбулося її скорочення на 0,72%, що пов'язано із структурою домінування державної власності на підприємстві, відтак така зміна жодного впливу на роботу підприємства не мала.

Аналіз поточних забезпечень засвідчив їх скорочення із 195229,0 тис. грн. у 2022 році до 223886,0 тис. грн. у 2023 році, що свідчить про скорочення забезпечень, які планується використати протягом наступних 12 місяців для покриття витрат, щодо яких відповідне забезпечення було створено. Відтак, виявлена тенденція є негативною, оскільки відображає скорочення можливостей до розвитку.

Динаміка інших поточних зобов'язань не відобразила значних коливань, відбулася зміна розміру лише на 3,42%, що є звичним господарським процесом.

Дослідження поточних зобов'язань відобразило їх скорочення із 2950875,0 тис. грн. у 2022 році до 2617645,0 тис. грн. у 2023 році, що становить 11,29%, відтак можна підсумувати, що стан заборгованості підприємства у 2023 році зменшився, що з одного боку може свідчити про покращення платіжної дисципліни підприємства та його партнерів, а з іншого – про скорочення обсягів виробництва.

Таким чином, вертикальний та горизонтальний аналіз активів АТ «Українські енергетичні машини» засвідчив позитивну ситуацію із зменшенням його заборгованості у 2022-2023 роках та незначним зростанням вартості майна підприємства.

Для проведення детального аналізу господарської діяльності підприємства проаналізуємо основні показники його діяльності і відслідкуємо динаміку їх зміни. Розглянемо основні показники, що визначають фінансово-господарський стан підприємства АТ «Українські енергетичні машини» у 2022-2023 рр. (табл. 2.8).

Таблиця 2.8 – Основні показники, що визначають фінансово-господарський стан підприємства АТ «Українські енергетичні машини»

Показники	Фактичні значення		Абсолютне відхилення, тис. грн.	Відносне відхилення, %
	2022	2023		
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн.	1033329,0	376317,0	-657012,0	-63,58
Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	321,0	203,0	-118,0	-36,76
Фонд оплати праці, тис. грн.	348201,0	353806,0	5605,0	1,61
Власний капітал, тис. грн.	5965941,0	5965994,0	53,0	0,00
Необоротні активи, тис. грн.	3945334,0	3432355,0	-512979,0	-13,00
Довгострокові зобов'язання, тис. грн.	285690,0	182734,0	-102956,0	-36,04
Короткострокові зобов'язання, тис. грн.	2950875,0	2617645,0	-333230,0	-11,29
Запаси, тис. грн.	2265604,0	475474,0	-1790130,0	-79,01
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	387821,0	290220,0	-97601,0	-25,17

Виступаючи одним із основних показників ефективної роботи підприємства чистий дохід (виручка) від реалізації продукції за досліджуваний період різко знизився із 1033329,0 тис. грн. у 2022 році до 376317,0 тис. грн. у 2023 році, що відображає скорочення на 657012,0 тис. грн. або на 63,58%, що негативно характеризує діяльність підприємства, втім зважаючи на місце його розташування та стратегічну важливість такі результати є цілком достатнім значенням.

Чистий прибуток АТ «Українські енергетичні машини» у 2023 році також скоротився із 321,0 тис. грн. у 2022 році до 203,0 тис. грн., що відображає зменшення на 36,76%, втім в порівнянні із динамікою чистого доходу, отримані зміни чистого прибутку і, в принципі, його наявність сигналізують про ефективну діяльність підприємства.

Позитивним аспектом в діяльності підприємства є збільшення фонду оплати праці із 348201,0 тис. грн. к 2022 році до 353806,0 тис. грн. у 2023 році, що за умови скорочення кількості працівників свідчить про зростання оплати праці працівників.

Необоротні активи підприємства за 2022-2023 роки скоротилися із 3945334,0 тис. грн. у 2022 році до 3432355,0 тис. грн. у 2023 році, що свідчить про погіршення матеріально-технічного устаткування підприємства.

Аналіз довгострокових зобов'язань також продемонстрував скорочення у 2023 році в порівнянні із 2022 роком на 102956,0 тис. грн. або на 36,04%, що свідчить про стабілізацію поточної діяльності підприємства та можливість господарювати без впливу зовнішніх кредиторів.

Виявлене скорочення короткострокових зобов'язань на 11,29% у 2023 році в порівнянні із 2022 роком відображає покращення виконання підприємством умов забезпечення швидкості повернення «боргів» перед своїми контрагентами і позитивно характеризує роботу підприємства.

Досить цікавою виступає ситуація із формуванням запасів на підприємстві, якщо у 2022 році запаси становили 2265604,0 тис. грн., то у 2023 році вони скоротилися на 79,01% або на 1790130,0 тис. грн. і складали 475474,0 тис. грн. З одного боку в цій ситуації можна стверджувати про правильність такого рішення оскільки мінімізувалася акумуляція оборотних активів в запасах, що пришвидшувало оборотність активів і позитивно вплинуло на бізнес, більше того додаткових витрати на утримання запасів підприємство скоротило, втім таке скорочення запасів є досить ризикованим, оскільки підприємство є стратегічним та розташованим поблизу фронту, відтак існує низка факторів, які можуть перешкоджати логістиці і утруднювати виробництво. В такій ситуації підхід до формування запасів є досить суперечливим.

Собівартість реалізованої продукції у 2023 році скоротилася на 25,12% із 387821,0 тис. грн. у 2022 році до 290220,0 тис. грн., що свідчить про скорочення обсягів діяльності підприємства.

З огляду на представлені результати можна зробити висновок про прибуткову роботу підприємства протягом 2022-2023 років із незначними коливаннями фінансових результатів в сторону зменшення у 2023 році. За виявлених досить відмінних фінансових результатів роботи доцільно виявити темпи зростання чистого доходу від реалізації продукції, чистого прибутку та собівартості реалізації продукції. Для забезпечення більшої наочності розуміння динаміки зміни основних показників діяльності підприємства представимо графічно напрями зміни таких показників як чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, чистий прибуток (збиток) та собівартість реалізованої продукції (рис. 2.3) та динаміку його зобов'язань (рис. 2.4).

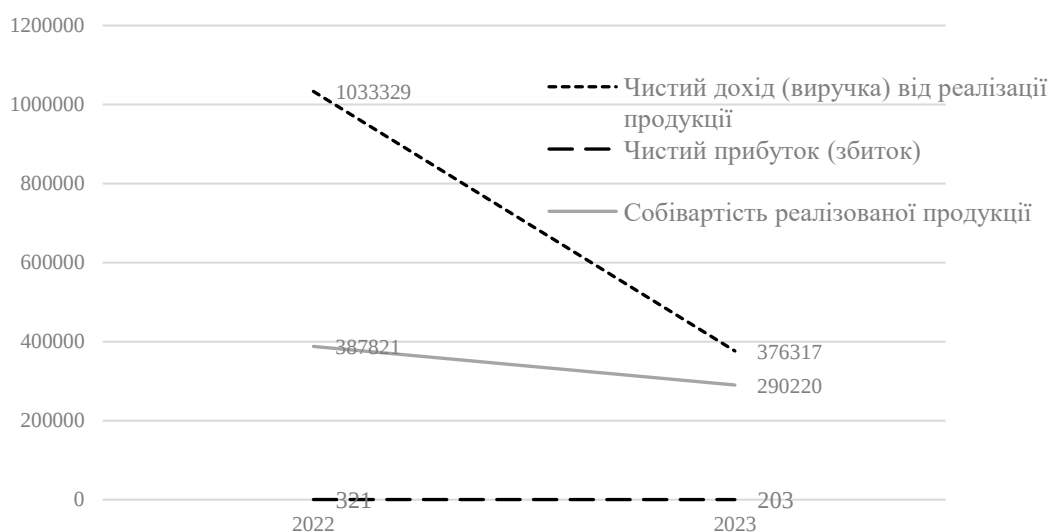

Рисунок 2.3 – Динаміка чистого доходу від реалізації продукції, чистого прибутку та собівартості реалізації продукції АТ «Українські енергетичні машини»

Сукупність графічно представлених тенденцій свідчить про те, що чистий дохід підприємства скоротився більш швидкими темпами ніж собівартість реалізованої продукції та чистий прибуток, що свідчить про різке скорочення попиту на продукції підприємства у 2023 році.

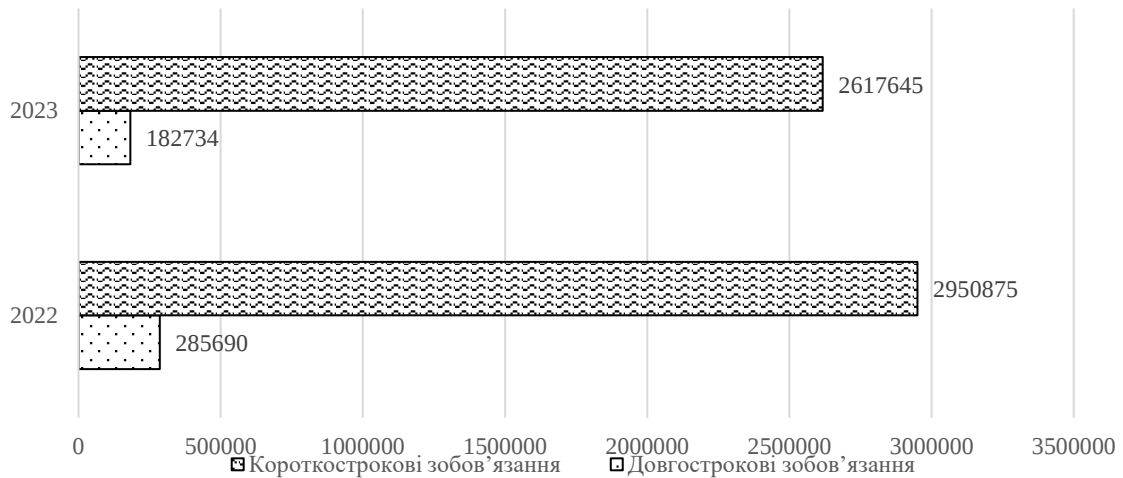

Рисунок 2.4 – Динаміка зобов'язань АТ «Українські енергетичні машини»

Комплексність дослідження діяльності підприємства вимагає також об'єктивного оцінювання його фінансового стану. Проаналізуємо показники, які характеризують фінансовий стан підприємства за напрямками майнового стану, ліквідності, фінансової стійкості, рентабельності, ділової активності.

Дані розрахованих показників зведені в таблиці 2.6-2.10.

Проаналізуємо показники майнового стану АТ «Українські енергетичні машини» (табл. 2.9).

Таблиця 2.9 – Аналіз показників майнового стану АТ «Українські енергетичні машини»

Показник	Значення		Відхилення значень 2023 р. від 2022р.	
	2022 рік	2023 рік	Абсолютне	Відносне, %
Коефіцієнт зносу	72,58	73,93	1,35	1,86
Коефіцієнт придатності	27,42	26,07	-1,35	-4,92

Зафіксоване зростання коефіцієнту зносу у 2023 році в порівнянні із 2022 роком свідчить про застарівання обладнання на підприємстві та його вкрай зношений стан, що додатково підтверджується зниженням коефіцієнта придатності. Відтак, підприємство потребує негайної модернізації устаткування.

Задля ефективного застосування оціненого майна підприємства доцільно дослідити фінансовий стан підприємства, через оцінку низки індикаторів, зокрема показники пластооспроможності, ліквідності, стійкості та рентабельності.

Проаналізуємо показники ліквідності АТ «Українські енергетичні машини» (табл. 2.10).

Таблиця 2.10 – Аналіз ліквідності АТ «Українські енергетичні машини»

Показник	Значення		Відхилення значень 2023 р. від 2022 р.	
	2022 рік	2023 рік	Абсолютне	Темп приросту, %
Коефіцієнт покриття	1,78	2,03	0,26	14,38
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,01	1,85	0,84	83,49
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,07	0,06	-0,01	-16,26

Оскільки ліквідність як критерій фінансового стану відображає здатність перетворити свої активи в кошти для погашення короткострокових зобов'язань можна її охарактеризувати як стабільну та зростаючу, тобто у 2022-2023 роках здатність перетворити свої активи в кошти платежу для погашення короткострокових зобов'язань зросла, що свідчить про позитивні тенденції в роботі підприємства, зокрема:

1. коефіцієнт покриття зріс із 1,78 у 2022 році до 2,03 у 2023 році, що свідчить про те, що на кінець 2023 року в АТ «Українські енергетичні машини» залишилося лише 2,03 гривні оборотних активів на кожну гривню поточних зобов'язань, що веде до зростання довіри до підприємства з боку партнерів. Таке виявлене значення відповідає нормативному в рамках 1-3. Виявлені значення показника свідчать про гарний стан платоспроможності, адже оборотних активів достатньо для того, щоб відповісти за поточними зобов'язаннями;

2. коефіцієнт швидкої ліквідності у 2022-2023 роках відповідав нормативному значенню в межах 0,5-1 і вище, що свідчить про те, що у підприємства було досить ліквідних оборотних коштів для своєчасного розрахунку за зобов'язаннями;

3. коефіцієнт абсолютної ліквідності за аналізований період перебував на вкрай низькому рівні та не відповідав нормативному значенню від 0,1 до 0,2. Низьке значення індикатора засвідчує, що АТ «Українські енергетичні машини» не могло вчасно погасити борги у випадку, якщо термін платежів наставби незабаром.

Отже, така суперечлива ситуація вимагає додаткового аналізу фінансової стабільності підприємства. Фінансова стійкість підприємства забезпечує йому здатність адаптуватися до несподіваних змін ринкової кон'юнктури, уникнути ризику банкрутства та зберегти свою конкурентоспроможність. Крім того, чим вищий рівень стабільності підприємства, тим більше воно отримує переваг перед іншими компаніями того самого сектора, особливо стосовно залучення кредитів і інвестицій. Стійке підприємство своєчасно виконує свої зобов'язання перед державою, позабюджетними фондами, працівниками й діловими партнерами.

Дослідимо коефіцієнти, що відображають фінансову стійкість АТ «Українські енергетичні машини» (табл. 2.11).

Таблиця 2.11 – Аналіз фінансової стійкості АТ «Українські енергетичні машини»

Показник	Значення		Відхилення значень 2023 р. від 2022 р.
	2022 рік	2023 рік	
Коефіцієнт фінансової автономії	0,65	0,68	0,03
Коефіцієнт фінансової залежності	1,54	1,47	-0,07
Коефіцієнт фінансового ризику	14,45	0,47	-13,98
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,58	0,79	0,21
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	0,48	0,48	0

Коефіцієнт фінансової автономії у 2023 році дещо зріс в порівнянні із значенням 2022 року і трохи перевищує нормативне значення знаходиться в межах 0,4 - 0,6. Більш високе значення може говорити про низький рівень фінансових ризиків. Значення показника фінансової автономії вище 0,6 гсвідчить про те, що підприємство використовує не весь свій потенціал.

Виявлене скорочення коефіцієнта фінансової залежності свідчить про зменшення суми коштів, яку підприємство використовує на кожную гривню власного капіталу. Нормативне значення показника в межах 1,67-2,5 в жодному з років не було забезпечено, що свідчить про слабку здатність підприємства проводити прогнозовану діяльність в довгостроковій перспективі.

Коефіцієнт фінансового ризику у 2023 році продемонстрував різке скорочення із 14,45 у 2022 році до 0,47 у 2023 році, що свідчить про зменшення залежності підприємства від позикових коштів і, відповідно, зростання його фінансової стійкості.

Аналіз коефіцієнта маневреності власного капіталу засвідчив його зростання із 0,58 у 2022 році до 0,79 у 2023 році, що позитивно характеризує роботу підприємства оскільки в обох роках було перевищення нормативного значення 0,1, що свідчить про достатність власних фінансових ресурсів для фінансування необоротних активів і частини оборотних. В обох аналізованих роках.

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами у 2022-2023 роках залишався чтабільним, що свідчить про високу фінансову стійкість підприємства і здатність проводити активну діяльність навіть в умовах відсутності доступу до позикових коштів і зовнішніх джерел фінансування компанії.

Таким чином, можемо зробити висновок, що протягом 2022-2023 років фінансова стійкість підприємства хоч і забезпечувалася на достатньому рівні, проте спостерігалися її коливання.

Для підвищення інформативності фінансового аналізу підприємства видається доцільним здійснити оцінку його діяльності. Зокрема, проаналізуємо показники ділової активності АТ «Українські енергетичні машини» (табл. 2.12).

Таблиця 2.12 – Показники ділової активності АТ «Українські енергетичні машини»

Показник	Значення		Абсолютне відхилення
	2022 рік	2023 рік	
Коефіцієнт оборотності активів	5,07	0,07	-5,00
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	0,67	0,81	0,14
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	2,84	7,07	4,23
Строк погашення дебіторської заборгованості	127	51	-76,00
Строк погашення кредиторської заборгованості	537	444	-93,00
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	0,20	0,15	-0,05
Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача)	0,08	0,03	-0,05
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	0,17	0,06	-0,09

Відповідно до зміни коефіцієнта оборотності активів із 5,07 у 2022 році до 0,07 у 2023 році можемо стверджувати про значне погіршення роботи підприємства, що проявилось у зменшення кількості товарів і послуг, що були продані у 2023 році на кожну гривню використаних активів.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості за аналізований період зріс із 0,67 у 2022 році до 0,81 у 2023 році, що свідчить про зростання кількості оборотів кредиторської заборгованості за рік, що свідчить про збільшення інтенсивності використання підприємством зовнішніх ресурсів. Відповідно до зміни коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості змінився і строк погашення кредиторської заборгованості із 537 днів у 2022 році, що 444 днів у 2023 році, що свідчить про збільшення ефективності використання підприємством кредитних засобів.

Зростання коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості з 2,84 у 2022 році до 7,07 у 2023 році свідчить про зростання ефективності управління

заборгованістю клієнтів і інших дебіторів. Значення коефіцієнта демонструє зростання кількості оборотів дебіторської заборгованості, тобто кількості разів погашення дебіторами своїх зобов'язань перед АТ «Українські енергетичні машини» у 2023 році. Відповідно до зміни коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості змінився і строк її погашення з 127 днів у 2022 році до 51 дня у 2023 році, що підтверджує зростання ділової активності підприємства у 2023 році.

Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів за 2022-2023 роки зменшився із 0,20 у 2022 році до 0,15 у 2023 році, що свідчить про зменшення кількості оборотів, що здійснили запаси за рік, що свідчить з одного боку про зменшення їх потенційної кількості, а з іншого про збільшення попиту на продукцію і відсутність необхідності її зберігати на складі.

Зменшення ефективності використання основних засобів АТ «Українські енергетичні машини» було відображено шляхом зменшення коефіцієнта оборотності основних засобів (фондовіддачі) із 0,08 у 2022 році до 0,03 у 2023 році, що свідчить про зменшення кількості продукції виробленої на кожну гривню фінансових ресурсів вкладену в основні засоби. Такий стан може бути пояснений високим рівнем зносу обладнання на підприємстві.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу зменшився із 0,17 у 2022 році до 0,06 у 2023 році, що свідчить про зменшення ефективності використання капіталу власників. Значення коефіцієнта вказує зменшення кількості товарів та послуг що були продані на кожну гривню залучених від власників коштів.

Дослідження показників ділової активності засвідчило коливання в діяльності підприємства, які є характерними для роботи підприємства за нестабільних умов ринку, тобто ділова активність підприємства перебуває в нормальному стані.

Рентабельність відіграє ключову роль у визначенні ефективності функціонування підприємства. Цей показник дозволяє оцінити, чи є отриманий прибуток достатнім у співвідношенні з іншими значущими величинами, які впливають на виробничі процеси, реалізацію продукції та загалом на фінансово-

господарську діяльність підприємства. Розгляньмо детальніше питання рентабельності. АТ «Українські енергетичні машини» (табл. 2.13).

Таблиця 2.13 – Рентабельність АТ «Українські енергетичні машини», %

Показник	Значення		Абсолютне відхилення
	2022 рік	2023 рік	
Рентабельність активів	0,003	0,002	0,00
Рентабельність власного капіталу	0,005	0,003	0,00
Рентабельність рентабельності продажу	0,031	0,053	0,02
Рентабельність витрат	0,01	0,01	0,00

Дослідження рентабельності роботи АТ «Українські енергетичні машини» відобразило такі результати його діяльності:

1. Рентабельності витрат у досліджуваному періоді знизилася з 0,003% у 2022 році до 0,002% у 2022 році, що свідчить про вкрай погану ефективність використання активів підприємством з тенденцією до її погіршення у 2022 році;
2. Зниження рентабельності власного капіталу із 0,005% у 2022 році до 0,003 % у 2023 році засвідчує погіршення ефективності використання власного капіталу підприємством;
3. Позитивним явищем у роботі підприємства з незначне зростання рентабельності продажу з 0,031% у 2022 році до 0,053 % у 2023 році, що свідчить про зростання ефективності продажів підприємством;
4. Рентабельність витрат у 2022-2023 роках була стабільною, що свідчить про підвищення ефективності їх здійснення в умовах зростання обсягів виробництва.

Вважаючи рентабельність діяльності підприємства основною характеристикою фінансових результатів і ефективності діяльності підприємства, яка її відображає з різних сторін представимо показники рентабельності графічно (рис. 2.5).

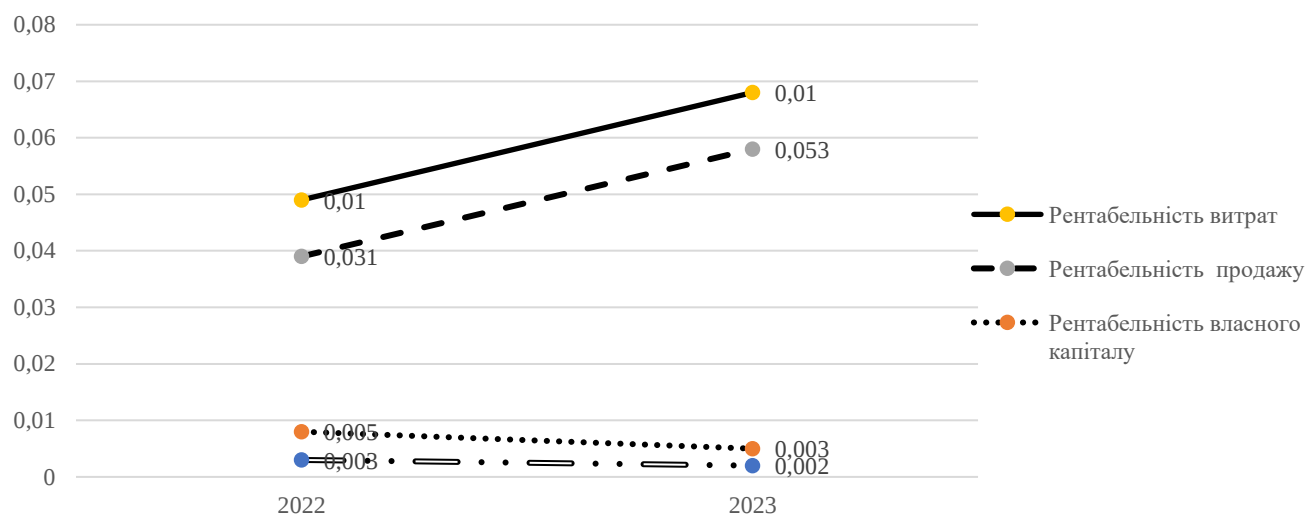

Рисунок 2.5 – Динаміка рентабельності роботи підприємства АТ «Українські енергетичні машини»

Оцінювання фінансово-господарського стану підприємства АТ «Українські енергетичні машини» виявило ряд негативних рис в його діяльності що в кінцевому підсумку призвело до різкого погіршення рентабельності діяльності підприємства.

2.3 Аналіз ефективності використання власного капіталу АТ «Українські енергетичні машини»

Оцінювання ефективності управління власним капіталом підприємства є процесом аналізу ключових показників, які відображають результативність його використання. Метою цього аналізу є виявлення потенційних можливостей для подальшого підвищення ефективності. Перш за все, доцільно проаналізувати динаміку структури кожної складової власного капіталу окремо на прикладі АТ «Українські енергетичні машини» (табл. 2.14).

Дослідження динаміки та структури власного капіталу варто зазначити, що протягом 2022-2023 років власний капітал підприємства майже не змінився, такі статті як зареєстрований капітал (1417337,0 тис. грн.), внески до незареєстрованого статутного капіталу (0,0 тис. грн.), додатковий капітал (41852,0 тис. грн.),

Таблиця 2.14 – Динаміка власного капіталу АТ «Українські енергетичні машини»

Складові	Рік				Відхилення	
	2022		2023		Абсолютне, тис. грн.	Відносне, %
	тис. грн.	%	тис. грн.	%		
Зареєстрований капітал	1417337,0	23,76	1417337	23,76	0,0	0,0
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0	0,0
Капітал в дооцінках	1788001,0	29,97	1786795,0	29,95	-1206,0	-0,07
Додатковий капітал	41852,0	0,70	41852,0	0,70	0,0	0,0
Емісійний дохід	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0	0,0
Накопичені курсові різниці	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0	0,0
Резервний капітал	61064,0	1,02	61064,0	1,02	0,0	0,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	2657607,0	44,55	2658973,0	44,57	1366,0	0,05
Неоплачений капітал	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0	0,0
Вилучений капітал	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0	0,0
Інші резерви	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0	0,0
Всього власний капітал	5965861,0	100,00	5966021,0	100,00	160,0	0,00

емісійний дохід (0,0 тис. грн.), накопичені курсові різниці (0,0 тис. грн.), резервний капітал (61064,0 тис. грн.), неоплачений капітал (0,0 тис. грн.), вилучений капітал (0,0 тис. грн.), інші резерви. Єдиним джерелом зміни власного капіталу на підприємстві була зміна нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) який зріс з 2657607,0 тис. грн. у 2022 році до 2658973,0 тис. грн. у 2023 році, що і спричинило збільшення власного капіталу у 2023 році. При цьому найбільшу частку в структурі власного капіталу займає зареєстрований капітал, частка якого близько 24,0% та капітал в дооцінках частка якого близько 30,0% (рис. 2.6).

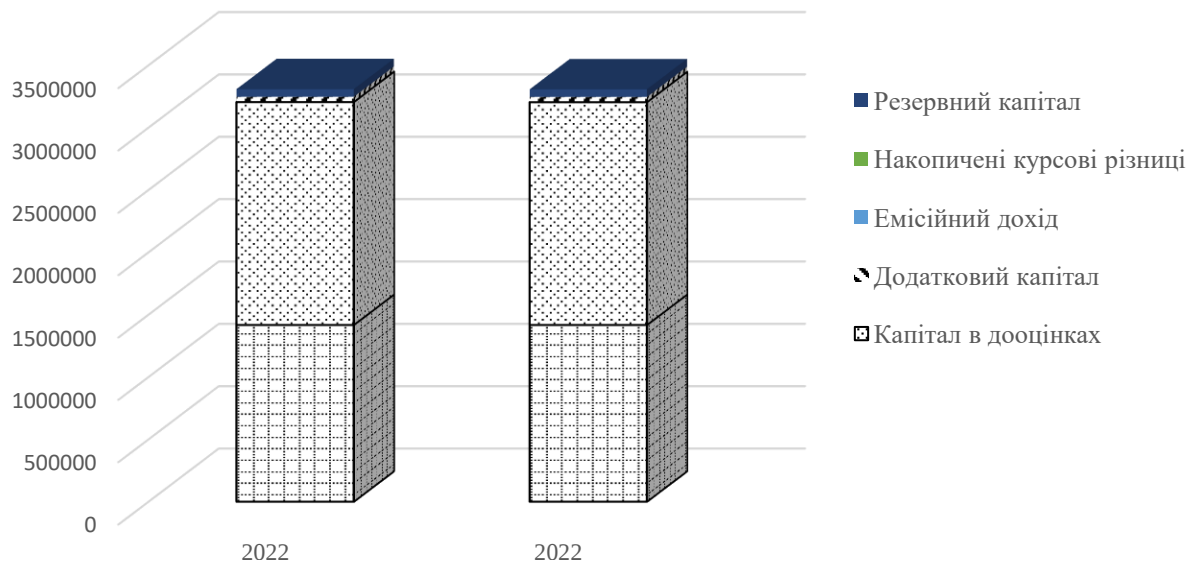

Рисунок 2.6 – Динаміка власного капіталу АТ «Українські енергетичні машини»

Здійснивши аналіз абсолютних величин власного капіталу та її складових, звернемося до коефіцієнтного аналізу власного капіталу, зокрема скористаємося підходом запропонованим І. Ю. Єпіфановою та І. В. Дрозд [20] (табл. 2.15).

Таблиця 2.15 – Аналіз власного капіталу АТ «Українські енергетичні машини»

Показник	Рік		Відхилення	
	2022	2023	Абсолютне, тис. грн.	Відносне, %
Коефіцієнт фінансової незалежності	1,54	1,49	-0,05	-3,25
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,35	0,32	-0,03	-8,57
Коефіцієнт фінансового ризику	0,54	0,47	-0,07	-12,96
Коефіцієнт самофінансування (фінансування стійкості)	1,84	2,13	0,29	15,76
Коефіцієнт маневрування власного капіталу	0,58	0,79	0,21	36,21
Рентабельність власного капіталу (за валовим прибутком), %	0,11	0,01	-0,1	-90,91
Рентабельність власного капіталу (за чистим прибутком), %	0,005	0,003	-0,002	-40,00

За аналізований період незначна зміна розміру власного капіталу призвела до таких змін показників, що визначають власний капітал:

1. Коефіцієнт фінансової незалежності скоротився із 1,54 у 2022 році до 1,49 у 2023 році, що не відповідає нормативному значенню показника 1,67-2,5, це свідчить про недостатність фінансової стійкості підприємства та тенденції до її подальшого скорочення;
2. За досліджуваний період 2022-2023 років коефіцієнт концентрації залученого капіталу не відповідав нормативному значенню 0,4-0,6. Оскільки значення показника є нижчим, то це може свідчити про неповне використання фінансового та виробничого потенціалу АТ «Українські енергетичні машини»;
3. Коефіцієнт фінансового ризику у 2022-2023 роках відповіда нормативному і був меншим 1. Зниження його значення свідчить про зменшення залежності підприємства від позикових коштів і, відповідно, зростання його фінансової стійкості;
4. Коефіцієнт самофінансування (фінансування стійкості) у аналізованому періоді значно перевищував нормативне значення 0,67-1,5 і мав тенденцію до зростання із 1,84 у 2022 році до 2,13 у 2023 році, що свідчить про зростання фінансової стійкості підприємства. Виявлене значення вище 1,5 може означати наявність додаткових резервів підвищення ефективності за рахунок залучення позикових коштів;
5. Зростання коефіцієнта маневрування власного капіталу із 0,58 у 2022 році до 0,79 у 2023 році свідчить про зростанням мобільності власного капіталу підприємства. Варто наголосити, що в обох роках значення показника відповідало нормативному і було меншим більшим 1. Якщо значення коефіцієнта у 2022 році становило 0,58 - це означає, що 58% власного капіталу підприємства перебувало в мобільній формі. Тобто ці власні кошти направлені на фінансування поточної діяльності підприємства. За рахунок цих коштів були частково (або повністю) придбані сировина і

матеріали та інші складові оборотного капіталу товариства. У 2023 році частка таких коштів зросла до 79%, що свідчить про посилення інтенсивності використання підприємством власних коштів;

6. Рентабельність власного капіталу (за валовим прибутком) та рентабельність власного капіталу (за чистим прибутком) засвідчили погіршення ефективності управління власним капіталом підприємства у 2023 році в порівнянні із 2022 роком.

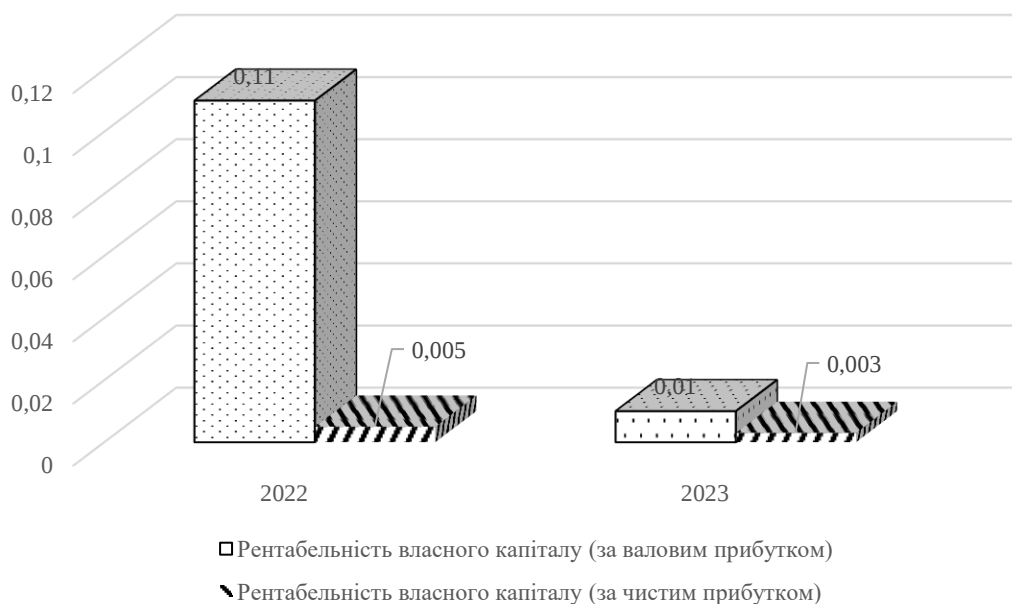

Рисунок 2.7 – Динаміка рентабельності власного капіталу підприємства АТ «Українські енергетичні машини»

Відмінність виявлених показників є достатньо різкою, тому для виявлення чітких тенденцій рентабельності власного капіталу, відобразимо динаміку показника графічно (рис. 2.7). Відтак, за досліджуваний період 2022-2023 років за усіма показниками були виявлені негативні тенденції управління власним капіталом підприємства.

Важливим напрямом у дослідженні ефективності використання власного капіталу підприємством є дослідження фінансового левериджу або "фінансового важілю", що дозволяє впливати на прибуток підприємства, змінюючи структуру

пасивів, тобто — змінюючи співвідношення між власними і позиковими засобами (табл. 2.16).

Таблиця 2.16 – Фінансовий леверидж АТ «Українські енергетичні машини»

Рік	2022	2023
Значення	1,84	1,30

Прийнято вважати, що оптимальним для бізнесу є коефіцієнт фінансового левериджу із значенням "1" — коли сума позикових коштів і власного капіталу рівні. У виявленому періоді коефіцієнта фінансового левериджу більше 1, це означає, що, з одного боку, з допомогою більшої кількості позикових коштів підприємство підвищує розмір прибутку на власний капітал, але з іншого — підвищує ступінь ризику своїх операцій. Втім ризиковість роботи АТ «Українські енергетичні машини» у 2023 році стала меншою в порівнянні із 2022 роком, що позитивно характеризує управління власним капіталом підприємства.

Отже, для дослідження ефективності використання та управління власним капіталом на АТ «Українські енергетичні машини» було використано аналіз коефіцієнтів ефективності використання власного капіталу та порівняльний аналіз. За допомогою аналізу коефіцієнтів було виявлено наскільки підприємство використовує власний капітал. Використання порівняльного аналізу дозволило зіставити розраховані показники поточного року з попередніми роками, що дозволило проаналізувати, наскільки ефективніше підприємство в певному році використало власний капітал, ніж у попередньому. Сукупність зазначених робіт дозволило виявити погіршення фінансового стану підприємства і зниження рентабельності підприємства, що є наслідком неправильної політики управління власним капіталом підприємства, який є основним джерелом капіталу АТ «Українські енергетичні машини», саме тому, для поліпшення стану підприємства, його менеджмент має в першу чергу звернути увагу на політику управління власним капіталом

З ПРОПОЗИЦІЇ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ВЛАСНИМ КАПІТАЛОМ НА АТ «УКРАЇНСЬКІ ЕНЕРГЕТИЧНІ МАШИНИ»

3.1 Напрями покращення ефективності управління власним капіталом підприємства

Формування та реалізація системи управління власним капіталом передбачає обґрунтування та дотримання певних принципів, які сприятимуть мінімізації витрат. Доцільно структурувати ці принципи на загальні та специфічні [43].

Для ефективного управління оборотними активами необхідно створити злагоджену команду професіоналів, до якої входять: топ-менеджер, портфельний менеджер, що відповідає за стратегічне планування капіталу, ринковий аналітик, математик з практичними навичками оптимізації, а також програміст, здатний реалізувати фінансові й математичні ідеї на платформі програмного забезпечення. Основним акцентом у вдосконаленні роботи персоналу має стати навчання аналізу структури капіталу та визначення його вартості, а також забезпечення регулярних консультацій співробітників підприємства з експертами. У міжнародній практиці фінансові менеджери класифікуються на три ключові категорії: фінансові аналітики, інноватори та інженери.

Фінансовий менеджер відіграє важливу роль у системі управління власним капіталом. Однак реальна практика свідчить, що такі спеціалісти, особливо ризик-менеджери, зазвичай працюють лише у великих публічних акціонерних товариствах. У середніх компаніях функції фінансового управління часто виконують керівники або головні бухгалтери, що негативно впливає на якість прийняття фінансових рішень. До обов'язків фінансового менеджера входять такі завдання, як управління цінними паперами, оцінка перспектив злиттів або поглинань підприємств, визначення параметрів дивідендної політики. Обов'язки фінансового директора передбачають участь у формуванні стратегії розвитку

підприємства, розрахунок необхідних фінансових ресурсів, встановлення норм капіталізації прибутку і структури капіталу, вибір фінансових інструментів, а також управління процесами злиття та придбання.

Планування власного капіталу має базуватися на забезпеченні відповідності між залученим капіталом і сформованими активами. Розмір власного капіталу є важливим балансуєчим показником при стратегічному плануванні діяльності компанії та встановленні рівня ризику. Важливо визначати бажані та допустимі рівні власного капіталу, враховуючи мінімально необхідний статутний капітал згідно з законодавством, його вплив на фінансовий результат діяльності підприємства, а також орієнтуючись на показники аналогічних компаній із подібним масштабом і характером діяльності [45].

Одним із ключових методів управління капіталом є емісійна політика, спрямована на забезпечення максимально ефективного залучення фінансових ресурсів із зовнішніх джерел. Її реалізація відбувається шляхом додаткової емісії акцій. Основною метою емісійної політики є отримання необхідного обсягу фінансових коштів на ринку в максимально короткі терміни та за мінімальною вартістю.

Для успішного впровадження емісійної політики необхідна ретельна аналітична підготовка, яка включає дослідження ринку цінних паперів, оцінку позицій власних акцій на цьому ринку, чітке визначення цілей емісії, а також співставлення очікуваних позитивних результатів від випуску цінних паперів із пов'язаними з цим витратами. Цей процес передбачає наступні етапи:

1. Аналіз можливостей ефективного розміщення запланованої емісії акцій через детальне дослідження кон'юнктури фондового ринку та оцінку інвестиційної привабливості власних акцій;
2. Визначення цілей емісії;
3. Формування обсягу емісії;
4. Встановлення номінальної вартості, видів та кількості акцій, які будуть емітовані;

5. Оцінка вартості залученого капіталу на основі прогнозованого рівня дивідендів та витрат, пов'язаних із випуском і розміщенням емісії;

6. Вибір оптимальних форм андеррайтингу.

Формування, розподіл та використання прибутку як джерела поповнення власного капіталу відображається в політиці управління прибутком підприємства. Гранична економічна доцільність залучення позикових ресурсів визначає ефект фінансового важеля — інструменту управління рентабельністю власного капіталу шляхом оптимізації співвідношення між власними та позиковими фінансовими коштами [46].

Ключовою складовою ефективного управління внутрішніми джерелами власного капіталу є комплексний підхід до управління активами і пасивами. Основним завданням цього процесу виступає оцінка прийнятності й обґрунтованості певних ризиків у операційній діяльності, а також ухвалення рішень, спрямованих на використання ризикових можливостей або розроблення заходів, що знижують потенційні втрати. Це дозволяє досягати максимальної прибутковості, зберігаючи необхідний рівень ліквідності.

Для забезпечення належної якості застосовують такі підходи:

1. Портфельний. У цьому випадку пасиви та активи підприємства розглядаються як своєрідні «портфелі цінностей». Використовуються методики, подібні до тих, що застосовуються для управління іншими типами портфелів. Особлива увага приділяється аналізу структури активів, їхньої дохідності й рівня ризику, а також визначенню оптимальної стратегії формування портфеля активів.

2. Методи потокового моделювання. Цей підхід дозволяє створити динамічне уявлення про процес формування портфеля пасивів і активів підприємства, забезпечуючи більш гнучке та рухоме управління.

Структура активів аналізується не лише у фіксовані моменти часу, але й упродовж усього необхідного періоду. Для кожного активу визначається потік його доходів. Будь-які зміни у розмірі або частці активу впливають на динаміку доходів, які співвідносяться з певною часовою шкалою. Використання потокових методів

дає змогу інтегрувати в єдину систему операції, що різняться за своєю природою. Для кожного активу створюється індивідуальна схема, яка визначає власну субмодель.

Можливість капіталізації прибутку безпосередньо залежить від розробки та реалізації ефективної дивідендної політики, яка є невід'ємною частиною стратегії управління капіталом підприємства. Процес створення дивідендної політики включає кілька етапів: аналіз основних факторів, що впливають на її обсяг; визначення строків і доцільності виплати дивідендів; обрання типу політики, що відповідає загальній стратегії управління капіталом з урахуванням оцінених чинників; розроблення механізму розподілу прибутку згідно з обраним типом політики; визначення рівня виплат на одну звичайну акцію; оцінка ефективності застосованої політики й коригування її за підсумками оцінювання.

Основним джерелом зростання капіталу є підвищення ефективності його використання, що передбачає якісне покращення, яке слугує основою для прийняття управлінських рішень щодо оптимального вибору джерел фінансування. Більшість вітчизняних і зарубіжних економістів [1, 2, 3] підкреслюють, що одним із ключових факторів, який впливає на пропорції розподілу прибутку між капіталізованою частиною та тією, що виділяється на виплату дивідендів, є необхідність збереження стабільного рівня забезпеченості та ефективності використання капіталу, не нижчого за досягнутий.

Для досягнення максимальної ефективності в управлінні підприємством протягом усього періоду його діяльності необхідно володіти досконалими навичками керування власним капіталом та глибоким розумінням методології його обліку. Структура і склад об'єктів, що знаходяться під управлінням власного капіталу, визначаються такими факторами:

1. Формою власності суб'єкта господарювання. Це може бути: приватне підприємство, що функціонує на основі приватної власності фізичних осіб або юридичних суб'єктів; підприємство колективної форми власності; - комунальне підприємство, яке діє на основі комунальної власності місцевої громади; державне

підприємство, побудоване на державній власності; підприємство на змішаній формі власності, що виникає шляхом об'єднання майна різних форм власності; спільне комунальне підприємство, створене на основі угод про спільне фінансування між територіальними громадами.

2. Способом створення та формування статутного капіталу: унітарне підприємство, засновником якого є одна особа; корпоративне підприємство, засноване двома або більше засновниками.

3. Організаційно-правовою формою: господарське товариство; комунальне підприємство; публічне акціонерне товариство; товариство з обмеженою відповідальністю; кооператив тощо.

4. Галузевою спеціалізацією підприємства, що може охоплювати будівництво, сільське господарство, промисловість чи інші сфери.

5. Розмірами підприємства — великі, середні та малі.

6. Проведенням операцій, які впливають на зміни в структурі власного капіталу.

7. Використанням програмного забезпечення та технічних засобів для обробки й аналізу даних про власний капітал, що трансформуються у відповідну систему показників [47].

Очевидно, що наведені чинники відіграють критично важливу роль у формуванні ефективної стратегії управління власним капіталом.

Для забезпечення ефективного управління та використання власного капіталу на підприємстві важливо не лише враховувати наведені умови, але й розробити комплексну систему заходів. Така система має включати низку етапів:

1. Оцінка реальної ринкової вартості підприємства та продуктивності його фінансово-господарської діяльності. Реальну вартість не завжди можливо виміряти кількісно. Наприклад, підприємства з відомими брендами мають більшу ринкову цінність, що також впливає на вартість їх майна. Тому першим важливим кроком до ефективного управління капіталом є проведення оцінки реальної ринкової вартості власного капіталу.

2. Визначення оптимальної частки власного капіталу в загальній структурі капіталу підприємства. Зважаючи на функціональні характеристики, власний капітал на мікрорівні має ряд позитивних сторін:

- легкість у залученні та використанні;
- більшу дохідність і здатність створювати прибуток;
- підвищення конкурентоспроможності підприємства. Однак, використовувати виключно власний капітал також пов'язано з певними недоліками:

- обмежений обсяг власних фінансових ресурсів може стримувати підприємство у розширенні діяльності або обмежувати потенціал збільшення прибутковості за рахунок використання позикових коштів із застосуванням ефекту фінансового важеля;

- капітал, залучений із зовнішніх джерел, як правило, коштує більше, ніж позикові ресурси [48].

Якщо мова йде про великі підприємства, що мають численні філії чи представництва, доцільно запровадити систему для аналізу власного капіталу. Рекомендується організувати на підприємстві таку систему, яка охоплює такі основні етапи:

1. Організаційно-підготовчий – на цьому етапі важливо систематизувати всі документи підприємства, які будуть залучені до аналізу. Джерела даних для аналізу власного капіталу діляться на планові, облікові та позаоблікові. Планові джерела включають типові плани, нормативні матеріали, кошториси тощо. Облікова інформація охоплює документи бухгалтерського, статистичного та оперативного обліку, а також всі види звітності та первинні облікові документи. Основну роль в інформаційному забезпеченні аналізу відіграють бухгалтерський облік і звітність, які детально висвітлюють господарські явища, процеси та їх результати. Статистичний облік, що містить кількісну характеристику масових явищ і процесів, використовується для глибшого вивчення та осмислення взаємозв'язків і виявлення

економічних закономірностей. До таких даних належать Звіт про фінансові результати та Зведена таблиця основних показників, які комплексно описують господарську діяльність підприємства. Оперативний облік і звітність забезпечують більш швидке отримання даних для аналізу порівняно зі статистичним або бухгалтерським обліком, що створює умови для підвищення ефективності аналітичних досліджень. Позаоблікові джерела інформації включають документи, що регулюють господарську діяльність, а також інші дані, не згадані раніше.

2. Розрахунковий метод передбачає проведення розрахунків за схемою, що включає: аналіз складу, структури та динаміки власного капіталу; розрахунок коефіцієнтів, які характеризують власний капітал; аналіз нерозподіленого прибутку та визначення впливу різних факторів на його величину; пошук резервів для підвищення прибутковості підприємства; аналіз різниці між реальним власним капіталом і статутним; оцінку ефективності та інтенсивності використання власного капіталу.

2.1. Узагальнення та систематизація результатів включає формування аналітичних висновків на основі отриманих даних з використанням таблиць, графіків та текстових пояснень;

2.2. Реалізація матеріалів аналізу передбачає розробку заходів щодо поліпшення показників та результатів, виявлених у процесі аналізу, а також їх практичне впровадження у діяльність підприємства.

Рекомендується проводити такий аналіз на підприємствах на регулярній основі, щоквартально, до 20-го числа місяця, що слідує за звітним кварталом. Застосування цієї методики аналізу власного капіталу сприятиме підвищенню ефективності його використання та рівня прибутковості кожного підприємства.

Оскільки власний капітал на підприємстві існує у формі різноманітних активів, які перебувають на різних стадіях виробничого процесу, для оптимізації управління ним варто визначити ключові напрямки, в яких має реалізовуватися таке управління (рис. 3.1).

Рисунок 3.1 – Напрями управління власним капіталом підприємства з метою підвищення ефективності його використання

Важливим напрямом управління власним капіталом АТ «Українські енергетичні машини» є корегування розміру резервного капіталу. На сьогодні створення резервного капіталу не є обов'язковим. Однак, задля забезпечення безперебійної роботи виробництва у майбутньому, варто на законодавчому рівні закріпити норми про формування та поповнення резервного капіталу підприємства, який слугуватиме внутрішнім фінансовим страховим ресурсом. Така потреба пояснюється низкою обставин:

1. Розташування підприємства у близькості до проведення військових дій та російського кордону, що посилює загрозу фізичного руйнування підприємства;

2. Монополістичним становищем підприємства у напрямі виробництва енергетичного машинобудування;
3. Постійною потребою оновлення енергетичних потужностей енергогенеруючих підприємств;
4. Стратегічною важливістю галузі;
5. Законодавчим регулюванням.

Резервний капітал акціонерного товариства регулюється Законом України «Про акціонерні товариства» (стаття 19). Відповідно до цього закону, резервний капітал має становити не менше 15% від статутного капіталу товариства. Формування резервного капіталу здійснюється за рахунок щорічних відрахувань від чистого прибутку або за рахунок нерозподіленого прибутку. Поки розмір резервного капіталу не досягне встановленого статутом рівня, щорічні відрахування повинні складати не менше 5% від суми чистого прибутку товариства за рік.

Таким чином, за досліджуваний період 2022-2023 років резервний капітал досліджуваного підприємства становив однакову суму – 61064 тис. грн. При цьому статутний капітал складав 1 417 337 тис. грн. Таким чином, навіть попри існування стабільних господарських умов підприємство потребує збільшення резервного капіталу до:

$$1417337,0 \text{ тис. грн.} \times 15\% = 212601,0 \text{ тис. грн.}$$

Отже, спостерігається недостатній розмір резервного капіталу на підприємстві. Така потреба додатково підкреслюється військовою загрозою. Для досягнення необхідної суми підприємству необхідно відшукати нові шляхи його поповнення, оскільки навіть при умові повного перерахування чистого прибутку за аналізований період необхідна сума резервного капіталу не буде досягнута:

$$61064 \text{ тис. грн.} + 321,0 \text{ тис. грн.} + 203,0 \text{ тис. грн.} = 61588,0 \text{ тис. грн.}$$

Відтак, в таких умовах пропонуємо продати зношені основні засоби за їх ліквідаційною вартістю з метою поповнення резервного капіталу. Такий підхід дозволить:

1. Розчистити приміщення та площі від невикористовуваних основних засобів;
2. Зменшити витрати на їх обслуговування – складське зберігання, охорону тощо;
3. Спростить ведення господарської діяльності.

З огляду на безпекову ситуацію, вплив фахівців, зменшення замовлень перспективи відновлення активної роботи підприємства є віддаленими в часі відповідно використовувані основні засоби і надалі зазнаватимуть морального та фізичного зносу. Вже за досліджуваний період 2022-2023 років їх залишкова вартість скоротилася із 3432893,0 тис. грн. у 2022 році до 3264874,0 тис. грн. у 2023 році. Відтак, пропонуємо продати 5% застарілого обладнання.

Тоді:

5% від залишкової вартості у 2023 році складатиме 163243,7 тис. грн.

При цьому розмір статутного капіталу відповідно до вимог законодавства має складати: 212601,0 тис. грн.-61064,0 тис. грн.=151537,0 тис. грн. Як бачимо, сума коштів, що може бути отримана від реалізації основних засобів дещо перевищує необхідну, втім це лише приблизний розрахунок, оскільки вартість продажу може коливатися і основні засоби продаються комплексами, а не одиницями, що додатково може зменшити вартість реалізації.

В таких умовах варто оцінити як вплине зміна вартості використовуваних основних засобів на прибуток підприємства (рис. 3.2).

Тоді після зміни вартості основних засобів:

$$y = 0,0007 \times (3264874,0 \text{ тис. грн.} - 163243,7 \text{ тис. грн.}) - 2089,9 = 81,2 \text{ тис. грн.}$$

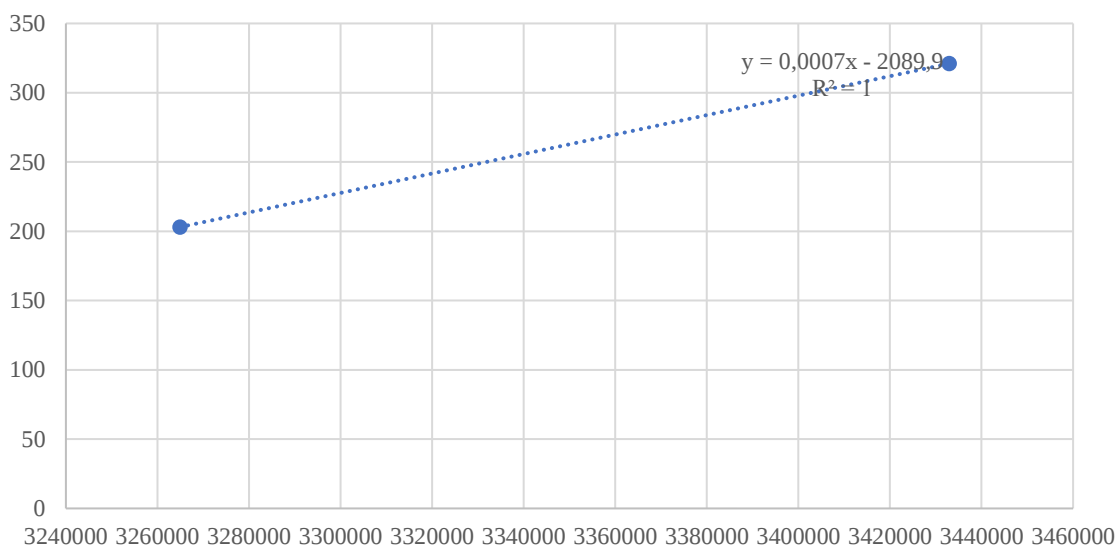

Рисунок 3.2 – Залежність залишкової вартості використовуваних основних засобів та прибутку АТ «Українські енергетичні машини» у 2022-2023 рр.

Таким чином, після збільшення резервного капіталу підприємства за рахунок продажу 5% застарілого обладнання підприємство зможе продовжити роботу і зможе отримати 81,2 тис. грн. прибутку, що в умовах які склалися в Харківському регітіні є позитивним явищем.

Поліпшення використання власного капіталу підприємства та його оптимізація для кожного підприємства є індивідуальним та потребує врахування багатьох чинників та нюансів, починаючи з визначення цілей та закінчуючи реалізацією програми в залежності від наявних ресурсів підприємства, тому вживання конкретних рекомендацій має здійснюватися для кожного підприємства окремо.

3.2 Обґрунтування основних пропозицій щодо удосконалення управління власним капіталом на АТ «Українські енергетичні машини»

Одним із ключових напрямів удосконалення управління власним капіталом є його оптимізація. Цей процес передбачає встановлення такого співвідношення між обсягами та структурними елементами капіталу, яке відповідає вибраному

критерію оптимізації. При цьому важливо враховувати середньозважену вартість капіталу та рівень фінансової стійкості підприємства. Оптимізація структури капіталу є складним завданням фінансового управління, яке включає декілька послідовних етапів:

1. Аналіз наявного капіталу підприємства та прогнозування можливої потреби в ньому;
2. Визначення джерел та форм залучення капіталу, а також встановлення відповідних лімітів;
3. Розробка альтернативних варіантів структури капіталу;
4. Оцінка вартості капіталу для кожного з альтернативних варіантів;
5. Аналіз основних факторів, що впливають на формування структури капіталу;
6. Визначення критеріїв та методології для оптимізації структури;
7. Розрахунок оптимальної структури капіталу на основі обраного критерію;
8. Коригування розрахованої структури та визначення цільових параметрів капіталу;
9. Аналіз витрат на проведення оптимізації у порівнянні з потенційними вигодами, а також формування детального плану реалізації цього процесу.

Грамотна оптимізація забезпечить підвищення ефективності роботи підприємства, досягнення фінансової стабільності та посилення конкурентних позицій підприємства на ринку.

Загалом сукупність доцільних для АТ «Українські енергетичні машини» заходів оптимізації власного капіталу підприємства можна представити у вигляді рис. 3.3.

Іншим важливим напрямом вдосконалення управління власним капіталом управління власним капіталом є його планування. Планування капіталу повинно здійснюватися з урахуванням досягнення відповідності між обсягами залученого капіталу і сформованих активів. Розмір власного капіталу виступає у вигляді балансуючого показника при стратегічному плануванні діяльності підприємства і визначенні рівня ризику. Вважаємо за необхідне визначати бажані і допустимі значення власного капіталу. Передусім необхідно враховувати мінімально

необхідний розмір статутного капіталу і вимоги законодавства, потім — його вплив на фінансові результати діяльності підприємства, а також брати до уваги аналогічні показники інших підприємств, близьких за характером і масштабами діяльності.

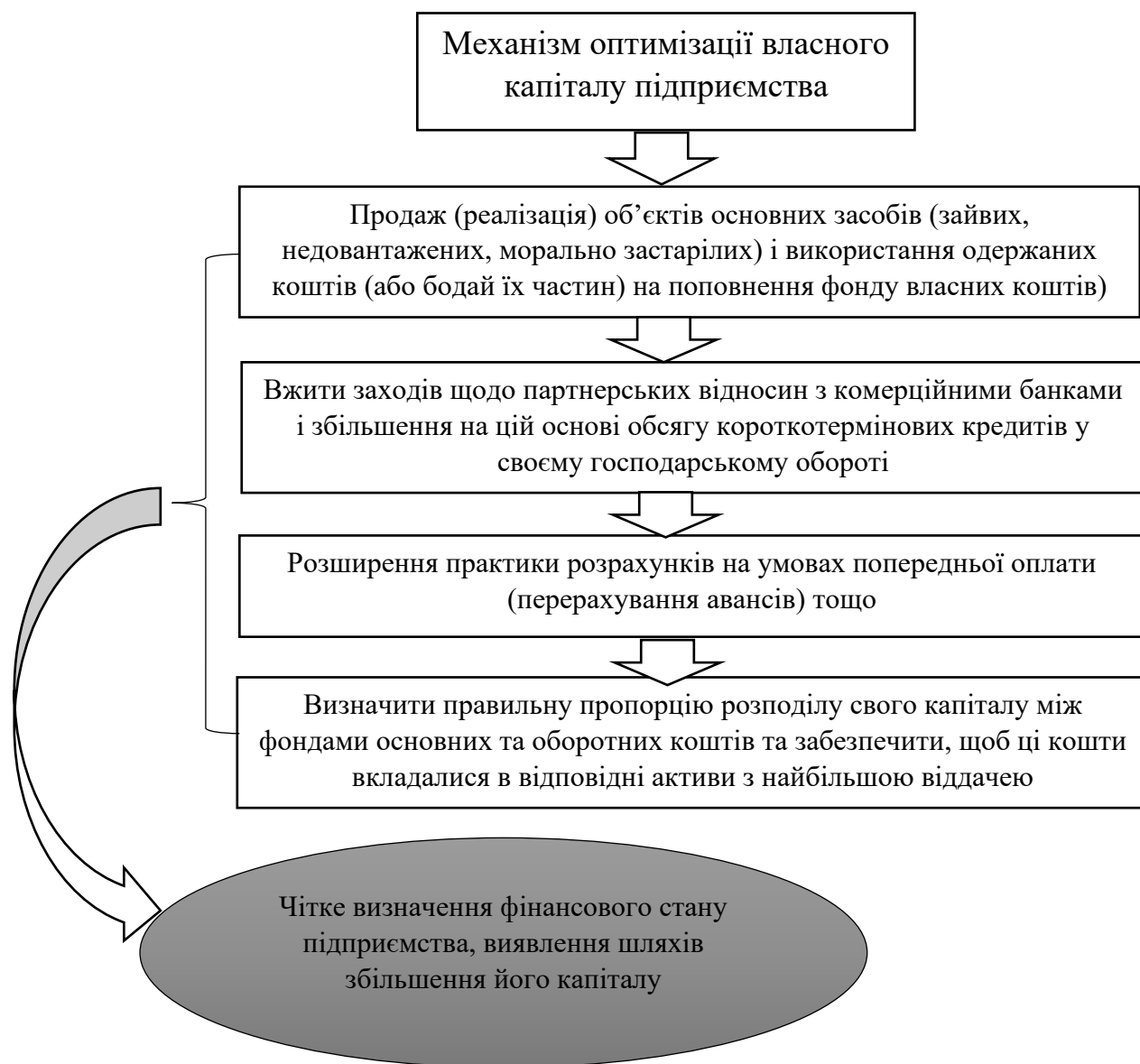

Рисунок 3.3 – Система заходів оптимізації власного капіталу підприємства необхідних на АТ «Українські енергетичні машини»

Управління власним капіталом — це процес регулювання структури та вартості джерел фінансування, капіталу спрямований на підвищення рентабельності цього капіталу, здатності підприємства виконувати свої

зобов'язання перед кредиторами та інвесторами. Для досягнення цієї мети управління базується на низці ключових принципів, серед яких важливими є:

1. Оптимальне управління капіталом на різних стадіях його кругообігу;
2. Планування кількості та структури капіталу підприємства;
3. Забезпечення надійного набору джерел формування капіталу.
4. Контроль за станом і ефективністю використання капіталу [56].

Для забезпечення ефективного накопичення і використання власного капіталу потрібно впроваджувати додаткові заходи:

1. Оцінювання реальної ринкової вартості підприємства та результативності його фінансово-господарської діяльності.

Ринкову вартість підприємства не завжди можливо точно оцінити кількісно. Наприклад, за рівних умов суб'єкт господарювання з відомим брендом буде мати вищу вартість, що позначатиметься і на його майновій базі. Отже, оцінка ринкової вартості власного капіталу є першочерговим етапом для якісного управління ним [49].

2. Визначення оптимального співвідношення між власним і позиковим капіталом у структурі фінансування активів підприємства. На мікрорівні власний капітал має низку позитивних характеристик, таких як:

- 2.1 простота залучення і використання;
- 2.2 можливість отримання більшого доходу та генерування прибутку;
- 2.3 підвищення конкурентоспроможності підприємства [27].

Проте, варто враховувати і певні недоліки використання виключно власного капіталу:

1. обмеженість його обсягів, що може стримувати розширення діяльності підприємства та зниження потенціалу рентабельності через відмову від застосування позикових коштів і ефекту фінансового важеля;
2. у деяких випадках власний капітал, отриманий із зовнішніх джерел, може бути дорожчим порівняно з позиковим капіталом [28].

З урахуванням усіх цих аспектів управління власним капіталом підприємства потребує комплексного підходу для забезпечення стійкого розвитку та фінансової стабільності. В таких обставинах одним із ключових аспектів управління власним капіталом стає визначення його оптимальної структури. Цей процес має здійснюватися ще до початку формування капіталу, але його оптимальність необхідно періодично аналізувати.

Раціональне співвідношення між власними і позиковими ресурсами залежить як від внутрішніх, так і зовнішніх факторів. Створення ефективної концепції збереження власного капіталу базується на постійному моніторингу системи управління. Це передбачає організацію регулярного або безперервного збору інформації щодо стану і параметрів капіталу підприємства.

Для досягнення максимальної ефективності використання капіталу слід приділяти особливу увагу його структурі. Проведення варіантного аналізу дозволяє виявити оптимальні пропорції між власними та залученими коштами, що сприятиме поліпшенню показників рентабельності. Це стане позитивним фактором для діяльності підприємства, адже у майбутньому нерозподілений прибуток можна буде використовувати для збільшення обсягу власного капіталу.

В таких умовах важливе значення вдосконалення управління власним капіталом належить правильному його співвідношенню із залученим капіталом. Оскільки підприємство активно використовує залучений капітал воно має вжити заходів щодо мінімізації витрат на його обслуговування, а відтак має здійснити оцінку реальної ринкової вартості підприємства та дієвості його фінансово-господарської діяльності задля отримання державної допомоги у погашенні кредитів підприємства і тим самим у забезпеченні збільшення ефективності використання власного капіталу підприємства.

Середньорічне значення короткострокових кредитів банків у 2022 та у 2023 році були однаковими і складали 582284,0 тис. грн. Втім з початком війни держава йде на зустріч підприємствам, особливо стратегічно важливим і надає субсидії для відновлення пошкодженого бізнесу. Значну роль у цьому відіграє Державна

програма «єВідновлення» для бізнесу. Тому пропонуємо скористатися її можливостями та отримати АТ «Українські енергетичні машини» фінансування, яке може покрити недостатні кошти, які підприємство раніше залучало у якості кредитів. Значна сума кредитів вимагає значних витрат на обслуговування кредиту, оцінимо можливі витрати підприємства (табл. 3.1)

Таблиця 3.1 – Варіантний аналіз джерел залучення фінансових ресурсів для підприємства

Банк	ПАТ «Приватбанк»	ПАТ «Ощадбанк»	ПАТ «Кредобанк»	Державна програма «єВідновлення» для бізнесу
% річних	31,0	30,0	32,0	0,0
Вартість залученого капіталу у 2023 році	762791,0	756969,0	768614,0	582284,0
Переплата за 1 рік користування	180507,0	174685,0	186330,0	0,0

Для підготовки пакету документів для подання на участь в Державній програмі «єВідновлення» для бізнесу потрібно додатково навантажити працівників виробничого комплексу (заготівельне виробництво, металургійне виробництво, виробничий майданчик Турбоатом, виробничий майданчик Електроважмаш) та конструкторського підрозділів (спеціальні конструкторські бюро «Турбоатом», «Турбогідромаш», гідрогенераторів, турбогенераторів, тягового електрообладнання, зовнішнього монтажу). Пропонуємо від кожного відділу відрядити для підготовки документації по 2 особи, таким чином буде сформовано команду із 10 осіб очолити яку доцільно директору підприємства. Така команда в рамках своїх структурних підрозділів за 2 місяці має підготувати відповідний пакет документів, який доводитиме необхідність залучення коштів Державної програми

«Відновлення». Оплата додаткового навантаження становитиме 15 тис. грн. в місяць і буде виплачуватися у якості премії. Директор підприємства отримуватиме за роботу підвищеної складності та відповідальності премію в розмірі 25 тис. грн. щомісяця.

Загальні витрати на підготовку пакету документів становитимуть:

$$10 \text{ осіб} \times 2 \text{ місяці} \times 15000 \text{ грн.} + 1 \text{ особа} \times 2 \text{ місяці} \times 25000 \text{ грн.} = 350000 \text{ грн.}$$

Внаслідок запропонованих дій може бути отримано два наслідки:

1. Позитивний – буде отримано державна субсидія, тоді економічний ефект запропонованого заходу складе:

$$E = \frac{582284,0}{350000,0} \times 100\% = 166367,0\%.$$

2. Негативний – буде отримано досвід та буде виявлено банк в якому більш доцільно підприємству надалі обслуговуватися, зокрема найнижчу суму відсотків за обслуговування необхідної суми кредиту буде сплечно у випадку користування послугами ПАТ «Ощадбанк». Оцінимо економію від застосування його послуг у порівнянні із послугами найдорожчого конкурента ПАТ «Кредобанк», тоді економічний ефект запропонованого заходу складе:

$$E = \frac{186330,0 - 174685,0}{350,0} \times 100\% = 3327,0\%$$

Виявлені вкрай високі значення показників ефективності пояснюються здійсненням підприємством вкрай дорогавартісних операцій в яких фігурують значні суми обслуговування яких не вимагає вкрай високої оплати праці.

При здійсненні процесу формування та використання капіталу на АТ «Українські енергетичні машини» необхідно дотримуватися таких основних принципів [51]:

1. Моделювання способів подальшого розвитку господарської діяльності підприємства. Процес формування обсягу і структури капіталу має на меті

- виконання завдань забезпечення господарської діяльності підприємства не тільки на початковій стадії функціонування підприємства, але й на перспективу;
2. забезпечення потреб господарської діяльності підприємства не лише на стартовому етапі, але й у довгостроковій перспективі;
 3. відповідність обсягів залученого капіталу розмірам оборотних і необоротних активів підприємства; досягнення оптимальної структури капіталу для забезпечення ефективного функціонування. Структура капіталу значною мірою впливає на результати діяльності підприємства;
 4. мінімізація витрат, пов'язаних із залученням капіталу з різних джерел, що досягається через управління його вартістю;
 5. забезпечення раціонального застосування капіталу в процесі підприємницької діяльності через максимізацію рентабельності власного капіталу за можливого рівня фінансового ризику [52].

Таким чином, політика управління власним капіталом досліджуваного підприємства має проявлятися через:

1. Створення достатнього обсягу власного капіталу, який сприятиме необхідному темпу економічного зростання підприємства. Це охоплює визначення загальної потреби в капіталі для фінансування активів, планування схем фінансування оборотних і необоротних активів, а також розробку заходів із залучення різних форм капіталу з доступних джерел.

2. Оптимізація розподілу сформованого власного капіталу за різними видами діяльності та напрямками використання. Передбачає аналіз ефективності використання капіталу у розрізі окремих видів господарських операцій.

3. Формування пропорцій майбутнього використання капіталу, які забезпечать його ефективну роботу та сприятимуть підвищенню ринкової вартості підприємства.

4. Забезпечення досягнення максимальної доходності власного капіталу при допустимому рівні фінансового ризику. Це можливо завдяки мінімізації середньозваженої вартості капіталу, оптимізації співвідношення власного і

позикового капіталу та використанню найбільш прибуткових форм залучення залежно від умов господарської діяльності підприємства.

5. Мінімізація фінансових ризиків при використанні власного капіталу за заданого рівня його доходності. Це досягається шляхом диверсифікації форм капіталу, оптимізації джерел його формування, усунення ризиків та застосування ефективних форм внутрішнього й зовнішнього страхування.

6. Підтримка стабільної фінансової рівноваги в процесі розвитку підприємства. Вона характеризується високою фінансовою стійкістю та платоспроможністю на всіх етапах розвитку, що забезпечується оптимальною структурою капіталу та вкладенням достатніх обсягів у високоліквідні активи. Також це передбачає раціональне планування капіталу за строками його залучення, зокрема через збільшення частки перманентного капіталу.

7. Гарантування контролю засновників над фінансовою діяльністю підприємства. Це досягається завдяки володінню контрольним пакетом акцій і запобіганню втраті контролю при залученні зовнішніх ресурсів.

8. Забезпечення гнучкості фінансового управління підприємства. Реалізується шляхом оптимального співвідношення власного капіталу та позикових ресурсів, зниження фінансових ризиків і своєчасних розрахунків із інвесторами та кредиторами.

9. Оптимізація обороту капіталу через ефективне управління його потоками в межах окремих циклів обігу на підприємстві. Особлива увага приділяється синхронізації формування потоків, пов'язаних із операційною та інвестиційною діяльністю.

10. Забезпечення своєчасного реінвестування капіталу в активи й операції, які є найбільш прибутковими. Це сприяє підтриманню необхідної ефективності використання капіталу в цілому [23].

Отже, формування системи управління власним капіталом АТ «Українські енергетичні машини» доцільно здійснювати згідно із сучасними концепціями побудови складних керуючих систем, основу яких складають комплексність

охоплення напрямів управляючих впливів; розподіл управління; безперервність здійснення прогнозних і управлінських оцінок; послідовне застосування кількісних підходів для вирішення завдань управління; розвинене інформаційне забезпечення всіх або найважливіших етапів прийняття рішень.

Основу управління власним капіталом АТ «Українські енергетичні машини» повинна складати система управління формуванням його власних фінансових ресурсів. В цілях забезпечення ефективності управління цим процесом варто розробити спеціальну фінансову політику, направлену на залучення власних фінансових ресурсів з різних джерел відповідно до потреб розвитку підприємства в майбутньому [54].

Політика формування власних фінансових ресурсів має стати частиною загальної фінансової стратегії підприємства, що полягає в забезпеченні необхідного рівня самофінансування її виробничого розвитку. При розробці політики формування власного капіталу необхідно враховувати наступне:

1. вибір між джерелами формування капіталу (власні і позичкові кошти);
2. вибір схеми мінімізації податкових платежів;
3. вибір форми залучення зовнішніх джерел фінансування (з фіксованим або плаваючим процентами за позичкові кошти, конвертованих активів, похідних) і забезпечення їх привабливості на фінансових ринках;
4. дивідендну політику, схемм виплат власникам капіталу підприємства і пропорції між реінвестованим прибутком і прибутком, який сплачується власникам.

Оскільки досліджуване підприємство є акціонерним товариством вважаємо за доцільне виявити напрями покращення управління власним капіталом саме акціонерного товариства.

У сучасних умовах перешкодою у здійсненні ефективної політики управління структурою власного капіталу АТ «Українські енергетичні машини» є низька ліквідність цінних паперів, а саме цей фактор не дозволяє акціонерним товариствам швидко реагувати на зміну умов фінансового ринку, змінюючи

структуру капіталу через операції купівлі-продажу власних цінних паперів на первинному та вторинному ринках. Тому без становлення ефективно організованих сегментів ринку акцій передчасно говорити про можливість підвищення ефективності управління структурою капіталу вітчизняних акціонерних товариств. В досліджуваному випадку підвищення ефективності управління власним капіталом не може бути досягнене через оптимізацію структури власників акції, оскільки не змінитися структура та стан самого виробництва, а лише перейде право власності. Це можна пояснити слабкістю ринку цінних паперів та низькою інвестиційною привабливістю більшості українських акціонерних товариств. Тому лише після удосконалення чинної законодавчої бази щодо випуску та обігу цінних паперів фінансові ресурси фондового ринку можливості удосконалення управління власним капіталом підприємств стануть доступними для вітчизняних акціонерних товариств.

Для забезпечення ефективного управління власним капіталом АТ «Українські енергетичні машини» варто приймати до уваги вплив факторів зовнішнього середовища та внутрішніх характеристик підприємства і підходи власників та менеджерів (підприємство може обирати метод збільшення капіталу через емісію акцій, а може вибрати політику внутрішнього фінансування, мобілізуючи резерви і реінвестуючи більшу частину прибутку, і т.д.). Певний вплив на прийняття рішень, пов'язаних із формуванням власного капіталу, має структура власності товариства (зовнішні і внутрішні власники), фінансова інфраструктура (ступінь розвитку тості фондового ринку), правова система (захищеність інвесторів, законодавча база про банкрутство), що також можуть опосередковано впливати на політику управління власним капіталом підприємства.

На думку багатьох дослідників та практиків [11, 36] досягаючи мети підвищення ефективності управління власним капіталом в акціонерних товариствах в цілому необхідно здійснювати цілий комплекс взаємозалежних заходів (рис. 3.3).

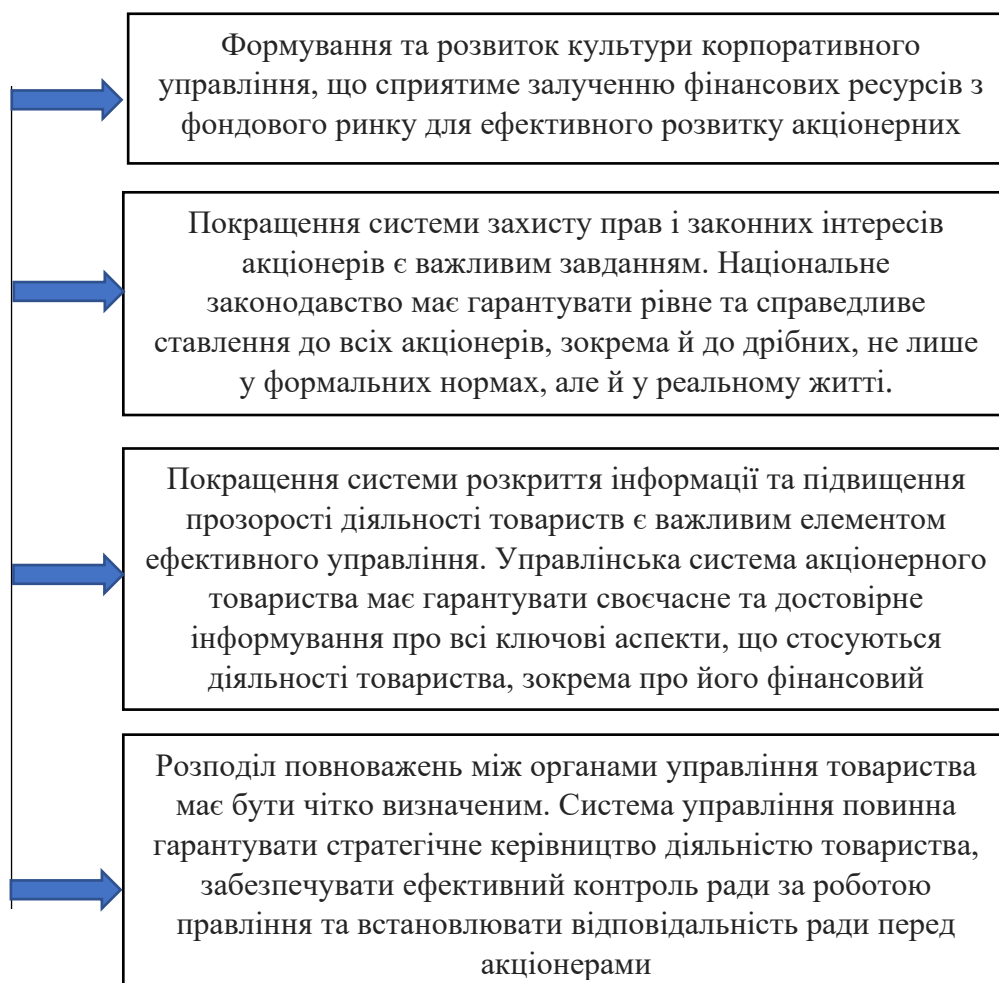

Рисунок 3.3 – Заходи підвищення ефективності управління власним капіталом на АТ «Українські енергетичні машини»

Успішна реалізація запропонованих заходів удосконалення управління власним капіталом підприємства дозволить вирішити такі завдання: проведенням об'єктивної оцінки вартості окремих елементів власного капіталу; забезпечення максимізації формування прибутку організації з врахуванням допустимого рівня фінансового ризику та формуванням ефективної політики розподілу прибутку (дивідендної політики).

3.3 Розробка комплексу заходів з удосконалення управління власним капіталом на АТ «Українські енергетичні машини»

Дослідження діяльності АТ «Українські енергетичні машини» виявило багато проблем із прибутковою діяльністю підприємства, зокрема вкрай низьким

його рівнем. Тому, перш за все вважаємо, що основні заходи з управління власним капіталом мають бути направлені на випуск високоякісної продукції. Вирішити таке завдання можливо шляхом закупівлі підприємством обладнання за рахунок отриманого прибутку, так як використання нерозподіленого прибутку виступає важливим джерелом поповнення власного капіталу підприємства. Розробимо план заходів щодо удосконалення управління власним капіталом підприємства шляхом його поповнення за рахунок нерозподіленого прибутку (табл. 3.2).

Таблиця 3.2 – План заходів щодо удосконалення управління власним капіталом підприємства АТ «Українські енергетичні машини»

Найменування та зміст заходу, що пропонується	Відповідальні за реалізацію заходу	Терміни виконання	Витрати грн.	Економічний та інші види ефектів, грн.	Примітка
1. Прогнозування абсолютних розмірів майбутнього прибутку підприємства	Головний бухгалтер, провідний економіст	1 місяць	Такий вид робіт входить до функціональних обов'язків	Отримання достовірної інформації про поточні та перспективні результати діяльності	
2. Обговорення ефективності використання власного капіталу та прийняття рішення про необхідність його поповнення	Наглядова рада, менеджмент підприємства	2 місяці	Прийняття рішення про необхідність поповнення власного капіталу через використання майбутнього нерозподіленого прибутку на придбання нового устаткування для підприємства		
3. Пошук необхідного устаткування та джерел тимчасового фінансування його купівлі	Головний технолог, головний інженер, директор підприємства	3 місяці	Купівля і встановлення нового устаткування		
3. Впровадження нового обладнання по для виробництва	Головний інженер, головний технолог	1 тиждень	Такий вид робіт входить до функціональних обов'язків		
4. Виплата за користування залученими коштами	Комерційний директор	3 роки	Забезпечення стабільного виробництва різноманітної високоякісної продукції різних сортів та в різному пакуванні		

Оскільки ретроспективне дослідження засвідчило негативну тенденцію скорочення прибутку із 301,0 тис. грн. у 2022 році до 203 тис. грн. у 2023 році можна припустити, що у наступних роках підприємство також отримає досить низький прибуток або з огляду на продовження війни отримає збитки або пошкодження тому вважаємо за доцільне запропонувати заходи з оновлення устаткування підприємства.

Проте, втіленню такого задуму передуює перш за все ряд проблем, що проявляються у нестачі коштів на підприємстві для придбання необхідного інноваційного обладнання. Ускладнює ситуацію ще й те, що обладнання є не лише дороговартісне, але й рідкісне, оскільки виробників сучасного обладнання для машинобудівної промисловості в Україні не так вже й багато.

Отже, виникла ситуація коли існує виробник необхідного для АТ «Українські енергетичні машини» обладнання, який готовий і бажає продати свій товар та існує покупець, якому таке обладнання необхідне, проте він не може собі дозволити подібну покупку. Логічним виходом з такої ситуації є пошук джерела фінансування, проте такий поширений механізм фінансового забезпечення покупки обладнання як банківське кредитування є недоступним через високу ризиковість операцій та їх дороговизну. Більше того низька прибутковість підприємства, що наближене до зони бойових дій не сприяє кредитоспроможності підприємства. В такому випадку пропонуємо скористатися механізмом лізингу.

В результаті запропонованого заходу кожна з сторін отримає ряд переваг:

1. виробник має змогу виробляти та продавати за ринковими цінами своє дороге та унікальне обладнання, отримуючи при цьому відповідний прибуток, при цьому усуваючи перешкоди на своєму шляху розвитку власного виробництва;
2. лізингоодержувач, тобто АТ «Українські енергетичні машини», не володіючи відповідними фінансовими ресурсами, отримує необхідне йому обладнання, що дозволить в майбутньому отримати прибутки. За таку послугу АТ «Українські енергетичні машини» доведеться сплатити

орендну плату, при цьому величина орендної плати повинна бути меншою за величину відсотків, що необхідно було б сплатити за користування кредитом;

3. лізингодавець (лізингова компанія) виступивши одночасно орендарем і орендодавцем унікального і дорогого обладнання стає власником цього обладнання і отримує вигоду від цього у вигляді надходжень від орендної плати, яку повинне сплачувати АТ «Українські енергетичні машини».

Вважаємо за доцільне взяти в операційну оренду станок для гідроабразивного різання деталей зі спеціальної сталі та різання деталей для генераторного та тягового виробництва, що дозволить вирізати з металу деталі для виробництва генераторів для різних видів станцій. При цьому агрегат може переналагоджуватися на різні види заготовок, їх форм та розмірів. Виробником такого виду устаткування є єдине в Україні підприємство ПП «Профіт». Вартість такого обладнання є невисокою і складає 5301589 грн. Втім, в умовах вкрай низької прибутковості підприємства за попередні роки та співвідносячи таку суму з балансом підприємства можемо впевнитися в невідомості такої самостійної покупки для АТ «Українські енергетичні машини», тому використання лізингу є доречним і необхідним.

Така ситуація може бути вирішена таким чином. Комерційний банк «Аваль» придбаває необхідне обладнання у виробника вартістю 5301589 грн. Термін експлуатації станка - 6 років. Оплату за лізинговими внесками при цьому банк має здійснювати щоквартальними платежами. Це обладнання може бути передане АТ «Українські енергетичні машини» терміном на 6 років за умови сплати орендної плати щоквартальними внесками. При цьому річна ставка банківського проценту при залученні грошових коштів – 14%, при здійсненні лізингових операцій – 18%, а при здійсненні кредитних операцій – 22%.

Варто зазначити, що доцільність такої лізингової угоди буде виправданою лише у випадку якщо річна процентна ставка за лізинговими операціями буде

знаходиться в проміжку між річною банківською депозитною ставкою та річною банківською кредитною ставкою.

Для доведення доцільності використання запропонованого механізму лізингу необхідно провести розрахунок ряду показників [40]:

1. Щоквартальні лізингові внески ПАТ КБ «Аваль» розрахуємо за формулою:

$$A_1 = B \cdot \left[\frac{\frac{\alpha}{n} \cdot \left(1 + \frac{\alpha}{n}\right)^{T \cdot n}}{\left(1 + \frac{\alpha}{n}\right)^{T \cdot n} - 1} \right] \quad (3.1)$$

де B – загальна вартість лізингу, грн.;

α – річна ставка банківського процента при здійсненні операцій із залучення коштів (депозитних операціях), %

T – число років лізингової угоди;

n – число платежів, які здійснюються протягом року.

Таким чином щоквартальні лізингові внески ПАТ КБ «Аваль» складуть:

$$A_1 = 5301589 \cdot \left[\frac{\frac{0,14}{4} \cdot \left(1 + \frac{0,14}{4}\right)^{6 \cdot 4}}{\left(1 + \frac{0,14}{4}\right)^{6 \cdot 4} - 1} \right] = 646535,25 \text{ грн.}$$

2. Вартість орендних платежів АТ «Українські енергетичні машини» розрахуємо за формулою:

$$A_1 = B \cdot \left[\frac{\frac{\alpha}{n} \cdot \left(1 + \frac{\alpha}{n}\right)^{T \cdot n}}{\left(1 + \frac{\alpha}{n}\right)^{T \cdot n} - 1} \right] \quad (3.2)$$

де B – річна ставка банківського процента при здійсненні лізингових операцій, %;

$$A_2 = 5301589 \cdot \left[\frac{\frac{0,18}{4} \cdot \left(1 + \frac{0,18}{4}\right)^{6 \cdot 4}}{\left(1 + \frac{0,18}{4}\right)^{6 \cdot 4} - 1} \right] = 669984,72 \text{ грн.}$$

3. Вартість платежів, які повинен був би робити АТ «Українські енергетичні машини» у випадку якби взяв обладнання в кредит в комерційному банку:

$$A_3 = B \cdot \left[\frac{\frac{\delta}{n} \cdot \left(1 + \frac{\delta}{n}\right)^{T \cdot n}}{\left(1 + \frac{\delta}{n}\right)^{T \cdot n} - 1} \right] \quad (3.3)$$

де δ – річна ставка банківського проценту при здійсненні кредитних операцій, %.

$$A_3 = 5301589 \cdot \left[\frac{\frac{0,22}{4} \cdot \left(1 + \frac{0,22}{4}\right)^{6 \cdot 4}}{\left(1 + \frac{0,22}{4}\right)^{6 \cdot 4} - 1} \right] = 701511,82 \text{ грн.}$$

Тоді, річний ефект для АТ «Українські енергетичні машини» складе: 701511,82 грн. – 669984,72 грн. = 31527,1 грн., тобто при використанні лізингу підприємство зекономить 31527,1 тис. грн. При цьому підприємство сплачуватиме лізингові платежі раз в квартал, що не призводитиме до виймання грошей з обороту і не обмежуватиме діяльність підприємства. Оскільки платежі будуть здійснюватися в однакових розмірах, це значить, що в кожному з років підприємству доведеться сплатити ПАТ КБ «Аваль» за договором лізингу 111664,12 грн., сплатити таку суму підприємство зможе, оскільки зважаючи на політику управління підприємством на протязі 2022-2023 років воно змогло із цих сум виділити ресурси на погашення запропонованого лізингового платежу, що

свідчить про можливі позитивні тенденції в роботі АТ «Українські енергетичні машини» за умови використання лізингу які дозволять удосконалити виробництво продукції.

Зацікавленість ПАТ КБ «Аваль» також можна оцінити: 669984,72 грн. – 646535,25 грн. = 23449,47 грн.

Отже, в результаті запропонованого заходу отримають вигоди як АТ «Українські енергетичні машини», так і ПАТ КБ «Аваль».

Таке рішення потрібно оформити у вигляді протоколу про збільшення розміру статутного капіталу підприємства та змін у статуті, які слід зареєструвати у держреєстратора. Зміни, як правило, оформлюють одним протоколом: приймається рішення про невиплату дивідендів, про збільшення статутного фонду підприємства та про реінвестицію належних до виплати засновникам дивідендів.

Таким чином, нами запропоновано збільшення розміру власного капіталу, як джерела підвищення фінансової стійкості підприємства, шляхом використання прибутку підприємства для поповнення основних засобів. Для забезпечення зростання ефективності виробництва та якості і асортименту продукції запропоновано придбати дороговартісне обладнання. Для такої покупки підприємство не володіє достатніми фінансовими ресурсами, проте було запропоновано скористатися механізмом лізингу і укласти угоду з ПАТ КБ «Аваль». Згідно з фінансовими умовами вказаної установи запропоноване придбання обладнання може бути здійснене і є фінансово ефективним для досліджуваного підприємства, що підтверджує дієвість та необхідність запропонованих заходів.

ВИСНОВКИ

Дослідження теоретично-методичних основ управління власним капіталом підприємства на прикладі АТ «Українські енергетичні машини» дозволило сформулювати низку висновків:

1. Критичний аналіз теоретичних підходів до тлумачення змісту категорії «власний капітал підприємства» дозволив встановити, що це множина економічних благ у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, які залучаються до економічного процесу діяльності суб'єкта господарювання без визначення терміну повернення їх власникам, і здатні генерувати доходи. Економічна функція власного капіталу передбачає забезпечення підприємства власними фінансовими ресурсами, необхідними як для початку, так і для продовження реальної господарської діяльності.

2. Внаслідок проведених досліджень встановлено, що управління власним капіталом є складовою частиною фінансового менеджменту підприємства, що передбачає обґрунтування достатності власного капіталу підприємства і передбачає формування його певного обсягу, структури та змісту відповідно до специфіки виробничої діяльності. Таке управління також включає вибір оптимального способу збільшення капіталу (за рахунок емісії акцій, використання прибутку тощо) з урахуванням наявних умов, аналіз вартості фінансування та пов'язаних ризиків.

Головна мета управління власним капіталом — забезпечення та підтримка його достатнього рівня. Для досягнення цієї мети створюється система управління власним капіталом, що охоплює три основні функціональні підсистеми: управління формуванням, використанням і збереженням капіталу. Управління формуванням власного капіталу передбачає вибір джерел фінансування, розробку ефективних форм залучення зовнішніх ресурсів, підвищення їх конкурентоспроможності на фінансових ринках. Сюди також входить вибір схем мінімізації податкових витрат, оптимізація витрат підприємства, розподіл чистого прибутку та визначення

оптимальної амортизаційної політики. Управління використанням власного капіталу спрямоване на реалізацію збалансованої інвестиційної політики, що залежить від підходів підприємства до фінансування оборотних і необоротних активів. Збереження власного капіталу, особливо в умовах економічної нестабільності, є критично важливим завданням і зосереджується на виборі найбільш доцільної дивідендної політики. Це включає визначення порядку виплат акціонерам, а також співвідношення між реінвестованим прибутком і тим, що виплачується власникам підприємства.

3. Грунтовний науковий пошук методик оцінювання ефективності управління власним капіталом підприємства дозволив встановити, що оцінка управління власним капіталом підприємства є складним процесом дослідження основних результативних показників ефективності його функціонування на підприємстві з метою виявлення резервів подальшого підвищення цієї ефективності. За сучасних умов розрізняють велику кількість методик дослідження ефективності формування та використання власного капіталу. У теорії фінансового менеджменту залежно від використовуваних методів розрізняють такі основні системи для аналізу ефективності використання власного капіталу на підприємстві: горизонтальний аналіз; вертикальний аналіз; порівняльний аналіз, аналіз коефіцієнтів; інтегральний аналіз.

Горизонтальний (трендовий) фінансовий аналіз власного капіталу передбачає вивчення динаміки окремих складових та власного капіталу загалом у часі. Вертикальний (структурний) фінансовий аналіз ґрунтується на структурному розкладанні окремих складових власного капіталу підприємства. Порівняльний фінансовий аналіз базується на порівнянні значень окремих груп показників, які є між собою аналогічними. Аналіз фінансових коефіцієнтів (R-аналіз) базується на розрахунку співвідношення різних абсолютних показників фінансової діяльності підприємства між собою.

4. Досліджуваним в бакалаврській кваліфікаційній роботі підприємством було акціонерне товариство "Українські енергетичні машини", яке є одним із провідних підприємств українського машинобудування, що займає монопольну позицію на ринку України та близького зарубіжжя і займається виробництвом обладнання для АЕС, ТЕС, ГЕС, ГАЕС (турбін та генераторів). Місія акціонерного товариства "Українські енергетичні машини" - збереження потужного підприємства, яке діє з максимальною вигодою для своїх акціонерів, працівників, споживачів і суспільства в цілому. Цілями діяльності Товариства є максимізація добробуту акціонерів за рахунок зростання ринкової вартості акцій та задоволення суспільних потреб народного господарства України.

5. Здійснений фінансово-економічний аналіз господарського стану підприємства АТ «Українські енергетичні машини» виявив низку негативних рис в його діяльності, зокрема: спостерігалось різке зниження чистого доходу від реалізації у 2023 році в порівнянні із 2022 роком, що свідчить про зменшення попиту на продукцію підприємства, а з іншого боку – зменшення виробництва могло відбутися під впливом війни та її наслідків; виявлено скорочення чистого прибутку із 321,0 тис. грн. у 2022 році до 203,0 тис. грн. у 2023 році, що свідчить про погіршення ефективності діяльності підприємства; за результатами господарювання в аналізованому періоді було виявлено зростання загальної вартості майна підприємства із 9202505,0 тис. грн. до 8766372,0 тис. грн., що складає 2,00 %, що є позитивним ефектом, втім потрібне його подальше зростання.

6. Виконане у бакалаврській кваліфікаційній роботі дослідження ефективності управління власним капіталом на АТ «Українські енергетичні машини» було здійснено через аналіз коефіцієнтів ефективності використання власного капіталу та порівняльний аналіз. Дослідження динаміки та структури власного капіталу засвідчило, що протягом 2022-2023 років власний капітал підприємства майже не змінився, єдиним джерелом зміни власного капіталу на підприємстві була зміна нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) який зріс з 2657607,0 тис. грн. у

2022 році до 2658973,0 тис. грн. у 2023 році, що і спричинило збільшення власного капіталу у 2023 році. При цьому найбільшу частку в структурі власного капіталу займав зареєстрований капітал, частка якого близько 24,0% та капітал в дооцінках частка якого близько 30,0%

За аналізований період незначна зміна розміру власного капіталу призвела до таких змін фінансової незалежності, концентрації залученого капіталу, фінансового ризику здатності підприємства до самофінансування (фінансування стійкості) та можливостей маневрування власного. При цьому рентабельність власного капіталу (за валовим прибутком) та рентабельність власного капіталу (за чистим прибутком) засвідчили погіршення ефективності управління власним капіталом підприємства у 2023 році в порівнянні із 2022 роком.

7. За результатами виявлених розрахунків та тенденцій в роботі запропонованого основні напрями підвищення ефективності управління власним капіталом, якими є: забезпечення вчасного внесення коштів до статутного капіталу; здійснення відрахувань частини прибутку до резервного капіталу; збільшення обсягу нерозподіленого прибутку інвестування власних коштів у прибуткові проекти; підтримка власного капіталу в обігових засобах; детермінація капіталізованої та споживчої частин чистого прибутку; розроблення ефективної дивідендної політики.

8. Внаслідок виконаного дослідження було розроблено заходи підвищення ефективності управління власним капіталом на АТ «Українські енергетичні машини» які повинні передбачати:

8.1 Імплементація культури корпоративного управління та її постійний розвиток;

8.2 Підвищення способів захисту прав та законних інтересів акціонерів.;

8.3 Підвищення ефективності та доступності розкриття інформації та формування відкритої до акціонера та споживача роботи;

8.4. Розділення прав та обов'язків між органами управління товариства.

9. Відповідно до виявлених тенденцій та особливостей управління власним капіталом досліджуваного підприємства основний акцент у підвищенні ефективності управління власним капіталом АТ «Українські енергетичні машини» було запропоновано забезпечити шляхом його збільшення за рахунок постановки на облік нового отриманого за використання лізингу устаткування - станка для гідроабразивного різання деталей зі спеціальної сталі та різання деталей для генераторного та тягового виробництва. Запропоноване збільшення розміру власного капіталу буде досягнуто шляхом використання прибутку підприємства для поповнення основних засобів. Для такої покупки було запропоновано скористатися механізмом лізингу і укласти угоду з ПАТ КБ «Аваль». Згідно з фінансовими умовами вказаної установи запропоноване придбання обладнання може бути здійснене і є фінансово ефективним для досліджуваного підприємства, що підтверджує дієвість та необхідність запропонованих заходів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безкоровайна Л. В. Особливості обліку власного капіталу на підприємствах. Глобальні та національні проблеми економіки. 2023. Вип. 1. С. 950–954.
2. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник. Житомир: Рута, 2019. 912 с.
3. Голов С. Ф. Фінансовий облік. К. : Лібра, 2020. 976 с.
4. Горбатенко А. А. Особливості формування власних фінансових ресурсів підприємств в Україні. *Економічний вісник Переяслав-Хмельницького ДПУ імені Григорія Сковороди*. 2020. Вип. 15/1. С. 195–201.
5. Городня Т. А. Сучасна стратегія управління капіталом підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2021. Вип. 18(10). С. 250–253.
6. Сдободиський В. І. Формування власних фінансових ресурсів підприємств в Україні. *Економічний вісник Переяслав-Хмельницького ДПУ імені Григорія Сковороди*. 2024. Вип. 2/6. С. 46-48.
7. Іщенко Я. П. Теоретичні основи формування власного капіталу підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 15. Ч. 1. С. 146-148.
8. Катан Л. І. Фінансові ресурси підприємства та особливості їх формування. *Вісник Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету*. 2024. № 6. С. 38–44.
9. Максимова В.Ф. Бухгалтерський облік: підручник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 6.050100 «Облік і аудит». О. : ОНЕУ, 2012. 670 с.
10. Нужна О. А. Власний капітал сільськогосподарських підприємств: трактування, класифікація, структура. *Економічні науки. Серія: Облік і фінанси: збірник наукових праць Луцького національного технічного університету*. 2022. Вип. № 9(33). Ч. 2. С. 498–507.

11. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», від 16.07.1999 № 996-XIV.
12. Закон України «Про господарські товариства» від 19.09.1991 № 1576-XII.
13. Господарський кодекс України, прийнятий Верховною Радою України від 16.01.2003 № 436-IV
14. Цивільний кодекс України, прийнятий Верховною Радою України від 16.01.2003 № 435-IV
15. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999. № 291.
16. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності затверджені Наказом Міністерства фінансів України від 28 березня 2013 року № 433.
17. Наказ Міністерства фінансів України від 27 червня 2013 року № 635 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13> (дата звернення 18.05.2025 р.)
18. НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» затвердженим Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73.
19. Калініна А. В. Підходи до управління власним капіталом підприємства. Економічні науки. 2012. № 2. С. 32.
20. Пилипенко О. І. Облік та аналіз власного капіталу: теорія і практика. *Вісник ЖДТУ*. 2023. № 2(24). С. 247–251.
21. Каверзін О. О. Функції власного капіталу в умовах ринкової економіки. *Вісник КПІ*. 2019. № 5. С. 138–139.
22. Петренко Н. І. Бухгалтерський облік і контроль операцій з руху пасивів підприємства: проблеми теорії, методології, практики : [монографія] / Н.І. Петренко. Житомир : ЖДТУ, 2022. 544 с.

23. Катан Л. І. Фінансові ресурси підприємства та особливості їх формування. *Вісник Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету*. 2024. № 6. С. 38-44
24. Ксьондз С. М. Формування власного капіталу на вітчизняних підприємствах. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2024. № 4. С. 131-134.
25. Сук Л. К. Фінансовий облік: навч. посіб. К.: Знання, 2022. 647 с.
26. Сопко В. В. Власний капітал акціонерних товариств: особливості визначення та обліку. *Науковий вісник: Зб. Науково-технічних праць. НЛТУ*. 2021. Вип. 17.6. С. 246-253.
27. Корж Н. В., Федулова І. В. Управління корпоративним капіталом із позиції концепції життєвого циклу. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2015. Вип. 1. С. 343-358. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/esprstp_2015_1_35 (дата звернення 19.05. 2025 р.)
28. Райтер Н. І., Івасів О. С. Власний капітал як основа здійснення господарської діяльності сільськогосподарських підприємств. *Бізнес-навігатор*. 2024. Вип. 1 (2). С. 188-192.
29. Погріщук Г. Б., Волощук Р. Є. Власний капітал підприємства: сутність і особливості формування в Україні. *Економіка та держава*. 2020. № 7. С. 16–23.
30. Гейдор А. П. Формування та функціонування системи управління капіталом підприємства: Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (7-15 червня 2020 р.). Т. VII. Економічні науки. Перемишль: Наука та освіта, 2020. С. 59-63.
31. Гуріна Н., Яригіна А. Власний капітал підприємства: економічна сутність, проблеми обліку та шляхи його удосконалення. *Економіка та суспільство*. 2021. №33. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/973> (дата звернення 18.05.2025 р.)

- 32.Бержанір І. А. Власний капітал підприємства: економічна сутність та особливості обліку. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2023. Вип 19. Т.2. С. 78-86.
- 33.Козаченко Д. М., Мардус Н. Ю. Теоретичні аспекти обліку, аудиту та аналізу власного капіталу підприємства. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством*: матеріали 5-ї Всеукр. наук.-практ. конф., 14-15 квітня 2022 р. Полтав. держ. аграрний ун-т. Полтава, 2022. С. 104-106.
- 34.Погріщук Г. Б., Волощук Р. Є. Власний капітал підприємства: сутність і особливості формування в Україні. *Економіка та держава*. 2020. № 7. С. 16-23.
- 35.Єпіфанова І. Ю., Джеджула В. В., Мотрук Д. А. Управління власним капіталом підприємств мобільного зв'язку. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022. № 1. С. 301-304.
- 36.Ощепков О., Магденко С. Аналіз власного капіталу м'ясопереробних підприємств України як основного джерела їхнього фінансування та розвитку. *Food Industry Economics*. 2021. № 13 (1). URL: <https://doi.org/10.15673/fie.v13i1.1987>
- 37.Гнатенко Є. Щодо методики аналізу власного і позикового капіталу підприємства. *Економіка та суспільство*. 2019. №20. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/18>
- 38.Фінансовий аналіз промислових підприємств: навчальний посібник / за заг. ред. проф. В.Я. Нусінова; ДВНЗ "КНУ", МОН України. Кривий Ріг: Вид. Р.А. Козлов, 2016. 511 с.
- 39.Любар О., Болахівська В., Сімаков О. Власний капітал та його вплив на розвиток вітчизняної науки. *Економіка та суспільство*. 2019. №20. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/19> (дата звернення 19.05.2025 р.)

- 40.Акціонерне товариство "Українські енергетичні машини". URL:
<https://ukrenergymachines.com/> (дата звернення 20.05.2025 р.)
- 41.Акціонерне товариство "Українські енергетичні машини". URL:
<https://ukrenergymachines.com/> (дата звернення 20.05.2025 р.)
- 42.Топ-100 компаній України . <https://top-1000.com.ua/companies/company-362>
- 43.Микитенко А. М. Формування системи управління власним капіталом підприємства. *Наукові праці НУХТ* 2015. Том 21, № 1. С. 93-101
44. Чорна О. М. Економічний зміст та проблематика управління капіталом підприємства реального сектору економіки в Україні. *Науково-практичний журнал «Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції»*. 2023. № 2. С. 48-56.
- 45.Безкоровайна Л.В. Особливості обліку власного капіталу на підприємствах. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 4. С. 950-954.
- 46.Городня Т.А. Сучасна стратегія управління капіталом підприємства. *Наук. вісн. НЛТУ України*. 2023. Вип. 18 (10). С. 250-253
- 47.Гордієнко Т. В., Сторожук Т. М. Удосконалення обліково-інформаційного забезпечення управління власним капіталом *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Випуск 40 2021. С. 20-25.
- 48.Александрова Г. В. Методика управління власним та позиковим капіталом підприємства. URL:
<https://repo.snau.edu.ua/bitstream/123456789/6818/1/%D0%90%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%93.%20%D0%92.%20%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BA%D0%B0%20%D1%83%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf> (дата звернення 21.05.2025 р.)
- 49.Нікульникова Т. Г. Удосконалення обліку та аналізу власного капіталу на прикладі ТОВ «АгроТрейд»
<http://dspace.nbuu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/92333/07-Nikulnykova.pdf?sequence=1> (дата звернення 21.05.2025 р.)

- 50.Вівчар О. Й., Саварин В. М. Власний капітал як фінансове джерело функціонування підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2022. Вип. 19.5. С. 146-150.
- 51.Самойлова Т. А. Джерела формування фінансового капіталу підприємства. *Облік і фінанси АПК*. 2021. № 1. С. 169-174.
- 52.Олександренко І. В. Управління власним капіталом підприємства. *Економічний форум*. 2016. № 3. С. 211-216.
- 53.Ногіна С., Шумікін С., Костанян С. Аналіз структури і функцій власного капіталу підприємства. *Економічний аналіз*. 2022. Вип. 10. Ч. 3. С. 346-349.
- 54.Рубаха М. В., Овчар О. А. Теоретичні аспекти політики управління власним капіталом підприємства. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*. 2015. Т. 20. Вип. 3. С. 142-145.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

(обов'язковий)

ПРОТОКОЛ ПЕРЕВІРКИ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Назва роботи: _____
Удосконалення управління власним капіталом підприємства (на
прикладі акціонерного товариства «Українські енергетичні машини»)
 Тип роботи: бакалаврська кваліфікаційна робота
 (бакалаврська кваліфікаційна робота / магістерська кваліфікаційна робота)
 Підрозділ кафедра менеджменту, маркетингу та економіки,
факультет менеджменту та інформаційної безпеки, гр. ЕК-21б
 (кафедра, факультет, навчальна група)

Коефіцієнт подібності текстових запозичень, виявлених у роботі
 системою StrikePlagiarism 29,52 %

Висновок щодо перевірки кваліфікаційної роботи (відмітити потрібне)

- ☒ Запозичення, виявлені у роботі, є законними і не містять ознак плагіату, фабрикації, фальсифікації. Роботу прийняти до захисту
- ☐ У роботі не виявлено ознак плагіату, фабрикації, фальсифікації, але надмірна кількість текстових запозичень та/або наявність типових розрахунків не дозволяють прийняти рішення про оригінальність та самостійність її виконання. Роботу направити на доопрацювання.
- ☐ У роботі виявлено ознаки плагіату та/або текстових маніпуляцій як спроб укриття плагіату, фабрикації, фальсифікації, що суперечить вимогам законодавства та нормам академічної доброчесності. Робота до захисту не приймається.

Експертна комісія:

Вітюк А.В.
 (прізвище, ініціали, посада)
Благодир Л.М.
 (прізвище, ініціали, посада)

(підпис)
(підпис)

Особа, відповідальна за перевірку

(підпис)

Карачина Н.П.
 (прізвище, ініціали)

З висновком експертної комісії ознайомлений(-на)

Керівник Вітюк А.В.
 (підпис) (прізвище, ініціали, посада)

Здобувач Якімов Д.В.
 (підпис) (прізвище, ініціали)

ДОДАТОК Б
(обов'язковий)

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ

АТ «Українські енергетичні машини»

за 2022-2023 роки

до Національного положення (стандарту)

бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності"

місяць, число) Підприємство

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "Українські енергетичні машини"

ЄДРПОУ

КОДИ	2023-11-01
ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО	05/62269
Дата (рік, UA63120270010423479	
230	
28.11	

Територія ХАРКІВСЬКА

за КАТОТТГ ¹Організаційно-правова форма господарювання
товариство за КОПФГ

Акціонерне

Вид економічної діяльності Виробництво двигунів і турбін, крім авіаційних, автотранспортних і

за КВЕД

мотоциклетних двигунів

Середня кількість працівників

² 4 681

Адреса, телефон

проспект Героїв

Харкова, буд. 199, м. ХАРКІВ, ХАРКІВСЬКА обл., 61037, Україна

3492800

Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):

v

за національними положеннями
(стандартами) бухгалтерського обліку
за міжнародними стандартами
фінансової звітності

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

на 31 грудня 2022 р.

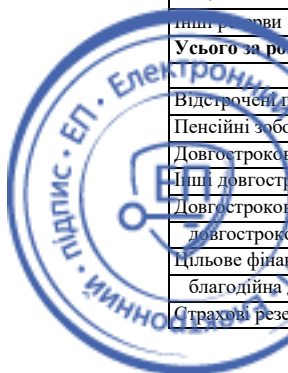
Форма №1 Код за ДКУД 1801001

А К Т И В	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	441	398
первісна вартість	1001	8 365	8 365
накопичена амортизація	1002	7 924	7 967
Незавершені капітальні інвестиції	1005	104 076	104 779
Основні засоби	1010	3 522 935	3 342 851
первісна вартість	1011	12 518 969	12 518 943
знос	1012	8 996 034	9 176 092
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	-	-
знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-

інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	-	-
Гудвіл	1050	-	-
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	-	-
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	-	-
Інші необоротні активи	1090	815 187	-
Усього за розділом I	1095	4 442 639	3 448 028
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	1 927 097	1 901 897
виробничі запаси	1101	427 268	419 409
незавершене виробництво	1102	1 389 530	1 367 838
готова продукція	1103	110 240	114 591
товари	1104	59	59
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Депозити перестрахування	1115	-	-
Векселі одержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	2 795 032	3 079 943
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	27 048	33 030
з бюджетом	1135	49 042	17 143
у тому числі з податку на прибуток	1136	14 184	14 184
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	6 893	14 882
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	186 549	248 232
готівка	1166	13	-
рахунки в банках	1167	186 536	248 232
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	-	-
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181	-	-
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	-	-

резервах незароблених премій	1183	-	-
інших страхових резервах	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	89 471	103 320
Усього за розділом II	1195	5 081 132	5 398 447
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	17 382	17 382
Баланс	1300	9 541 153	8 863 857

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1 417 337	1 417 337
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у дооцінках	1405	1 788 001	1 788 001
Додатковий капітал	1410	41 852	41 852
емісійний дохід	1411	-	-
накопичені курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	61 064	61 064
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	2 657 607	2 657 767
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Вилучений капітал	1430	(-)	(-)
Інші резерви	1435	-	-
Усього за розділом I	1495	5 965 861	5 966 021
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	385 811	164 275
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	-	-
Довгострокові забезпечення	1520	13 989	7 304
довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-
благодійна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	-	-

у тому числі: резерв довгострокових зобов'язань	1531	-	-
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	-	-
резерв незароблених премій	1533	-	-
інші страхові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Призовий фонд	1540	-	-
Резерв на виплату джек-поту	1545	-	-
Усього за розділом II	1595	399 800	171 579
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	808 010	356 557
Векселі видані	1605	69 123	68 804
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	799 845	1 017 568
розрахунками з бюджетом	1620	49 629	142 927
у тому числі з податку на прибуток	1621	3 359	70 689
розрахунками зі страхування	1625	19 161	47 176
розрахунками з оплати праці	1630	46 592	55 542
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	603 346	496 683
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	227 135	223 866
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	-	-
Поточні забезпечення	1660	288 576	101 882
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	264 075	215 252
Усього за розділом III	1695	3 175 492	2 726 257
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
V. Чиста вартість акцій публічного пенсійного фонду	1800	-	-
Баланс	1900	9 541 153	8 863 857

Керівник

Головний бухгалтер

СУБОТІН ВІКТОР ГЕОРГІЙОВИЧ

СЕМЕНЧУК ІРИНА ІВАНІВНА

¹ Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад.

² Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

Дата (рік, місяць, число)

КОДИ		
2023	01	01
05762269		

Підприємство АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "Українські енергетичні машини" за ЄДРПОУ

(найменування)

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

Звіт про фінансові результати (Звіт про
сукупний дохід) за Рік
2022 р.

1801003

Форма № 2 Код за ДКУД

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядк а	За звітни й період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1 033 329	1 279 698
Чисті зароблені страхові премії	2010	-	-
премії підписані, валова сума	2011	-	-
премії, передані у перестрахування	2012	-	-
зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	-	-
зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	-	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(387 821)	(992 189)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	-	-
Валовий:			
прибуток	2090	645 508	287 509
збиток	2095	(-)	(-)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	-	-
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	-	-
зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	-	-
зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	-	-
Інші операційні доходи	2120	1 886 910	28 453
у тому числі:	2121	-	-
дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю			
дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	-	-
дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	-	-
Адміністративні витрати	2130	(173 425)	(186 052)
Витрати на збут	2150	(22 010)	(34 227)
Інші операційні витрати	2180	(2 460 102)	(70 405)
у тому числі:	2181	-	-
витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю			
витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	-	25 278
збиток	2195	(123 119)	(-)
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-

Інші фінансові доходи	2220	23 430	62 214
Інші доходи	2240	18 450	34
у тому числі: дохід від благодійної допомоги	2241	-	-
Фінансові витрати	2250	(67 553)	(60 413)
Втрати від участі в капіталі	2255	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(1 734)	(17 010)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	-	-

Продовження додатка 2

Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	-	10 103
збиток	2295	(150 526)	(-)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	150 847	(3 114)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	321	6 989
збиток	2355	(-)	(-)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-	-
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	321	6 989

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	133 386	211 159
Витрати на оплату праці	2505	348 201	369 022
Відрахування на соціальні заходи	2510	80 469	81 421
Амортизація	2515	181 497	120 567

Інші операційні витрати	2520	2 282 463	730 594
Разом	2550	3 026 016	1 512 763

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	422496520	5669348520
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	422496520	5669348520
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0,00076	0,00123
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0,00076	0,00123
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

ЕП СУБОТІН
ВІКТОР
ГЕОРГІЙОВИЧ

ЕП СЕМЕНЧУК
ІРИНА ІВАНІВНА

СУБОТІН ВІКТОР ГЕОРГІЙОВИЧ

СЕМЕНЧУК ІРИНА ІВАНІВНА

Дата (рік, місяць, число) Підприємство
АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "Українські енергетичні машини" за
 ЄДРПОУ _____

Територія **ХАРКІВСЬКА** за КАТОТТГ ¹
 Організаційно-правова форма господарювання **Акціонерне**
 товариство _____ за КОПФГ
 Вид економічної діяльності Виробництво двигунів і турбін, крім за КВЕД
 авіаційних, автотранспортних і
 мотоциклетних двигунів

Середня кількість працівників
 на ² **3 492**

Адреса, телефон _____ **проспект Героїв**
Харкова, буд. 199, м. ХАРКІВ, ХАРКІВСЬКА обл., 61037, Україна **3492800**

Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):

за національними положеннями
 (стандартами) бухгалтерського обліку
 за міжнародними стандартами
 фінансової звітності

v

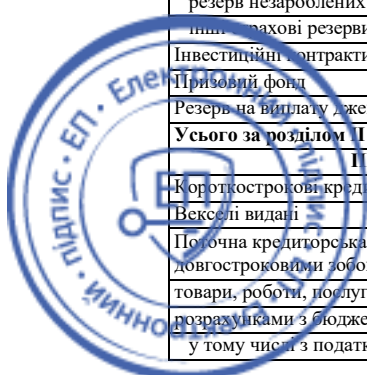
Баланс (Звіт про фінансовий стан)
 на 31 грудня 2023 р.

Форма №1 Код за ДКУД 1801001

А К Т И В	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	398	410
первісна вартість	1001	8 365	8 418
накопичена амортизація	1002	7 967	8 008
Незавершені капітальні інвестиції	1005	104 779	108 247
Основні засоби	1010	3 342 851	3 186 896
первісна вартість	1011	12 518 943	12 526 246
знос	1012	9 176 092	9 339 350
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	-	-
знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	-	-
Гудвіл	1050	-	-
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	-	-
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	121 129
Усього за розділом I	1095	3 448 028	3 416 682
II. Оборотні активи			
Запаси	1100		
виробничі запаси	1101	419 409	448 157
незавершене виробництво	1102	1 367 838	2 040 310
готова продукція	1103	114 591	140 784
товари	1104	59	59

Поточні біологічні активи	1110	-	-
Депозити перестраховування	1115	-	-
Векселі одержані	1120	-	1 901 897
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	3 079 943	2 243 448
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	33 030	89 044
з бюджетом	1135	17 143	32 250
у тому числі з податку на прибуток	1136	14 184	14 184
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	14 882	22 663
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	489
Гроші та їх еквіваленти	1165	248 232	74 723
готівка	1166	-	-
рахунки в банках	1167	248 232	74 723
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	-	-
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181	-	-
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	-	-
резервах незароблених премій	1183	-	-
інших страхових резервах	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	103 320	142 895
Усього за розділом II	1195	5 398 447	5 234 822
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	17 382	17 382
Баланс	1300	8 863 857	8 668 886

Пасив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1 417 337	1 417 337
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у дооцінках	1405	1 786 795	1 786 795
Додатковий капітал	1410	41 852	41 852
емісійний дохід	1411	-	-
накопичені курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	61 064	61 064
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	2 658 973	2 658 918
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Вилучений капітал	1430	(-)	(-)
Інші резерви	1435	-	-
Усього за розділом I	1495	5 966 021	5 965 966
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	164 275	188 952
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	-	-
Довгострокові забезпечення	1520	7 304	4 936
довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-
благодійна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	-	-
у тому числі:	1531	-	-
резерв довгострокових зобов'язань			
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	-	-
резерв незароблених премій	1533	-	-
інших страхових резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Привласний фонд	1540	-	-
Резерв на виплату джек-поту	1545	-	-
Усього за розділом II	1595	171 579	193 888
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	356 557	357 376
Векселі видачі	1605	68 804	68 769
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	1 017 568	917 873
розрахунками з бюджетом	1620	142 927	4 261
у тому числі з податку на прибуток	1621	70 689	295

розрахунками зі страхування	1625	47 176	3 628
розрахунками з оплати праці	1630	55 542	16 101
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	496 683	487 985
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	223 866	223 906
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	-	-
Поточні забезпечення	1660	101 882	181 433
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Рестрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	215 252	247 700
Усього за розділом ІІІ	1695	2 726 257	2 509 032
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	-	-
Баланс	1900	8 863 857	8 668 886

Керівник

ЕП СУБОТІН
ВІКТОР
ГЕОРГІЙОВИЧ

СУБОТІН ВІКТОР ГЕОРГІЙОВИЧ

Головний бухгалтер

ЕП СЕМЕНЧУК
ІРИНА ІВАНІВНА

СЕМЕНЧУК ІРИНА ІВАНІВНА

¹ Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад.

² Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

Дата (рік, місяць, число)

КОДИ		
2024	01	01
05762269		

Підприємство АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "Українські енергетичні машини" за ЄДРПОУ

(найменування)

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за

Рік 2023 р.

1801003

Форма № 2 Код за ДКУД

І. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	376 317	1 033 329
Чисті зароблені страхові премії	2010	-	-
премії підписані, валова сума	2011	-	-
премії, передані у перестраховування	2012	-	-
зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	-	-
зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	-	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(290 220)	(387 821)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	-	-
Валовий:			
прибуток	2090	86 097	645 508
збиток	2095	(-)	(-)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	-	-
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	-	-
зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	-	-
зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	-	-
Інші операційні доходи	2120	470 782	1 886 910
у тому числі:	2121	-	-
дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю			
дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	-	-
Адміністративні витрати	2130	(220 171)	(173 425)
Витрати на збут	2150	(14 283)	(22 010)
Інші операційні витрати	2180	(282 376)	(2 460 102)
у тому числі:	2181	-	-
витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю			
витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	40 049	-
збиток	2195	(-)	(123 119)
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	9 150	23 430
Інші доходи	2240	272	18 450

у тому числі: дохід від благодійної допомоги	2241	-	-
Фінансові витрати	2250	(23 068	)
Втрати від участі в капіталі	2255	(-	)
Інші витрати	2270	(1 228	)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	-	-
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	25 175	-
збиток	2295	(-)	(150 526)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(24 972)	150 847
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	203	321
збиток	2355	(-)	(-)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-	-
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	203	321

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	208 943	133 386
Витрати на оплату праці	2505	353 806	348 201
Відрахування на соціальні заходи	2510	87 950	80 469
Амортизація	2515	170 063	181 497
Інші операційні витрати	2520	684 953	2 282 463
Разом	2550	1 505 715	3 026 016

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	422496520	422496520
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	422496520	422496520
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-	-
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-	-
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

ЕП СУБОТІН
ВІКТОР
ГЕОРГІЙОВИЧ

ЕП СЕМЕНЧУК
ІРИНА ІВАНІВНА

СУБОТІН ВІКТОР ГЕОРГІЙОВИЧ

СЕМЕНЧУК ІРИНА ІВАНІВНА

ДОДАТОК В
(обов'язковий)

ІЛЮСТРАТИВНА ЧАСТИНА

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВЛАСНИМ
КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА
(НА ПРИКЛАДІ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «УКРАЇНСЬКІ
ЕНЕРГЕТИЧНІ МАШИНИ»)

Таблиця 1 – Мета, об’єкт, предмет та завдання роботи

Мета роботи	вивчення сутності та методичних засад управління власним капіталом підприємства, а також розробка заходів щодо удосконалення управління власним капіталом підприємства
Об’єкт дослідження	процес управління власним капіталом підприємства
Предмет дослідження	теоретико-методичні та прикладні аспекти управління власним капіталом підприємства на прикладі АТ «Українські енергетичні машини».
Завдання дослідження	- розглянути поняття власного капіталу підприємства, - провести дослідження проблемних засад управління власним капіталом підприємств; - розкрити методичні засади оцінювання ефективності власного капіталу; - охарактеризувати особливості роботи та основні напрями діяльності АТ «Українські енергетичні машини»; - провести аналізування динаміки основних економічних показників діяльності АТ «Українські енергетичні машини»; - оцінити ефективність використання власного капіталу АТ «Українські енергетичні машини»; - обґрунтувати основні пропозиції щодо удосконалення управління власним капіталом на АТ «Українські енергетичні машини»; - розробити комплекс заходів з удосконалення управління власним капіталом на АТ «Українські енергетичні машини»

Таблиця 2 – Трактування категорії «власний капітал»

Автор	Визначення	Ключові слова
1	2	3
Л.В. Безкоровайна	Власний капітал – це власні джерела підприємства, внесені його засновниками, або суми реінвестованого чистого прибутку, які використовуються для формування активів підприємства у грошовій або матеріальній форм	Сума реінвестованого чистого прибутку
Ф.Ф. Бутинець	Власний капітал – це загальна вартість засобів підприємства, які належать йому на правах власності і використовуються ним для формування його активів.	Формування активів
С.Ф. Голов	Власний капітал формується акціями, тобто коштами інвесторів (власників) в обмін на реалізовані їм акції.	Формування акціями
А.А. Горбатенко	Власний капітал виражає загальну величину коштів у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, вкладених в активи підприємства	Загальна величина коштів
Т.А. Городня	Власний капітал – нагромадження шляхом збереження запасу економічних благ у формі грошових коштів та реальних капітальних товарів, що залучається його власниками в економічний процес як інвестиційний ресурс і чинник виробництва з метою отримання доходу.	Нагромадження шляхом збереження запасу економічних благ
А.А. Горбатенко	Власний капітал виражає загальну величину коштів у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, вкладених в активи підприємства.	Загальна величина коштів
Я.П. Іщенко	Власний капітал – необхідний фактор виробництва, він включає компоненти боргу, нерозподілений прибуток, привілейовані акції і звичайні акції.	Компоненти
Л.І. Катан	Власний капітал – це певне вираження фінансових відносин, що виникають між акціонерним товариством (корпорацією) та іншими суб'єктами господарювання щодо його формування та використання.	Фінансові відносини
В.Ф. Максимова	Власний капітал – це власні джерела фінансування підприємства, що вкладені його засновниками без визначеного строку їх повернення, накопичені суми реінвестованого прибутку протягом строку функціонування підприємства та інші власні джерела	Джерела фінансування підприємства
О.А. Нужна	Власний капітал – це загальна вартість власних засобів підприємства, які належать йому на правах власності і використовуються ним для формування його активів.	Формування активів
Авторське визначення	Власний капітал підприємства – фінансові відносини щодо формування джерел фінансування підприємства за рахунок коштів засновників, а також суми реінвестованого чистого прибутку.	

Таблиця 3 – Складові власного капіталу та їх зміст

Стаття власного капіталу	Зміст
Зареєстрований (пайовий) капітал	5. зареєстрована вартість акцій для підприємств, створених у формі акціонерних товариств, або сума оголошеного статутного капіталу для підприємств інших організаційно-правових форм господарювання, яка зафіксована у статутних документах; 6. сума пайових внесків фізичних та юридичних осіб, якщо це передбачається в статутних документах; 7. інший зареєстрований капітал; 8. внески до незареєстрованого капіталу
Капітал у дооцінках	2. сума дооцінки (уцінки) необоротних активів та фінансових інструментів;
Додатковий капітал	6. сума, на яку вартість продажу акцій перевищує їх номінальну вартість (емісійний дохід); 7. додаткові внески засновників без прийняття рішення про зміни розміру статутного капіталу; 8. накопичені курсові різниці; 9. вартість активів, які отримані підприємством від фізичних чи юридичних осіб безоплатно; 10. інші види додаткового капіталу.
Резервний капітал	2. сума резервів, що створені підприємством згідно з чинним законодавством чи статутними документами за рахунок нерозподіленого прибутку
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	7. сума нерозподіленого прибутку поточного і минулих років, а також використаного у звітному році прибутку; 8. сума непокритих збитків поточного і минулих років.
Неоплачений капітал	2. заборгованість засновників (учасників) щодо внесків до статутного капіталу.

Таблиця 4 – Джерела формування власних фінансових ресурсів підприємства

Джерела	Склад джерел
Внутрішні джерела	1. Прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства; 2. амортизаційні відрахування від основних засобів і нематеріальних активів; 3. інші внутрішні джерела формування власних фінансових ресурсів.
Зовнішні джерела	1. Залучення додаткового, пайового або акціонерного капіталу; 2. одержання підприємством безплатної фінансової допомоги; 3. інші джерела формування власних фінансових ресурсів.

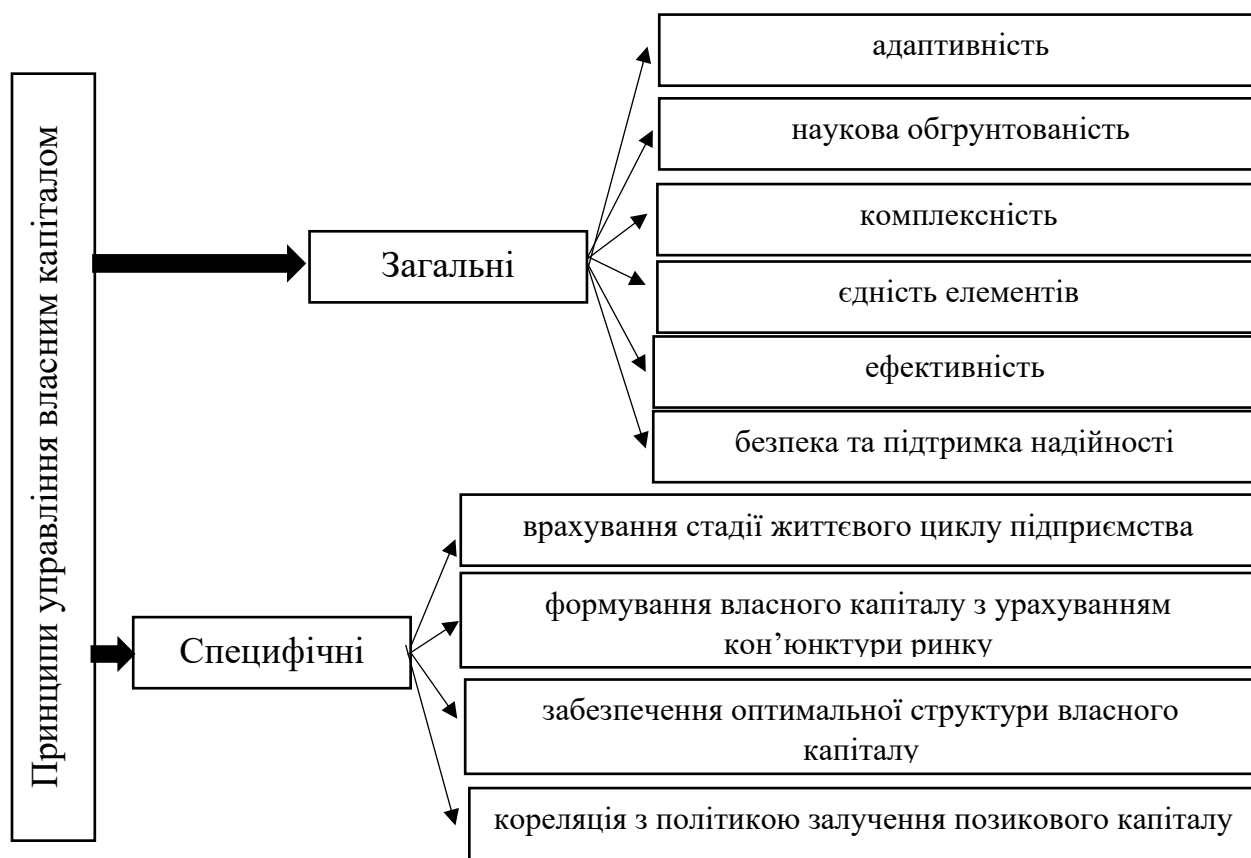

Рисунок 1 – Принципи управління власним капіталом підприємства

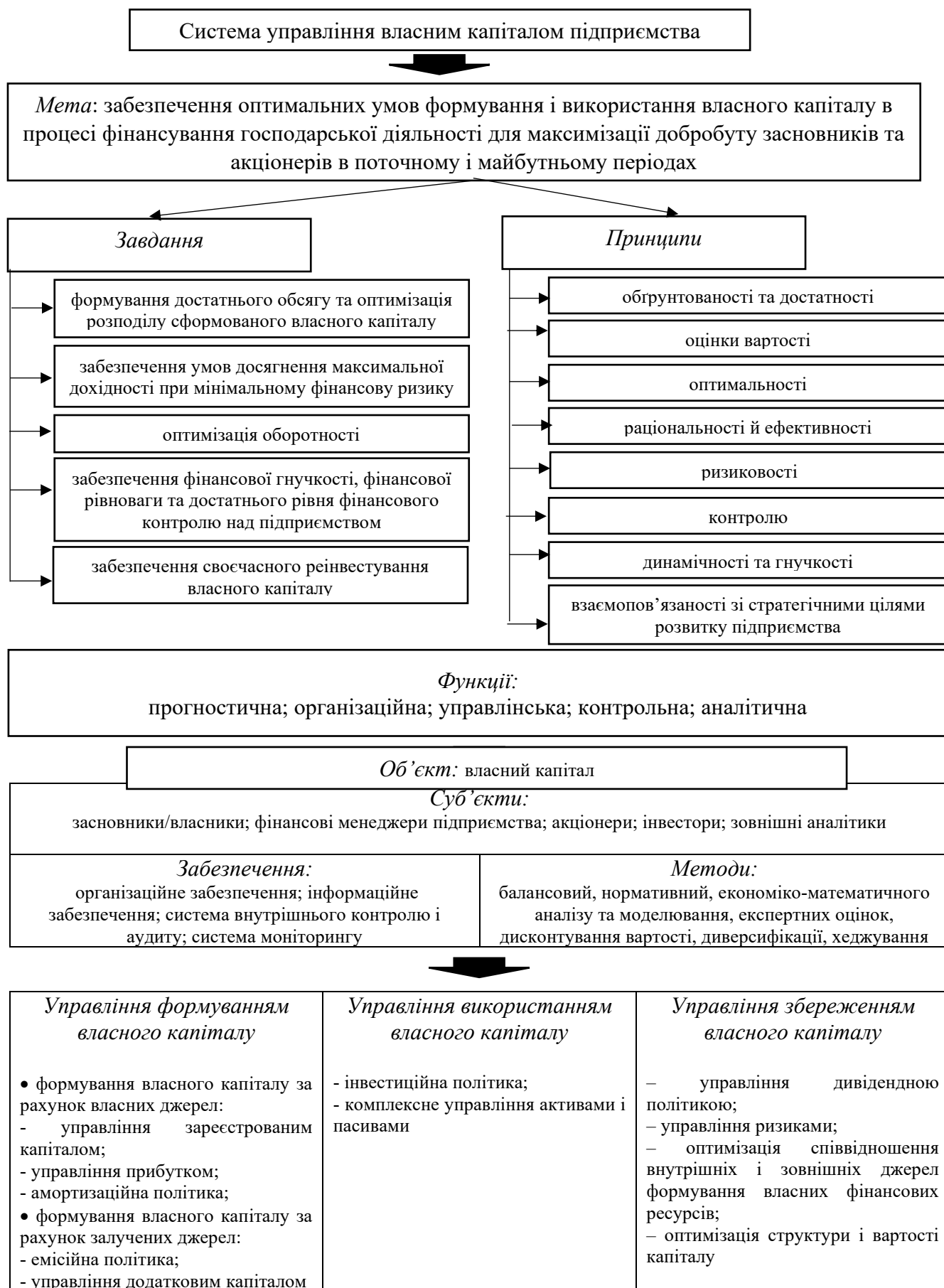

Рисунок 2 – Система управління власним капіталом підприємства

Рисунок 3 – Методи управління власним капіталом підприємства

Таблиця 5 – PEST-аналіз зовнішнього середовища АТ «Українські енергетичні машини»

	Фактор	Вплив на галузь	Вплив на підприємство
1	2	3	4
Політика	5. Військові дії	Руйнування приміщень, втрата покупців, виїзд працівників	Зменшення виробництва, пошкодження ланцюгів постачання та збуту
	6. Посилення політичного лобіювання	Поява законів, що надають преференції підприємствам-імпортерам	Програш у конкурентній боротьбі
	7. Посилення спроб з боку держави регулювати ринок	Створення нових лоббі в галузі в якості противаги у боротьбі з регулюванням ринку	Необхідність більшої участі у різного роду асоціаціях чи групах, що здатні захищати свої інтереси
	8. Підтримка державою конкурентів	Посилення цінової конкуренції	Можливий відтік споживачів
Економіка	7. Відхід з ринку роздрібних продавців	Збільшення впливу великих покупців	Збільшення частки продажів безпосереднім споживачам
	8. Укрупнення конкурентів	Загострення цінової конкуренції	Втрата конкурентоспроможності, і як наслідок можливий відтік споживачів
	9. Ріст інфляції	Виникнення додаткового попиту, зміна структури та кількості закупок дилерів	Збільшення закупівель продукції, закупівля продукції на майбутнє
	10. Підвищення курсу валют	Посилення попиту на вітчизняну продукцію	Зниження попиту на імпортовану продукцію, і як наслідок збільшення продажів підприємства
	11. Дефіцит оборотних коштів	Підвищення вартості фінансових ресурсів, посилення позицій підприємств, що в достатньому обсязі володіють власними оборотними засобами	Відмова від угод, що вимагають відстрочок платежів
	12. Криза	Унеможливує реалізацію підприємствами стратегії росту якщо підприємство не має фінансової підтримки	
Соціальна сфера	3. Зниження доходів населення як опосередкований фактор	Падіння попиту на послуги енергопостачальників	Опосередкований вплив через зниження попиту на продукцію
	4. Зниження реальних доходів середнього класу	Зміна структури закупівель	Зниження купівельної спроможності споживачів
Технологія	2. Широке впровадження засобів комп'ютеризації та автоматизації, вдосконалення технологій виробництва	Великі підприємства, що володіють засобами комп'ютеризації, новітніми технологіями переважають у конкурентній боротьбі	Необхідність впровадження засобів комп'ютеризації та автоматизації, використання новітніх технологій.

Таблиця 6 - SWOT – аналіз АТ «Українські енергетичні машини»

Сильні сторони	Можливості в зовнішньому ринковому середовищі
АТ «Укренергомашини» - єдиний в Україні виробник турбінного та генераторного устаткування для теплових, атомних та гідроелектростанцій: 1. Виробництво турбін здійснюється за замкнутим циклом: проектування, виробництво, поставка, налагодження, фірмове обслуговування турбінного устаткування для всіх видів електростанцій: - відомість бренду ; - цінова політика ; - можливість доопрацювання виробів під специфічні вимоги замовника	Національна економіка перебуває під впливом негативних наслідків триваючої збройної агресії російської федерації проти України: 1. Тривалий виробничий цикл; 2. Висока матеріало- і енергоємність виробництва; 3. Замороження обігових коштів підприємства в дебіторській заборгованості
Слабкі сторони	Загрози зовнішнього ринкового середовища
7. Для нарощування обсягів виробництва підприємство проводить технічне переозброєння виробничих потужностей, впроваджує інноваційні техпроцеси, застосовує прогресивні обладнання та інструмент; 8. З метою збереження унікального підприємства релокація частини потужностей в безпечний регіон; 9. Веде активну роботу з імпортозаміщення обладнання необхідного для енергостанцій України; 10. Підприємство навчає учнів училищ та коледжів різним робочим професіям ; 11. Для підготовки та навчання робочих створений інститут наставництва; 12. Постійно проводяться курси підвищення кваліфікації для робітників підприємства	1. Триваюча збройна агресія російської федерації проти України; 2. Знищення основних засобів та матеріалів підприємства та загроза життю працівників внаслідок обстрілів; 3. Нестабільність національного та міжнародного ринків, пов'язана з військовим станом, а також з економічними, соціальними, політичними кризами, зокрема порушення ланцюгів постачання та логістики; 4. Жорстка конкуренція на світовому ринку: "Сіменс" (Німеччина), "Альстом" (Франція), "Дженерал Електрик" (США), "Андрітц Гідро" (Австрія), "Шанхай Електрик" (Китай), "Бхарат Хеві-Електрик" (Індія); 5. Розвиток альтернативних технологій (аналогів), поява на ринку аналогів обладнання

Таблиця 7 – Горизонтальний аналіз активів підприємства, тис.грн.

Показники	Роки		Абс. відх, +,-	Відн. відх., %
	2022	2023		
Нематеріальні активи:				
- залишкова вартість	3945334,0	3432355,0	-512979,0	-13,00
Незавершені капітальні інвестиції	104428,0	106513,0	2085,0	2,00
Основні засоби:				
- залишкова вартість	3432893,0	3264874,0	-168019,0	-4,89
- первісна вартість	12518956,0	12522595,0	3639,0	0,03
- знос	9086063,0	9257721,0	171658,0	1,89
Необоротні активи	3945334,0	3432355,0	-512979,0	-13,00
Виробничі запаси	9086063,0	433783,0	-8652280,0	-95,23
Готова продукція	423339,0	127688,0	-295651,0	-69,84
Товари	59,0	59,0	0,0	0,00
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	2937488,0	2661696,0	-275792,0	-9,39
Дебіторська заборгованість за рахунками:				
- за виданими авансами	30039,0	61037,0	30998,0	103,19
- за бюджетом	33093,0	24697,0	-8396,0	-25,37
- у тому числі з податку на прибуток	14184,0	14184,0	0,0	0,00
Інша дебіторська заборгованість	10888,0	18773,0	7885,0	72,42
Грошові кошти та їх еквіваленти:				
- в національній валюті	217391,0	161478,0	-512979,0	-13,00
- у т.ч. в касі	7,0	0,0	2085,0	2,00
Оборотні активи	5239790,0	5316635,0	-512979,0	-13,00
Баланс	9202505,0	8766372,0	2085,0	2,00

Таблиця 8 – Горизонтальний аналіз пасивів підприємства, тис. грн.

Показники	Роки		Абс. відх., +,-	Відн. відх., %
	2022	2023		
Зареєстрований (пайовий) капітал	1417337,0	1417337,0	0,0	0,00
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	0,0	0,0	0,0	0,0
Капітал у дооцінках	1786795,0	1786795,0	0,0	0,00
Додатковий капітал	41852,0	41852,0	0,0	0,00
Емісійний дохід	0,0	0,0	0,0	0,0
Резервний капітал	61064,0	61064,0	0,0	0,00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	2657687,0	2658946,0	1259,0	0,05
Власний капітал	5965941	5965994	53,0	0,00
Короткострокові кредити банків	582284,0	306967,0	-275317,0	-47,28
Поточна кредиторська заборгованість за:	0,0	0,0	0,0	0,0
- довгостроковими зобов'язаннями				
- за товари, роботи, послуги	908707	967721,0	59014,0	6,49
- за розрахунками з бюджетом	96248,0	73594,0	-22654,0	-23,54
- у тому числі з податку на прибуток	37024,0	35492,0	-1532,0	-4,14
- за розрахунками зі страхування	33169,0	25402,0	-7767,0	-23,42
- за розрахунками з оплати праці	51067,0	35822,0	-15245,0	-29,85
- за одержаними авансами	550015,0	492334,0	-57681,0	-10,49
- за розрахунками з учасниками	225501,0	223886,0	-1615,0	-0,72
- із внутрішніх розрахунків	0,0	0,0	0,0	0,0
Поточні забезпечення	195229,0	141658,0	-53571,0	-27,44
Інші поточні зобов'язання	239664,0	231476,0	-8188,0	-3,42
Поточні зобов'язання	2950875	2617645	-333230,0	-11,29

Таблиця 9 – Основні показники, що визначають фінансово-господарський стан підприємства АТ «Українські енергетичні машини»

Показники	Фактичне значення за роки		Абсолютне відхилення, тис. грн.	Відносне відхилення, %
	2022 рік	2023 рік		
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн.	1033329,0	376317,0	-657012,0	-63,58
Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	321,0	203,0	-118,0	-36,76
Фонд оплати праці, тис. грн.	348201,0	353806,0	5605,0	1,61
Власний капітал, тис. грн.	5965941,0	5965994,0	53,0	0,00
Необоротні активи, тис. грн.	3945334,0	3432355,0	-512979,0	-13,00
Довгострокові зобов'язання, тис. грн.	285690,0	182734,0	-102956,0	-36,04
Короткострокові зобов'язання, тис. грн.	2950875,0	2617645,0	-333230,0	-11,29
Запаси, тис. грн.	2265604,0	475474,0	-1790130,0	-79,01
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	387821,0	290220,0	-97601,0	-25,17

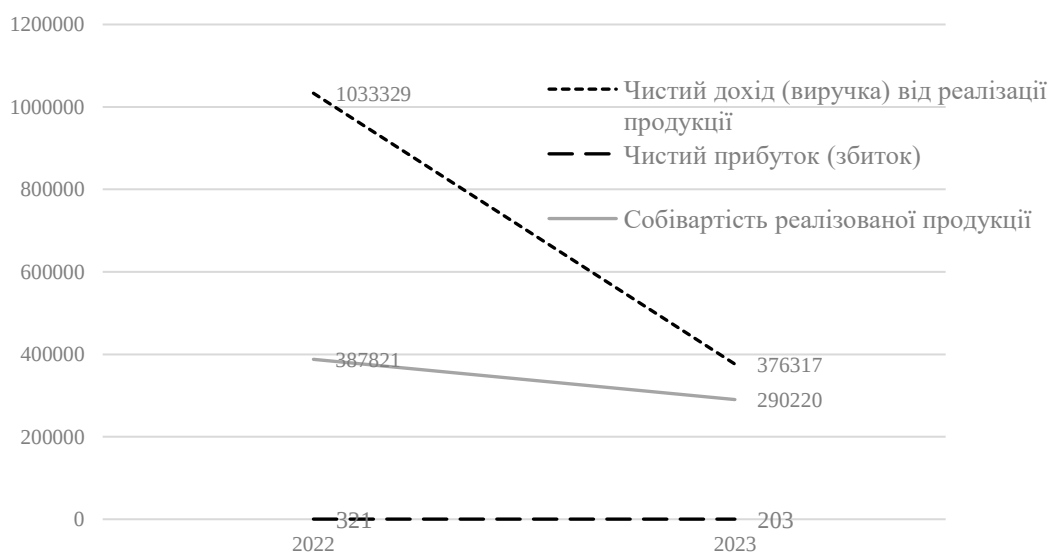

Рисунок 4 – Динаміка чистого доходу від реалізації продукції, чистого прибутку та собівартості реалізації продукції АТ «Українські енергетичні машини»

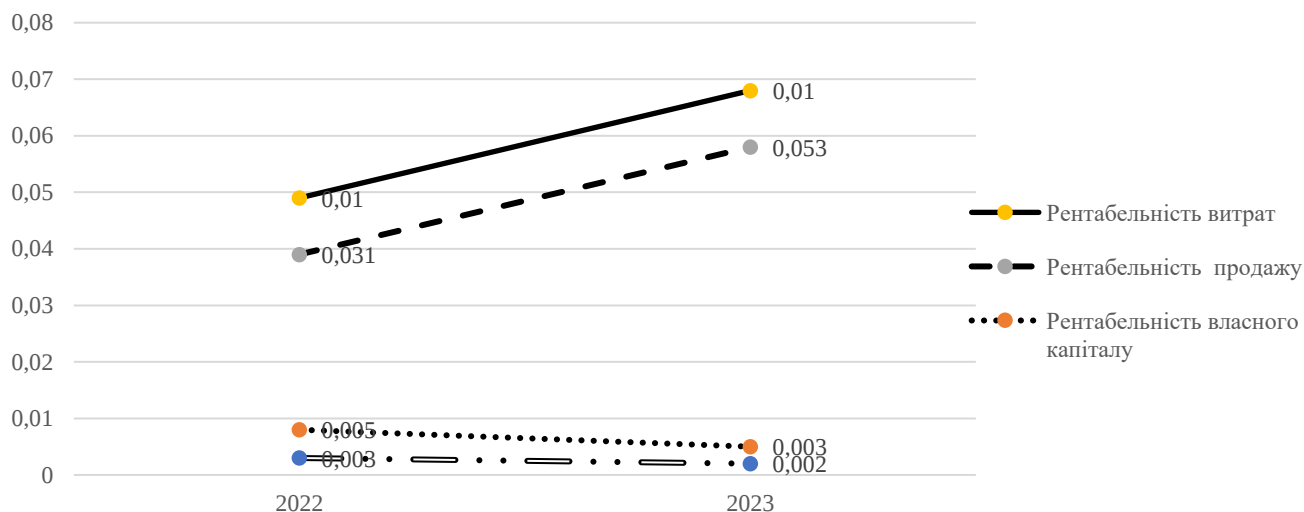

Рисунок 5 – Динаміка рентабельності роботи підприємства АТ «Українські енергетичні машини»

Таблиця 10 – Динаміка власного капіталу АТ «Українські енергетичні машини»

Складові	Рік				Відхилення	
	2022		2023		Абсолютне, тис. грн.	Відносне, %
	тис. грн.	%	тис. грн.	%		
Зареєстрований капітал	1417337,0	23,76	1417337	23,76	0,0	0,0
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0	0,0
Капітал в дооцінках	1788001,0	29,97	1786795,0	29,95	-1206,0	-0,07
Додатковий капітал	41852,0	0,70	41852,0	0,70	0,0	0,0
Емісійний дохід	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0	0,0
Накопичені курсові різниці	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0	0,0
Резервний капітал	61064,0	1,02	61064,0	1,02	0,0	0,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	2657607,0	44,55	2658973,0	44,57	1366,0	0,05
Неоплачений капітал	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0	0,0
Вилучений капітал	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0	0,0
Інші резерви	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0	0,0
Всього власний капітал	5965861,0	100,00	5966021,0	100,00	160,0	0,00

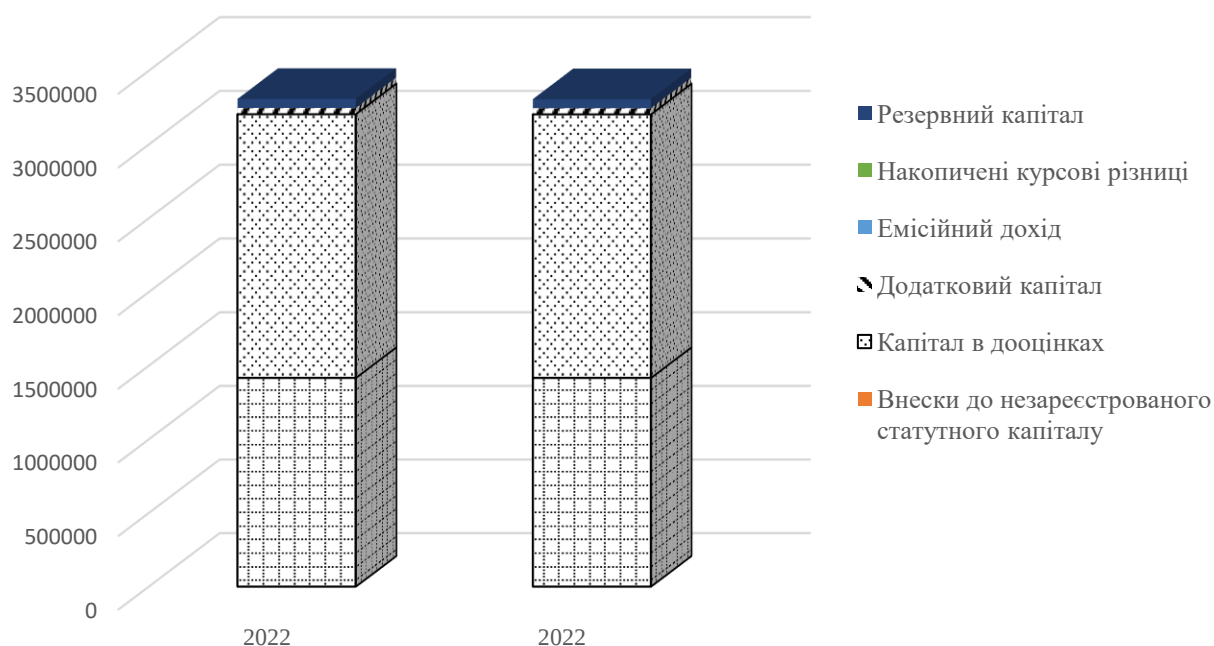

Рисунок 6 – Динаміка власного капіталу АТ «Українські енергетичні машини»

Таблиця 11 – Аналіз власного капіталу АТ «Українські енергетичні машини»

Показник	Рік		Відхилення	
	2022	2023	Абсолютне, тис. грн.	Відносне, %
Коефіцієнт фінансової незалежності	1,54	1,49	-0,05	-3,25
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,35	0,32	-0,03	-8,57
Коефіцієнт фінансового ризику	0,54	0,47	-0,07	-12,96
Коефіцієнт самофінансування (фінансування стійкості)	1,84	2,13	0,29	15,76
Коефіцієнт маневрування власного капіталу	0,58	0,79	0,21	36,21
Рентабельність власного капіталу (за валовим прибутком), %	0,11	0,01	-0,1	-90,91
Рентабельність власного капіталу (за чистим прибутком), %	0,005	0,003	-0,002	-40,00

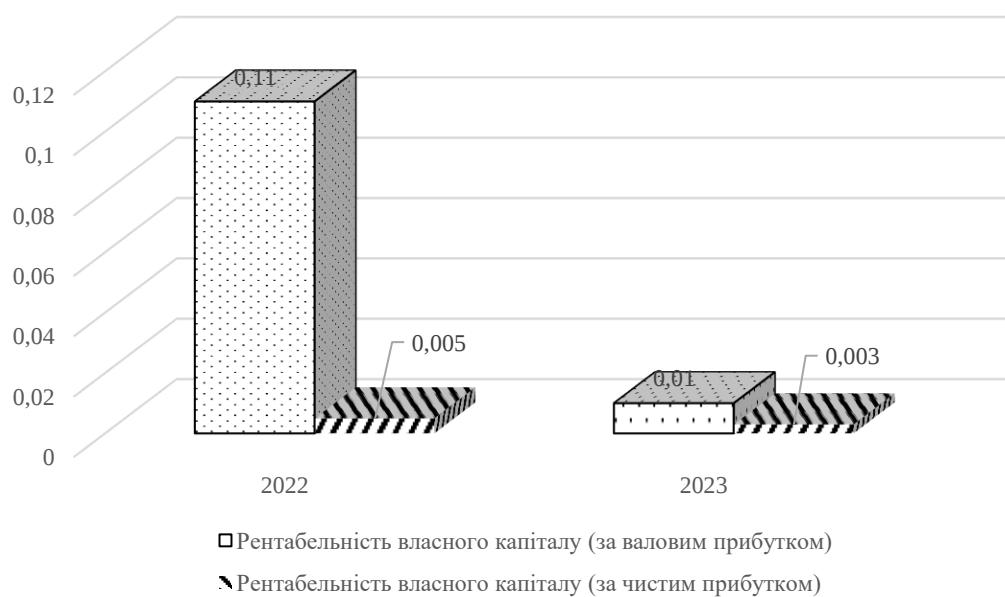

Рисунок 7 – Динаміка рентабельності власного капіталу підприємства АТ «Українські енергетичні машини»

Таблиця 12 – Фінансовий леверидж АТ «Українські енергетичні машини»

Рік	2022	2023
Значення	1,84	1,30

Рисунок 8 – Напрями управління власним капіталом підприємства з метою підвищення ефективності його використання

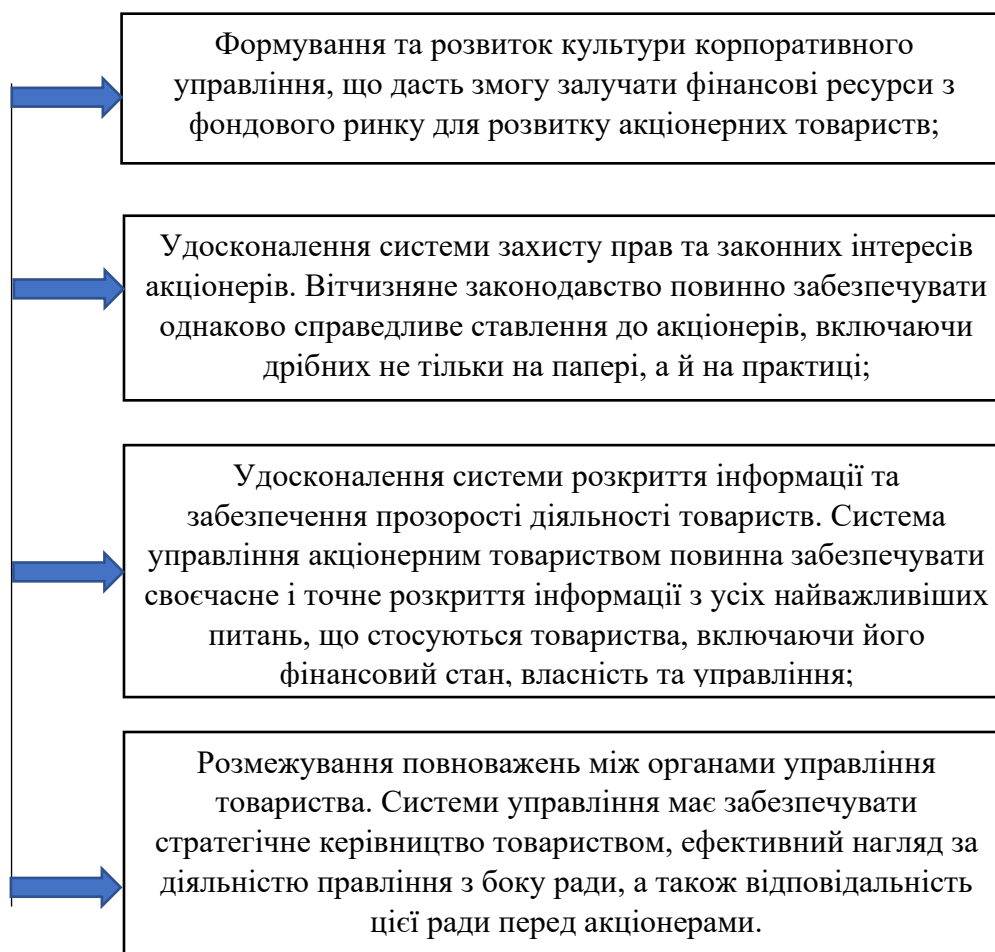

Рисунок 9 – Заходи підвищення ефективності управління власним капіталом на АТ «Українські енергетичні машини»

Щоквартальні лізингові внески ПАТ КБ «Аваль»:

$$A_1 = 5301589 \cdot \left[\frac{\frac{0,14}{4} \cdot \left(1 + \frac{0,14}{4}\right)^{6 \cdot 4}}{\left(1 + \frac{0,14}{4}\right)^{6 \cdot 4} - 1} \right] = 646535,25 \text{ грн.}$$

Орендні платежі:

$$A_2 = 5301589 \cdot \left[\frac{\frac{0,18}{4} \cdot \left(1 + \frac{0,18}{4}\right)^{6 \cdot 4}}{\left(1 + \frac{0,18}{4}\right)^{6 \cdot 4} - 1} \right] = 669984,72 \text{ грн.}$$

Придбання в кредит:

$$A_3 = 5301589 \cdot \left[\frac{\frac{0,22}{4} \cdot \left(1 + \frac{0,22}{4}\right)^{6 \cdot 4}}{\left(1 + \frac{0,22}{4}\right)^{6 \cdot 4} - 1} \right] = 701511,82 \text{ грн.}$$

Економічний ефект АТ «Українські енергетичні машини»: 701511,82 грн. – 669984,72 грн. = 31527,1 грн., тобто при використанні лізингу підприємство зекономить 31527,1 тис. грн.

Зацікавленість ПАТ КБ «Аваль» також можна оцінити: 669984,72 грн. – 646535,25 грн. = 23449,47 грн.